

VOGELONDERZOEK IN MEIJENDEL

JAARVERSLAG 1986

VOGELWERKGROEP MEIJENDEL 1987

VOGELWERKGROEP MEIJENDEL

JAARVERSLAG 1986

samenstelling:

H.P. van der Meer
J.P. Oppentocht
H. Wanders
G.F. Wilmink

april 1987

Voorplaat: Boompieper

VWG Meijendel
Chopinlaan 30
Voorschoten

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	4
2. WERKGEBIED EN TELMETHODEN	6
Werkgebied	6
Telmethoden	6
Broedvogels	6
Niet-broedvogels	7
Overige waarnemingen	7
3. BROEDVOGELS	10
Resultaten	10
Enige opmerkingen bij de resultaten	10
De Aalscholver	12
De dichtheid aan broedvogels	15
Het effect van twee strenge winters op enkele vogelsoorten	17
4. SAMENVATTING VAN VELDWAARNEMINGEN	18
5. OVERIGE DIERSOORTEN EN PLANTEN	20
Zoogdieren	20
Amfibieën en reptielen	21
Vissen	21
Insecten en planten	23
6. SAMENVATTING	23
7. DANKZEGGING	23
LITERATUUR	24
BIJLAGEN	
1. De broedvogels van kavel 84	
2. Verspreidingskaarten	

LIJST VAN TABELLEN

1. De oppervlakte van de geïnventariseerde kavels	9
2. Namen van de waarnemers en aantal bezoeken	10
3. De broedvogels van Meijendel in 1986	13
4. Het aantal territoria per hectare	15
5. Het effect van twee strenge winters op enkele soorten	17
6. Overzicht van de veldwaarnemingen per maand	19

LIJST VAN FIGUREN

1. De ligging van Meijendel in de Randstad	5
2. Overzichtskaart van Meijendel	5
3. Fragment van een soortkaart	7
4. Het geïnventariseerde gebied met kavelnummering	9
5. De Koekoek in een deel van Meijendel in de jaren 1973-1983	11
6. De natte kavels	15
7. De Wintertaling in een deel van Meijendel in de jaren 1973-1983	17
8. De ligging van kavel 84 in Meijendel	Bijlage 1
9. Soortkaarten	Bijlage 2

TEKENINGEN

Boompieper (<i>F. van der Meer 1987</i>)	omslag
Veldleeuwerik (<i>F. van der Meer 1987</i>)	8
Aalscholvers (<i>R. Scholz 1952</i>)	12
Staartmezen (<i>F. van der Meer 1987</i>)	16
Futen (<i>F. van der Meer 1987</i>)	18
Eekhoorn (<i>J. Michel 1908</i>)	20

1. INLEIDING

De inventarisatie van de broedvogelbevolking in Meijndel werd vanaf 1958 jaarlijks door een wisselend aantal amateur-ornithologen verzorgd. Door de jaren heen werkte deze groep onder de naam "Vogelpopulatieonderzoek Meijndel".

De gegevens die door deze groep werden verzameld kwamen ten dienste van de afdeling Terreinbeheer van de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage (DWL). Ook werden de gegevens meermalen gebruikt bij onderzoeken door studenten van de Rijksuniversiteit Leiden. Het ontbreken van gestandaardiseerde tel- en interpretatiemethoden en het regelmatig wisselen van waarnemer bleken hierbij problemen op te leveren. Ook een onderzoek naar de bruikbaarheid van de gegevens bracht dit probleem aan het licht (Naber 1984).

De conclusie van de waarnemers was duidelijk. Er moest een vaste en gedegen telmethode ingevoerd worden, die door alle waarnemers gehanteerd zou moeten worden. Dit zou dan tevens het nadeel teniet doen dat de telgegevens van Meijndel niet te vergelijken zouden zijn met tellingen van vogelpopulaties elders in het land.

Op nationaal niveau was ondertussen SOVON ontstaan (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland), dat samen met het Centraal Bureau voor Statistiek, een landelijk net opzette voor het volgen van de vogelstand. Door deze organisatie werd o.a. het Broedvogelmonitoring-project (BMP) ontwikkeld. Aan dit project wordt tegenwoordig door enige honderden waarnemers in geheel Nederland meegewerkt.

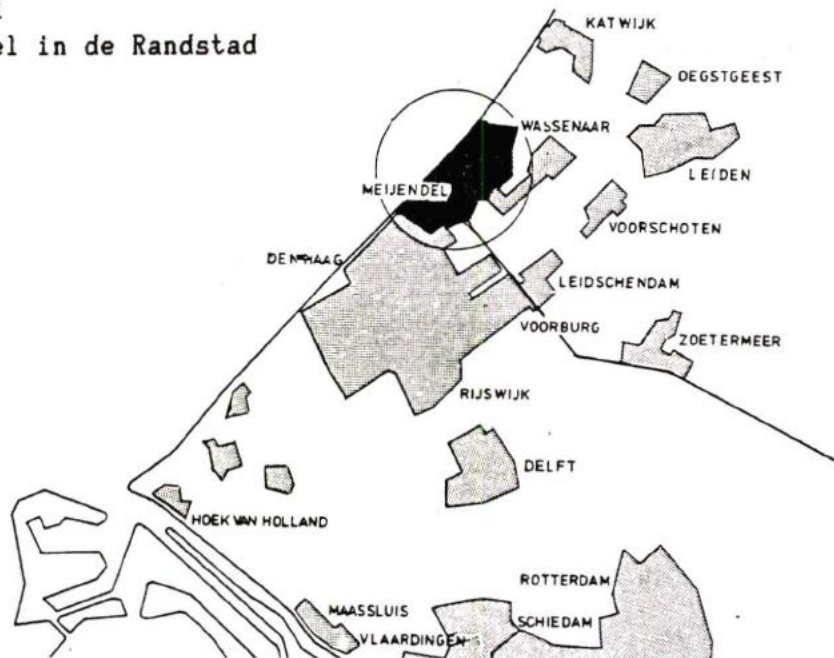
In 1984 begon een deel van de deelnemers aan het Vogelpopulatieonderzoek Meijndel met het toepassen van de BMP-methode. Dit viel samen met het eerste landelijke jaar van het BMP. Sinds 1985 wordt deze methode door alle deelnemers toegepast.

In 1985 werd de organisatie van de groep en de werkwijze van alle deelnemers opnieuw vastgesteld en door de deelnemers onderschreven. Vanaf dat moment (november 1985) werd de naam van de groep "Vogelwerkgroep Meijndel".

De volgens de BMP-methode verzamelde gegevens over de broedvogels van Meijndel worden dus sinds 1984 niet meer alleen door de duinwaterleiding gebruikt, maar ook door SOVON en CBS.

Omdat de Vogelwerkgroep Meijndel een groot aantal proefvlakken in het BMP inbrengt, vormt deze werkgroep een belangrijk steunpunt voor SOVON.

Figuur 1
Meijendel in de Randstad

Figuur 2.
Overzichtskaart van Meijendel

2. WERKGEBIED EN TELMETHODEN

WERKGEBIED

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Meijndel is een ongeveer 2000 hectare groot duingebied ten noordoosten van Den Haag en is gelegen in de gemeenten Wassenaar en Den Haag tussen de stedelijke bebouwing van Den Haag en het Wassenaarse Slag. (zie figuren 1 en 2).

De meest gebruikte benaming voor dit gebied is Meijndel, naar het meest bekende gedeelte, de Vallei Meijndel. Andere benamingen zijn de Haagse Oostduinen en de Haagse Waterleidingduinen.

Het grootste deel van het gebied wordt door de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage (DWL) beheerd als natuur- en waterwingebied.

De zeereep, die primair als zeewering dient, is grotendeels in beheer bij het Hoogheemraadschap Rijnland. Het kleine gedeelte in de gemeente Den Haag valt onder het Hoogheemraadschap Delfland.

Ongeveer 500 hectare is geheel of gedeeltelijk toegankelijk voor publiek. De rest van het gebied, waar zich de infiltratieplassen bevinden, is niet voor publiek toegankelijk.

TELMETHODEN

Broedvogels

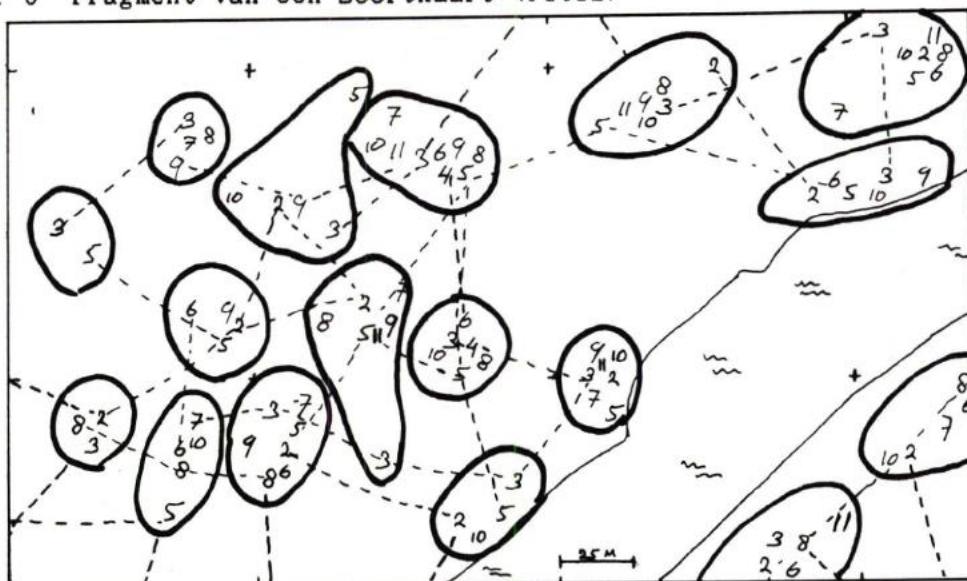
Meijndel is opgedeeld in kleinere telgebieden (de zg kavels). De oppervlakte van deze kavels varieert van 8 tot 80 hectare. Iedere deelnemer neemt jaarlijks een of meer van deze kavels voor zijn/haar rekening.

Zoals in de inleiding reeds naar voren kwam, gebeurt de telling van de broedvogels volgens de BMP-methode van SOVON. In het kort komt de methode hier op neer, dat alle waarnemingen van vogels die een gedrag vertonen dat op een territorium zou kunnen wijzen, op een veldkaart worden ingetekend. Later worden deze waarnemingen per soort samengebracht en worden de territoriumgrenzen bepaald. Deze methode is beschreven in een uitvoerige handleiding (van Dijk 1985) en geeft vaste regels voor zowel het veldwerk als voor het schrijftafelwerk. De regels hebben ondermeer betrekking op aantal, tijdstip en duur van de bezoeken. Daarnaast geeft de handleiding per soort aan welke en hoeveel waarnemingen gebruikt moeten worden om territoria vast te kunnen stellen. (zie ook Hustings et al. 1985)

Aan het eind van het broedseizoen leveren de waarnemers de soortkaarten en een tellijst van hun kavel in bij het secretariaat van de werkgroep. Nadat door de DWL de nodige kopieën zijn gemaakt, worden deze doorgestuurd naar SOVON in Arnhem. Daar wordt dan gecontroleerd of de juiste werkwijze is toegepast. De soortkaarten worden daarna, al dan niet voorzien van commentaar, aan de waarnemers teruggestuurd. Alleen de gegevens van de tellijsten worden door SOVON verwerkt. De soortkaarten worden door SOVON alleen gebruikt als controlemiddel.

Op deze soortkaarten (schaal 1:2500) staan per kavel telkens de waarnemingen en de territoria van een soort ingetekend (figuur 3). De waarnemer heeft de originele soortkaarten in zijn/haar bezit, terwijl de DWL en het secretariaat van de Vogelwerkgroep elk een copie hebben voor hun archief.

Figuur 3 Fragment van een soortkaart (Fitis)

Niet-broedvogels

In het kader van het Vogelpopulatieonderzoek Meijndel werden niet alleen de aantallen en soorten broedvogels geïnventariseerd, maar werden in en buiten het broedseizoen per kavel ook de verblijvende en overvliegende vogels geteld. Dat is ook thans het geval, zij het dat ook voor de waarnemingen buiten het broedseizoen nu een uniforme methode wordt toegepast. Na een proefseizoen in de winter 1985/86 werd de methode nog verfijnd en definitief vastgelegd in een handleiding (VWG Meijndel 1986).

Van september tot en met februari worden de vogels geteld volgens de methode van puntransecttellingen. Daartoe is in veel kavels een vaste route uitgezet. Op deze route liggen, afhankelijk van de kavelgrootte, 10 tot 20 vaste telpunten. Tenminste eenmaal per maand worden de vogels op deze punten geteld. Per punt wordt precies vijf minuten waargenomen. De methode lijkt sterk op die welke gehanteerd wordt in het landelijke PTT-project voor wintervogels van SOVON. Vogelwerkgroep Meijndel heeft de methode aangepast aan de grootte van het te inventariseren terrein en aan het aantal waarnemers. Een belangrijk verschil is bijvoorbeeld, dat de punten veel dichter bij elkaar liggen dan op de landelijke transecten. Dit heeft als voordeel dat de gegevens beter bruikbaar zijn bij het terreinbeheer.

Overigens wordt sinds 1985 door een aantal waarnemers in Meijndel meegewerkt aan het landelijke PTT-project voor wintervogels. Een eerste verslag daarvan is verschenen (van der Meer 1986).

Overige waarnemingen

De bovengenoemde telmethoden hebben als nadeel dat een deel van de gedane waarnemingen verloren dreigt te gaan. Bij het BMP zijn waarnemingen van vogels waarvan geen territorium wordt vastgesteld niet in het eindresultaat terug te vinden en bij de PTT-tellingen worden vogels die tussen de punten in worden waargenomen niet meegeteld.

Om dit gemis enigszins teniet te doen wordt door de waarnemers een lijst voor overige waarnemingen gebruikt. Alle volgens de waarnemer vermeldingswaardige waarnemingen kunnen op deze lijst worden genoteerd. Op deze lijst kunnen ook waarnemingen van andere diersoorten en van planten genoteerd worden.

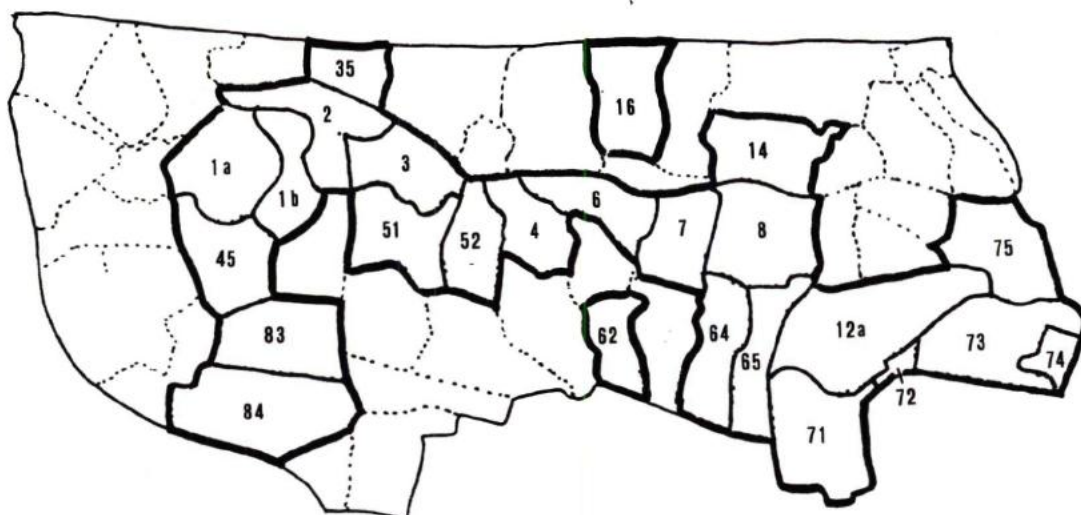
Veldleeuwerik

3. BROEDVOGELS

In 1986 werden 24 kavels ten behoeve van het Broedvogel-monitoringproject geinventariseerd. Deze kavels hadden een gezamenlijke oppervlakte van 844 hectare. Figuur 4 geeft het geinventariseerd gebied met de kavelnummering. Tabel 1 geeft de oppervlakte van deze kavels, waarbij opgemerkt moet worden dat sinds 1984 slechts een deel van het oorspronkelijke kavel 16 wordt geinventariseerd. Alleen de (globale) oppervlakte van dat deel is hier gegeven.

Naast deze 24 kavels werd voor de eerste keer in het onderzoek kavel 84 op broedvogels geinventariseerd. Omdat dit niet volgens de BMP-methode gebeurde, zijn de gegevens van dat kavel apart in dit verslag opgenomen. (bijlage 1).

Figuur 4 Het geinventariseerde gebied met kavelnummering.

TABEL 1 De oppervlakte van de geinventariseerde kavels

kavel	ha	:	kavel	ha	:	kavel	ha	:	kavel	ha
1A	41.5	:	7	32.5	:	45	41.0	:	71	49.5
1B	29.0	:	8	48.0	:	51	41.5	:	72	7.5
2	35.0	:	12A	72.0	:	52	30.0	:	73	50.0
3	31.5	:	14	38.0	:	62	21.5	:	74	10.5
4	28.0	:	16	+35.0	:	64	29.5	:	75	47.0
6	27.5	:	35	21.0	:	65	32.5	:	83	44.0

In tabel 2 staat door wie de kavels op broedvogels geinventariseerd werden. Achter de naam van de waarnemers staat het aantal bezoeken dat zij aan hun kavel brachten.

TABEL 2 De waarnemers en het aantal bezoeken

kavel	waarnemer	bezoeken	:	kavel	waarnemer	bezoeken
1A	L.J. Snellink	12	:	45	L. van Dam	11
1B	C. Fonhof	14	:	51	B.M.J. Jacobs	11
2	H.P. van der Meer	11	:	52	G.F. Wilmink	12
3	G.F. Wilmink	12	:	62	J. Bosland	9
4	H. Wilmink-de Wijs	12	:	64	H.A. Matthijsen	13
6	H. Wanders	14	:	65	N.E. Kösters	8
7	C. Fonhof	14	:	71	G. Drost	14
8	R.M. Wanders	12	:	72	A. Remeus	13
12A	F. van der Meer	12	:	73	A. Remeus	13
14	P. Korstanje	11	:	74	A. Remeus	13
16	J.P. Oppentocht	15	:	75	J. Regeer	14
35	J. Bosland	7	:	83	L.J. Snellink	11

RESULTATEN

Er werden in 1986 in totaal 7117 territoria vastgesteld van 88 soorten. In tabel 3 is per kavel aangegeven hoeveel territoria per soort werden vastgesteld. Bovendien is van elke soort een verspreidingskaartje opgenomen (bijlage 2). Elk kaartje heeft zijn eigen legenda, die afhankelijk is van het aantal territoria.

Enige opmerkingen bij de resultaten.

De waarnemer in kavel 14 was nieuw in het onderzoek. De indruk bestaat dat daardoor enkele soorten ondergewaardeerd zijn.

De waarnemer in kavel 62 heeft voor enige soorten een te ruime interpretatie van de veldwaarnemingen gehanteerd. Het gaat hier o.a. om de soorten Winterkoning, Fitis, Koolmees, Nachtegaal en Roodborst. De in kavel 51 opgegeven Huismussen en Boerenwaluwen zijn gebonden aan de Boerderij Meijndel met zijn theeschenkerij en paardestallen.

Benadrukt moet worden dat de opgegeven aantallen betrekking hebben op territoria en zeker niet altijd op werkelijke broedgevallen. Hoewel de territoria bij de zangvogels vooral vastgesteld worden met behulp van zangwaarnemingen, kan een regelmatig zingend mannetje best ongepaard zijn. Daar staat tegenover dat een broedende vogel zich niet altijd kenbaar gemaakt hoeft te hebben als territoriumhouder. (zie o.a. Hustings et al 1985 en Wanders 1983).

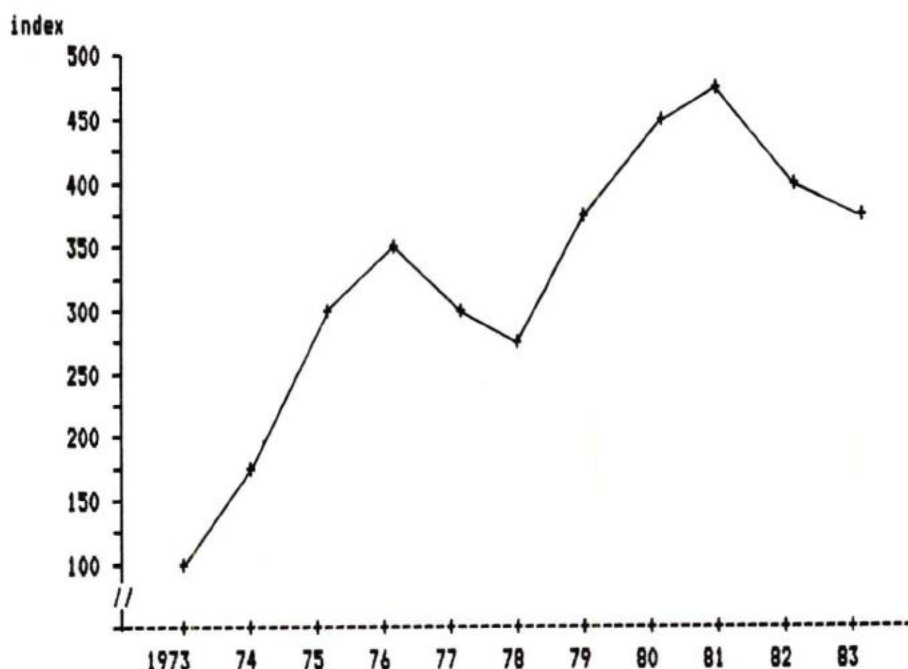
Vooraf bij vogels met een groot territorium moet men voorzichtig zijn met de interpretatie van de aantallen. Als voorbeeld kunnen we de Zwarte Specht nemen. Deze soort, die sinds 1980 als broedvogel in Meijndel wordt opgegeven, heeft een leefgebied van meestal enige honderden hectaren, hoewel zij slechts een beperkt gebied rond het nest verdedigen. De nesten kunnen overigens wel dicht bij elkaar liggen. (zie o.a. Blume 1981 en Cramp 1985).

Voor elk van de kavels 62, 65, 71 en 72 is een territorium opgegeven. Hoewel de waarnemers zich aan de regels van het BMP hebben gehouden, is het mogelijk dat zij (gedeeltelijk) dezelfde vogels geteld hebben. Overigens is het zeker dat er elders in Meijndel nog meer Zwarte Spechten broeden.

Een ander voorbeeld is de Koekoek. Deze soort heeft een ingewikkeld en daardoor nog nauwelijks bekend sociaal systeem. (zie o.a. Wyllie 1981 en Cramp 1985). Hoewel tijdens de inventarisaties vooral de mannetjes worden genoteerd, zijn deze, in tegenstelling tot de wijfjes, waarschijnlijk niet of nauwelijks territoriaal. Ze hebben een leefgebied dat zich over enige kilometers (en dus enige kavels) kan uitstrekken. Bovendien delen ze dit leefgebied en de daarin aanwezige wijfjes met meerdere andere mannetjes. Hierdoor is het uitermate moeilijk om te bepalen wat het werkelijke aantal territoria is.

Ondanks deze onzekerheden laat de Koekoek in Meijndel een duidelijke ontwikkeling zien (figuur 5). Deze figuur heeft betrekking op 35 kavels die gedurende 11 jaar (vrijwel) jaarlijks zijn geïnventariseerd. Gegeven zijn de indexwaarden, waarbij 1973 met 6 territoria het basisjaar (=100%) vormt.

Figuur 5 De Koekoek in een deel van Meijndel in de jaren 1973-1983

AALSCHOLVER

De laatste jaren is het aantal waarnemingen van de Aalscholver sterk gestegen. Aanvankelijk was dat vooral in het vroege voorjaar en de late zomer, maar in 1985 was er duidelijk sprake van overzomeren. De mogelijkheid van broeden werd toen niet uitgesloten. Dit vermoeden kon echter niet worden bevestigd maar er werden ook na gericht zoeken in de winter, geen nesten gevonden.

In het broedseizoen van 1986 verbleven in hetzelfde gebied opnieuw enige tientallen vogels. Er werd balts en transport van nestmateriaal waargenomen, maar omdat er vooral onvolwassen dieren werden gezien en er geen nesten werden gevonden, werd deze soort niet als broedvogel opgegeven.

Het was dan ook een verrassing dat er in de daaropvolgende winter ongeveer dertig nesten werden gevonden. Deze nesten waren onbereikbaar gelegen op een eilandje midden in een infiltratieplas.

Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn, dat er wel nesten zijn gebouwd en misschien wel eieren zijn gelegd, maar dat deze voortijdig werden verlaten toen de plas in de voorzomer droog kwam te liggen als gevolg van een storing in de watertoevoer. De broedplaats was daardoor veel gevoeliger geworden voor verstoring.

Overigens blijken vogels in het tweede en derde kalenderjaar te kunnen broeden. Ze bezitten dan nog niet het volwassen kleeft. (van Eerden & Zijlstra 1985).

Het probleem is nu dat volgens de BMP-regels broeden van de Aalscholver moet worden vastgesteld aan de hand van nesttellingen in mei en juni. Strikt volgens deze regels is de Aalscholver dus geen broedvogel in Meijndel. Desondanks sluit deze vestiging aan bij ontwikkelingen elders in West-Nederland.

In de laatste jaren werden ook nieuwe vestigingen gemeld uit de Nieuwkoopse Plassen en uit Voorne's Duin (van der Kooij 1985 en Bakker & Lok 1985).

Tabel 3 BROEDVOGELS MEIJEDEL 1986

KAVEL	1A	1B	2	3	4	6	7	8	12A	14	16	35	45	51	52	62	64	65	71	72	73	74	75	83	TOT
Dodaars	.	.	1	.	1	3	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	8
Fuut	9	4	11	3	3	3	2	.	1	4	1	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	47
Geoorde Fuut	.	1	.	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5
Knobbelzwaan	1	1	1	.	1	1	1	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	11
Nijlgans	2	1	1	1	2	.	1	.	.	3	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	15
Bergeend	1	1	2	3	2	2	3	1	.	3	2	1	3	.	.	.	.	.	.	.	1	.	2	.	27
Krakeend	3	3	4	.	2	1	3	.	.	.	4	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	25
Wilde Eend	7	8	8	5	11	6	5	.	.	6	2	.	10	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	1	76
Slobeend	4	1	1	.	2	1	2	.	.	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	17
Tafeleend	12	8	12	4	8	7	6	.	.	1	8	.	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	83
Kuifeend	28	14	15	4	14	12	10	.	1	5	13	.	30	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	6	155
Sperwer	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1
Buizerd	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Torenvalk	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Boonvalk	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Fazant	6	9	13	5	6	8	9	3	6	4	3	.	10	14	11	.	10	7	7	1	9	.	4	5	150
Waterral	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
Waterhoen	4	2	2	1	.	2	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	5	22
Meerkoet	22	15	20	8	15	19	12	.	1	7	8	.	19	.	.	.	.	.	1	.	.	.	3	9	159
Schalekster	1	1	1	.	.	.	1	1	.	1	2	1	2	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	1	14
Kievit	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	4
Houtsnip	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	3	.	.	2	4	1	.	.	.	1	.	12
Wulp	.	1	2	.	.	.	.	1	.	.	1	1	2	.	.	.	.	.	.	2	.	2	.	.	12
Stormmeeuw	.	.	.	.	.	.	.	2	.	7	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15
Zilvermeeuw	.	.	.	.	.	.	4	111	.	447	400	106	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1068
Kleine Mantelmeeuw	.	.	.	.	.	.	.	134	.	146	90	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	374
Holenduif	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	2	1	1	.	.	1	8
Houtduif	16	18	14	5	7	13	22	29	10	3	10	2	15	8	4	43	9	11	.	11	19	.	14	9	292
Turkse Tortel	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
Tortelduif	5	5	6	2	1	7	5	14	4	1	1	.	1	1	2	13	2	5	2	4	5	.	1	2	89
Koekoek	2	2	2	2	2	4	2	5	2	1	1	1	3	1	1	2	2	3	1	2	2	.	2	3	48
Bosuil	2	.	.	.	1	.	2	.	.	.	.	.	1	3	.	1	.	.	1	1	.	.	.	.	12
Ransuil	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Groene Specht	1	1	.	.	.	2	1	2	2	.	.	.	1	2	.	3	1	3	2	1	1	.	2	2	27
Zwarte Specht	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1	1	.	.	.	.	4
Grote Bonte Specht	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	1	1	.	.	3	1	.	.	.	.	11
Booleeuwerik	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	1	1	6
Veldleeuwerik	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	2
Boerenwaluw	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
Boompieper	.	.	.	.	.	.	.	1	3	.	.	.	.	1	1	2	1	6	2	8	4	.	4	.	33
Graspieper	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	7
Witte Kwikstaart	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
Winterkoning	11	4	2	2	1	8	3	3	2	.	1	.	6	7	3	23	2	4	6	.	4	1	6	5	104
Heggeus	37	14	36	13	12	30	15	39	30	7	11	10	16	24	6	19	17	15	13	1	34	1	19	21	440
Roodborst	2	4	2	2	3	7	5	4	9	.	.	.	2	16	5	26	4	5	12	2	6	.	5	11	132

Tabel 3 BROEDVOGELS MEIJENDEL 1986

KAVEL	1A	1B	2	3	4	6	7	8	12A	14	16	35	45	51	52	62	64	65	71	72	73	74	75	83	TOT
Nachtegaal	26	15	18	9	9	26	17	16	20	3	5	.	15	16	11	31	16	19	13	.	26	1	18	15	345
Bekraagde Roodstaart	2	1	.	.	.	1	2	6	14	.	.	.	2	2	3	10	3	12	5	5	6	.	7	6	87
Roodborsttapuit	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
Tapuit	.	1	1	1	.	1	2	.	4	1	3	2	8	.	.	.	2	.	3	.	3	.	9	10	51
Merel	26	9	6	5	6	8	7	11	6	.	1	1	2	17	7	19	6	4	10	2	17	2	6	11	189
Kraansvogel	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Zanglijster	.	1	1	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	2	.	1	1	.	.	.	.	.	9
Sprinkhaanrietzanger	1	1	2	2	.	.	1	1	2	1	1	.	.	.	.	.	1	.	4	1	4	.	1	.	23
Snor	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Rietzanger	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
Bosrietzanger	2	3	20	1	1	9	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	3	.	.	1	43
Kleine Karekiet	51	28	53	15	13	42	13	1	1	4	14	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	244
Grote Karekiet	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Braamsluiper	5	3	5	2	1	6	3	6	4	.	1	.	3	2	.	1	4	1	1	.	5	.	2	1	56
Brasaus	7	6	7	7	7	12	6	7	9	2	7	5	8	2	3	1	2	6	8	.	26	.	6	9	153
Tuinfluit	5	.	1	1	2	3	1	3	1	.	.	.	.	3	.	1	1	.	1	.	4	.	2	4	33
Zwartkop	11	4	2	3	5	5	5	11	4	1	.	.	2	7	6	10	3	4	4	.	.	.	5	10	102
Tjiftjaf	3	.	1	1	.	5	1	.	.	.	.	.	.	7	4	8	.	1	2	.	4	.	1	1	39
Fitis	88	48	59	40	41	94	55	85	63	7	26	13	43	57	24	85	41	53	36	20	84	3	66	49	1180
Staartmees	2	2	4	.	1	2	2	3	3	.	2	.	.	1	.	6	2	3	1	.	1	.	3	2	40
Glanskop	.	.	.	.	1	1	1	2	2	.	.	.	.	3	1	4	1	4	.	.	1	.	1	1	23
Matkop	1	1	1	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	2	.	.	.	9
Kuifmees	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	3
Zwarte Mees	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	2
Pimpelmees	3	3	2	.	3	2	3	6	3	.	.	.	2	12	7	7	2	9	3	1	2	1	5	4	80
Koolmees	7	8	6	6	11	16	11	19	15	2	1	1	6	32	18	26	16	22	9	13	19	2	14	8	288
Boonkruiper	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	7	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	9
Wielewaal	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	4
Vlaamse Gaai	2	2	4	3	2	3	2	5	4	.	1	.	2	5	2	3	3	1	3	2	5	.	2	1	57
Ekster	2	3	7	3	3	4	4	13	3	3	6	3	8	9	3	3	4	4	4	1	9	.	6	3	108
Kauw	3	.	.	.	.	.	2	1	1	.	.	.	.	34	19	.	.	1	.	.	.	.	4	4	69
Zwarte Kraai	2	2	3	2	.	1	1	1	1	.	.	.	2	4	.	.	2	3	.	1	1	.	1	1	28
Spreeuw	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	17	9	.	.	1	16	.	.	.	.	5	52
Huismeus	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21
Ringmus	1	.	.	.	1	1	.	4	1	.	.	.	2	.	1	.	1	2	.	.	.	.	1	.	15
Vink	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	2	1	.	.	.	5
Groenling	.	.	1	.	.	.	3	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	6
Putter	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1
Sijs	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	.	.	1	.	.	.	.	8
Kneu	2	1	14	.	1	3	4	1	1	2	8	2	2	.	.	1	1	2	4	.	6	2	7	4	68
Barmsijs	4	1	1	.	.	.	4	3	.	.	.	.	2	2	.	1	.	3	.	1	1	.	.	4	27
Boudvink	3	4	4	1	1	6	3	5	1	1	1	.	1	4	2	2	1	1	.	1	2	.	2	2	48
Rietgors	11	3	10	5	1	7	3	2	1	4	6	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	57
TOTAAL AANTAL	452	269	398	168	204	400	276	572	237	684	655	156	267	355	155	356	171	221	184	92	325	23	247	250	7117
Exclusief meeuwen							272	325		84	159	46													5660
AANTAL SOORTEN	49	46	54	34	38	46	50	46	37	32	39	15	41	41	26	31	33	33	35	30	38	12	45	47	88

DE DICHTHEID AAN BROEDVOGELS

In tabel 3 en in de verspreidingskaarten zijn de aantallen per kavel weergegeven. Doordat de kavels niet even groot zijn, geeft dit geen goed beeld van de dichtheid aan broedvogels. De dichtheid wordt uitgedrukt als het aantal territoria per oppervlakte-eenheid. Tabel 4 geeft per kavel de dichtheid per hectare. Hierdoor zijn niet alleen de kavels onderling beter te vergelijken, maar is ook vergelijking mogelijk met gebieden buiten Meijendel.

TABEL 4 Het aantal territoria per hectare exclusief meeuwen.

kavel	t/ha	:	kavel	t/ha	:	kavel	t/ha	:	kavel	t/ha
1A	10.9	:	7	8.4	:	45	6.5	:	71	3.7
1B	9.3	:	8	6.8	:	51	8.6	:	72	12.3
2	11.4	:	12A	3.3	:	52	5.2	:	73	6.4
3	5.3	:	14	2.2	:	62	16.6	:	74	2.2
4	7.3	:	16	4.5	:	64	5.8	:	75	5.3
6	14.5	:	35	2.2	:	65	6.8	:	83	5.7

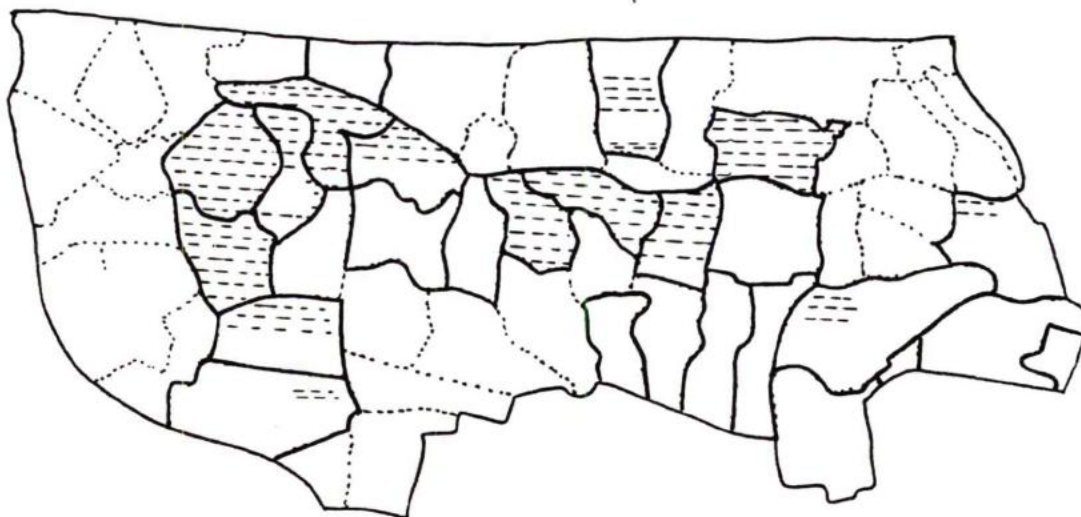
Totaal 6.7 territoria per hectare

Inclusief meeuwen 8.4 per hectare

Bij de berekening van deze dichtheid is er geen rekening mee gehouden dat in een deel van de kavels infiltratie- en kwelplassen liggen. Dit is zowel van invloed op de dichtheid als op de samenstelling van de vogelbevolking van de kavels. Gegevens over de preciese oppervlakte aan open water ontbreken op dit moment.

In figuur 6 zijn de natte kavels weergegeven. De gedeeltelijk gearceerde kavels bevatten slechts een klein deel open water.

Figuur 6 De natte kavels

HET EFFECT VAN TWEE OPEENVOLGENDE STRENGE WINTERS OP ENKELE VOGELSOORTEN

Na de normale winter 1983/84 waren er twee strenge winters. Het zal duidelijk zijn dat de invloed van strenge winters alleen bij de in Europa overwinterende vogelsoorten merkbaar zal zijn. In onderstaande tabel 5 is daarom het aantal territoria van enkele van deze soorten in de afgelopen drie jaar samengevat. De gegevens zijn afkomstig uit die kavels die in de drie jaren volgens de BMP-methode zijn geïnventariseerd door dezelfde waarnemer. Dit zijn de kavels 4, 6, 7, 16, 35, 52, 71, 72, 73 en 74. Bij de Houtsnip is tevens gebruik gemaakt van de gegevens van kavel 65, hoewel daar in 1985 een wisseling van waarnemers plaatsvond.

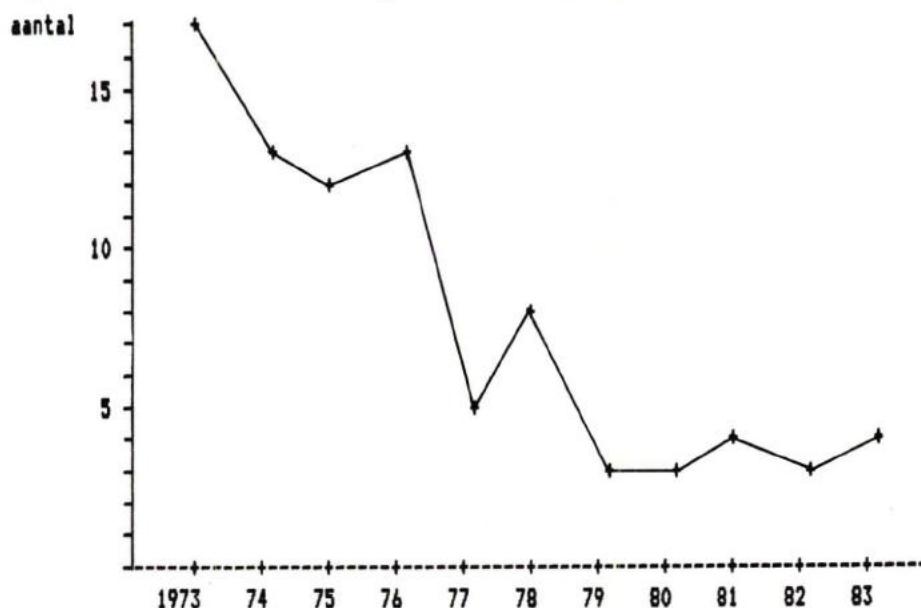
TABEL 5

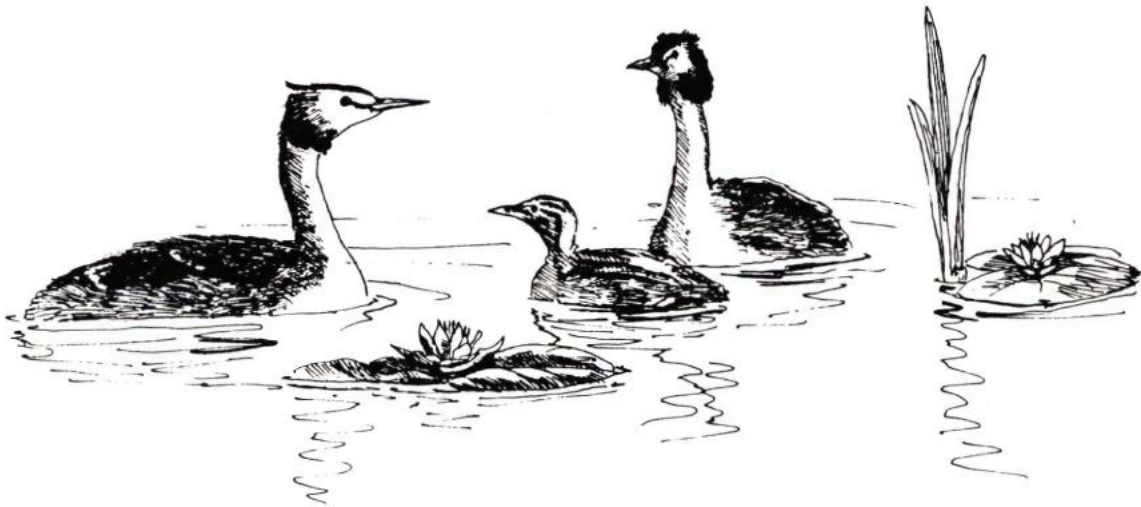
	1984	1985	1986
Dodaars	14	8	
Waterhoen	13	6	6
Houtsnip	12	8	5
Winterkoning	67	28	27
Heggemus	156	136	133
Rietgors	21	14	14

Uit de tabel blijkt duidelijk dat de eerste strenge winter een grote teruggang veroorzaakte, terwijl de tweede strenge winter nauwelijks een verdere achteruitgang veroorzaakte. Dit effect is niet beperkt tot dit kleine deel van Meijndel, maar blijkt ook uit de gezamenlijke BMP-gegevens van Nederland

De watervogels handhaafden zich op ongeveer hetzelfde niveau. Alleen de Wintertaling, die in 1984 nog met drie paar aanwezig was, werd daarna niet meer als broedvogel geregistreerd. Het is niet duidelijk wat hiervan de oorzaak is, maar deze soort laat al jaren een gestage achteruitgang zien (zie figuur 7). Het is dus mogelijk dat we de Wintertaling (voorlopig?) niet meer als broedvogel in Meijndel terug zullen zien.

Figuur 7 De Wintertaling in 35 kavels in de jaren 1973-1983

Futen

4. SAMENVATTING VAN VELDWAARNEMINGEN

In tabel 6 zijn de veldwaarnemingen uit de periode september 1985 tot en met augustus 1986 samengevat. Het gaat hierbij om de waarnemingen die gedaan zijn tijdens de volgende activiteiten:

- a. De broedvogelinventarisaties van maart tm half juli
- b. De halfmaandelijke tellingen van trek- en wintervogels tijdens experimentele punttellingen van september 1985 tm februari 1986 in de kavels 1A, 1B, 2, 3, 4, 6, 7, 10/12/76, 13S, 14, 16, 52, 71, 72/73/74 en 75.
- c. Maandelijke tellingen langs een punt/lijntransect door de kavels 53, 54, 55, 84 en 85.
- d. Het ringwerk van het Vogelringstation Meijndel.

Naast de gegevens die in het kader van deze onderzoeken werden ingeleverd, werden ook waarnemingen verwerkt die in eerste instantie niet werden ingeleverd. Het gaat hierbij om waarnemingen uit de broedtijd van niet-broedende vogels en om waarnemingen uit de winter van vogels die werden waargenomen buiten de transectpunten. Deze waarnemingen werden ontvangen uit de kavels 1B, 2, 3, 4, 6, 7, 12A, 13S, 16, 33, 46, 52, 65, 72, 73, 74 en 75.

Niet verwerkt zijn de waarnemingen van de zeven punttransecttellingen in het kader van het landelijke PTT-project voor wintervogels. Deze zijn al eerder gepubliceerd (van der Meer 1986).

Door een eind juni optredende technische storing in de aanvoer van rivierwater, daalde het waterpeil in de infiltratieplassen aanmerkelijk. Dit had tot gevolg dat grote delen droog kwamen te liggen, hetgeen soms flinke aantallen waadvogels aantrok. Blauwe Reigers en Aalscholvers hadden het gemakkelijk doordat grote hoeveelheden vis waren opgesloten in de kleine plasjes die overbleven.

Tabel 6 DE VELDWAARNEMINGEN PER MAAND

* = verblijvend, 0 = alleen overvliegend waargenomen

MAAND:	1985	1986	MAAND:	1985	1986	MAAND:	1985	1986
	SOND	JFMA MJJA		SOND	JFMA MJJA		SOND	JFMA MJJA
Roodkeelduiker		0...	Krombekstrandloper	0...		Beflijster	..*	..** *
Dodaars	***	****	Bonte Strandloper	..0.		Merel	****	****
Fuut	****	****	Bokje	..0*		Kraamsvogel	****	**0 **
Kuifduiker	..**	*...	Watersnip	****	..**	Zanglijster	****	*..** *
Geoorde Fuut	..*	...*	Houtsnip	..**	****	Koperwiek	****	**..
Aalscholver	**00	..0*	Grutto		..*	Grote Lijster	**.	...*
Roerdomp	****	***	Rosse Grutto	...0		Sprinkhaanrietzanger		...*
Blauwe Reiger	****	****	Regenwulp			Snor		...*
Zwarte Ooievaar	...		Wulp	*.00	..**	Rietzanger	*..	...*
Lepelaar		..0.	Zwarte Ruiter			Bosrietzanger		
Knobbelswaan	****	****	Tureluur	0...	..00	Kleine Karekiet	**..	...*
Zwarte Zwaan			Groenpootruiter	*..		Grote Karekiet		
Kleine Zwaan	*.0.		Mitgatje	**..	*..*	Spotvogel		
Wilde Zwaan	..**	*0.	Bosruiter			Braamsluiper	*..	...*
Rietgans	..00	0...	Oeverloper	**..	..**	Grasmus	*..	...*
Kolgans	...0	. 0.	Middelste Jager	..0.		Tuinfluitier	**..	
Grauwe Gans	.000	.000	Dwergmeeuw	0...		Zwartkop	***	...*
Canadese Gans			Kokmeeuw	****	***	Bergfluitier		
Brandgans	...0		Stormmeeuw	****	****	Tijftjaf	**.	****
Indische gans		...0	Kleine Mantelmeeuw	****	*..*	Fitis	**..	...*
Nijlgans	****	****	Zilvermeeuw	****	****	Bladkoninkje	*..	
Bergeend	*..*	****	Grote Mantelmeeuw	.0*0	*..	Goudhaantje	****	**..
Smient	...*	*..	Grote Stern			Vuurgoudhaantje	**.	
Krakeend	****	*..*	Visdief			Grauwe Vliegenvanger	*..	
Wintertaling	****	***	Holenduif	****	*..*	Bonte Vliegenvanger		...*
Wilde Eend	****	****	Houtduif	****	****	Baardmannetje	..*	..*
Pijlstaart	..*	..*	Turkse Tortel	*..	...0	Staartmee	****	****
Slobeend	****	*..*	Tortelduif	*..	...*	Glanskop	****	****
Krooneend	****	*..	Koekoek		...*	Matkop	****	****
Tafelend	****	****	Bosuil	***	...*	Kuifmee	***	****
Kuifeend	****	****	Ransuil		...*	Zwarte Mees	***	..**
Toppereend		..*	Gierzwaluw	0...		Pimpelmees	****	****
IJseend	..*		IJsvogel	*..		Koolmees	****	****
Zwarte Zee-eend		*..	Groene Specht	****	****	Boeklever	..*	..*
Brilduiker	..**	****	Zwarte Specht	*..*	*..*	Boekruiper	****	****
Nonnetje	..**	***	Grote Bonte Specht	****	****	Wielewaal		...*
Middelste Zaagbek	...*		Kleine Bonte Specht	..*		Vlaamse Gaai	****	****
Grote Zaagbek	..0*	*..*	Booaleeuwerik	***	..**	Ekster		
Wespendief	0...		Veldleeuwerik	0**0	..0.	Notenkraker	..*	
Bruine Kiekendief	**..		Boerenzwaluw	*0..	...0	Kauw	****	****
Blauwe Kiekendief	..**	*0..	Huiszwaluw	0...		Roek	..0.	
Havik	.0..		Grote Pieper	.0..		Zwarte Kraai	****	****
Sperwer	****	****	Duinpieper	.0..		Bonte Kraai	..**	00..
Buizerd	****	****	Boompieper	00..	...*	Spreeuw	****	****
Ruigpootbuizerd	..**	*..	Graspieper	****	****	Huisvlieg	*..	...*
Visarend	0...		Waterpieper	...*		Ringmus	***	..*
Torenvalk	****	****	Oeverpieper	..*		Vink	****	****
Smelleken	00..	.0*	Gele Kwikstaart		...0	Keep	***	..0*
Boomvalk	**..	...0	Grote Gele Kwikstaart	0*..		Groenling	****	*..*
Slechtvalk			Witte Kwikstaart	*00.	..**	Putter	****	****
Patrijs	..*		Grauwe Klauwier			Sijs	****	****
Fazant	****	****	Winterkoning	****	****	Kneu	**..	..**
Waterral	****	*..	Heggenus	****	****	Frater	..**	
Waterhoen	****	*..*	Roodborst	****	****	Barnsijs	**.	*..*
Meerkoet	****	****	Nachtegaal	*..	...*	Kruisbek	*0..	
Kraanvogel	..0.		Zwarte Roodstaart	..*	...*	Goudvink	****	****
Scholkster	*..	.0**	Bekraagde Roodstaart	*..	...*	Appelvink		...0
Kluut			Paapje	*..		IJsgors	.0*	
Zilverplevier	0.0.	..*	Roodborsttapuit	**..	..**	Geelgors	...*	
Kievit	0000	..**	Tapuit	*..	..**	Rietgors	***	..**

5. OVERIGE DIERSOORTEN EN PLANTEN

Wanneer je door het duin loopt om gegevens te verzamelen voor het vogelpopulatieonderzoek en een brede belangstelling hebt voor de natuur, zul je niet alleen plezier hebben in vogelzang en vogelvlucht, maar zul je ook oog hebben voor het andere wat er leeft, groeit en bloeit. Enkele medewerkers hebben aantekening gehouden van wat hen boeit en daarover gerapporteerd. Een samenvatting van deze gegevens volgt hieronder. Met medewerking van iedereen hopen we in de toekomst een beter beeld te kunnen krijgen van de soorten en aantallen van dieren en planten in Meijndel.

ZOOGDIEREN

Konijn

Er werden dit jaar bijzonder weinig konijnen waargenomen die leden aan Myxomatose. In de omgeving van de Vinkenbaan en bij de Prinsenberg leven al jaren populaties met zwarte konijnen.

Haas

Zeer plaatselijk voorkomend.
Gemeld uit de Harstenhoek.

Eekhoorn

Deze soort werd gemeld uit alle kavels in de vallei Meijndel, uit kavel 71 en uit Oude Rijs/Waalsdorp. Ze zijn duidelijk aan naaldbos gebonden.

Wezel

Hoewel niet vaak waargenomen, is deze soort waarschijnlijk toch niet zeldzaam.
Gemeld uit de kavels 2, 4 en 6.

Hermelijn.

Deze soort is schaars en lijkt achteruit te gaan. Gemeld uit de kavels 2 en 4

Bunzing.

De indruk bestaat dat de Bunzing de laatste jaren sterk is afgenomen, mogelijk onder invloed van de vos. Gemeld uit de kavels 2, 6 en 74.

Vos

De vos werd omstreeks 1975 voor het eerst in Meijndel waargenomen. Tegenwoordig is de soort algemeen te noemen. Waarschijnlijk zijn er enige tientallen familiegroepen aanwezig.

In het gedeelte van Meijndel waar de Kroon het jachtrecht heeft, wordt de vos vervolgd. In het deel waar de DWL het jachtrecht heeft wordt de vos niet bejaagd, omdat de DWL het ongewenst acht om de dichtheid van predator-soorten negatief te beïnvloeden zonder argumenten vanuit natuurbeheer (Beheersplan Meijndel 1983 p. 124).

In het begin van de tachtiger jaren werd de invloed van de vos op de meeuwen merkbaar. In 1985 was er niets meer over van de Kokmeeuwenkolonie, die in 1983 nog bijna 1800 paren groot was. Sindsdien is het indrukwekkend om te zien hoe de vos de Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen aanpakt. De Oude Meeuwenkolonie in kavel 8 lijkt dezelfde kant op te gaan als de Kokmeeuwenkolonie.

Tot op heden heeft de vos geen aantoonbare invloed op andere vogelsoorten.

Huiskat

De laatste jaren sterk afgenomen, mogelijk onder invloed van de vos. Er kwam een melding uit kavel 71.

Egel

Gemeld uit de kavels 2, 4 en 6

Ree

Deze soort is zeldzaam in Meijndel. Ze worden vooral in de wintermaanden waargenomen, maar daarna zijn ze altijd weer spoorloos verdwenen. In 1985 kwamen oktobermeldingen uit de kavels 14 en 75.

Woelrat

Er kwam een melding uit kavel 2.

Muskusrat

Weinig over bekend. Uit kavel 83 kwam een melding die mogelijk op deze soort betrekking had.

Vleermuizen

Op zomeravonden zijn er jagende vleermuizen te zien boven de plassen. Meldingen uit de kavels 2, 4 en 6. Soort onbekend.

AMPHIBIEEN EN REPTIELEN

In Meijndel komen met zekerheid de volgende soorten voor: Kleine Watersalamander, Gewone Pad, Rugstreeppad, Groene Kikker, Bruine Kikker en Duinhagedis.

Over verspreiding en aantallen is nog weinig bekend. De **Kleine Watersalamander** werd gemeld uit de kavels 2, 4, 6 en 36. De **Rugstreeppad** komt vooral voor in ondiepe (kwel-)plasjes, die snel opwarmen.

Uit kavel 2 kwam de melding dat daar in 1986 de **Groene Kikker** zeer schaars was, mogelijk als gevolg van de strenge winter. De **Duinhagedis** lijkt sterk afgenomen. Meldingen kwamen uit de kavels 2, 4 en 16.

VISSEN

Over de vissen van Meijndel is nog weinig bekend. In de plassen van kavel 2 zitten veel **Karpers** in verschillende variëteiten. Deze verkeren in slechte conditie. Verder leeft daar ook **Snoek**, **Baars** en **Rietvoorn**. In de diepe plassen van de kavels 10 en 12a zit ook veel **Brasem** en **Snoekbaars**.

INSECTEN EN PLANTEN

In 1985 was de bloei van **Jacobskruiskruid** en andere twee-jarigen nog uitbundiger dan in 1978. Vooral in het zuiden, waar vrijwel uitsluitend de variëteit met straalbloemen voorkomt, was het duin in juni en juli spectaculair geel gekleurd. Het was dus de vraag wat 1986 te zien zou geven. Op 13 mei werden de eerste **Sint Jacobsvlinders** in het duin gezien. Al spoedig daarna werden op het Jacobskruiskruid eierleggende wijfjes waargenomen. Toen daaruit de geelzwarte **Zebrarupsen** kwamen was het al snel afgelopen met het kruiskruid. De rupsjes waren zo talrijk, dat al snel vrijwel elk plantje was opgegeten. De zebrarupsjes gingen toen massaal aan de wandel op zoek naar voedsel. Met grote volhardendheid probeerden zij daarbij kale zandhellingen te beklimmen, hetgeen meestal niet lukte. Stuifkuilen veranderden daardoor in ware massagraven.

Begin juni waren veel **Kardinaalsmutsen** in spookstruiken veranderd door de spinsels van de rupsen van **Stippelmotten**. Altijd weer wonderbaarlijk om te zien hoe deze struiken zich na enkele weken weer volledig van de vraat hebben hersteld. Ook de **Meidoorn** had plaatselijk onder **Stippelmotten** te lijden. In sommige Meidoorns werd ook **Bacterievuur** waargenomen.

Hoewel minder talrijk dan in 1985, was toch het **Bruine Zandoogje** in juni en juli een algemeen voorkomende vlinder in het duingebied. In juli kreeg deze soort gezelschap van de minder algemene **Heidevlinder**. Opvallend veel kwam in 1986 de **Kleine Vuurvlinder** voor. De overwinterde rupsen verpoppen zich in het voorjaar spoedig. Begin mei werden vlinders van de eerste generatie gezien. Een tweede generatie vloog van half juli tot begin september. Dit jaar volgde zelfs nog een derde generatie, die tot in de tweede helft van oktober actief was.

Toen in de vochtige kavels eind juli en in augustus het **Koninginnekruid** bloeide, konden we genieten van de daarop vliegende grotere dagvlinders, zoals **Citroenvlinder**, **Dagpauwoog**, **Atalanta** en soms ook de **Distelvlinder**. De twee laatstgenoemde soorten zijn trekvlinders. Ze kunnen in ons klimaat niet overwinteren en trekken daarom in het najaar naar het zuiden weg. Het voorkomen in ons land hangt daarom af van het overwinteringssucces in die landen en de weersomstandigheden in het voorjaar en de zomer bij ons. Er bestaat voor trekvlinders sedert 1940 een landelijk monitoringprogramma (Lempke 1972).

De **Atalanta** was zowel in 1985 als in 1986 schaars in de zomer, maar talrijk in het najaar. Voor de distelvlinder was 1985 een goed jaar, maar deze soort deed het in 1986 minder goed.

Op mooie julia-vonden worden nog wel eens '**Glimvormen**' gezien. Waarnemingen werden gemeld uit de kavels 2, 4 en 6. Deze keversoort leeft tussen het gras van slakken.

Dit jaar waren er opvallend veel **Draaikevertjes** te zien. Elk stukje rustig open water zag er tijdelijk zwart van. Plaatselijk werden vele honderden exemplaren per vierkante meter geteld.

Grote Groene Sabelsprinkhanen werden gemeld uit de vallei Meijndel en uit de Harstenhoek. Uit kavel 17 werd een **Duinsabelsprinkhaan** gemeld.

Tot slot moet nog de massale bloei van **Rietorchissen** in kavel 74 vermeld worden. Adri Remeus telt deze al enige jaren. Ze nemen nog steeds toe. Dit jaar telde hij 36.000 exemplaren!

6. SAMENVATTING

De tellingen in het kader van het Broedvogelmonitoring-project van SOVON geven een beeld van de broedvogelbevolking van Meijndel. Doordat de Vogelwerkgroep daarbij de landelijk gebruikte BMP-methode hanteert, is vergelijking met andere gebieden mogelijk.

Door enkele leden van de werkgroep worden in augustus en in de wintermaanden punttransecttellingen gehouden in het kader van het PTT-project voor Wintervogels van SOVON. Deze tellingen geven een beeld van de vogelbevolking buiten de broedtijd. Doordat ook hierbij een landelijk gestandaardiseerde methode wordt gehanteerd, zijn deze gegevens vergelijkbaar met tellingen elders in het land.

Georiënteerd op deze PTT-methode worden er door de meeste leden van de groep in veel kavels een zogenaamde "Kleine PTT" gehouden. Van september tot en met februari worden maandelijks langs deze punttransecten tellingen verricht van de in het terrein verblijvende vogels. Er zijn nog geen tellingen elders bekend waarmee deze gegevens vergeleken kunnen worden.

Al deze gegevens tesamen geven een prachtig beeld van de vogelbevolking van Meijndel. Doordat van al deze waarnemingen ook de plaats van waarneming bekend is kunnen de gegevens in relatie gebracht worden met landschaps- en vegetatietypen. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren aan de hand van de "Duinlandschapskaart van Meijndel" (van der Meulen & van Huis 1985). Deze mogelijkheid zal in de loop der jaren van grote waarde zijn voor het beheer en het behoud van dit waardevolle natuurgebied te midden van de zo dichtbevolkte "Randstad Holland".

7. DANKZEGGING

Wij danken alle waarnemers voor het vele werk dat zij hebben verzet. Zonder hun grote en belangeloze inzet zou dit onderzoek niet mogelijk zijn. Dit verslag is gebaseerd op ongeveer 1500 uur van hun vrije tijd. Wij danken ook de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage voor de grote gastvrijheid en voor de vele verleende faciliteiten.

LITERATUUR

- BAKKER, L. & C.M. LOK, 1985. Aalscholver, een nieuwe vogel voor Voorne
Limosa 58: 145-148
- BLUME, D. 1981. Schwartzspecht, Grunspecht, Grauspecht. Ziemsen Verlag,
Witttemberg Lutherstadt
- CRAMP, S. (ed) 1985. The Birds of the Western Palearctic, Volume IV.
Oxford University Press, Oxford
- DIJK, A.J. van, 1985. Handleiding Broedvogel-monitoringproject. SOVON,
Arnhem
- EERDEN, M.R. van, & M. ZIJLSTRA. 1985. Aalscholvers in de Oostvaarders-
plassen. Limosa 58: 137-143
- HUSTINGS et al. 1985. Natuurbeheer in Nederland, deel 3, Vogelinden-
tarisatie. Pudoc, Wageningen
- LEMPKE, B.J. 1972. De Nederlandse Trekvlinders. Thieme, Zutphen
- KOOIJ, H. van der, 1985. Nieuwe broedplaats van Aalscholver. Vogeljaar
33: 15-16
- MEER, H.P. van der, 1986. Wintervogels van Meijndel. Uitgave in eigen
beheer, Den Haag
- MEULEN, F. van der, & J.C. van HUIS, 1985. Duinlandschapskaart van
Meijndel. Duinwaterleiding van 's-Gravenhage, Den Haag.
- NABER, F.R.M., 1984. Verslag van de verwerking van de gegevens van het
Meijndel-onderzoek Vogelpopulaties. Duinwaterleiding van 's-Graven-
hage, Den Haag
- VOGELWERKGROEP MEIJNDEL 1986. Handleiding PTT-project voor wintervogels
in Meijndel. Den Haag.
- WANDERS, R.M., 1983. Een populatie van Fitissen op de voet gevolgd.
Meijndel-Mededelingen, Leiden
- WYLLIE, I., 1981. The Cuckoo. Batsford, London

BIJLAGE 1

KAVEL 84

DE BROEDVOGELS VAN KAVEL 84 IN 1986

INLEIDING

Hoewel er al bijna dertig jaar onderzoek wordt gedaan aan de broedvogels van Meijndel, was er nog helemaal niets bekend over de vogels van kavel 84. Dit stak des te meer omdat dit kavel tot de meest bedreigde delen van ons duingebied behoort. Kavel 84 heeft een oppervlakte van ongeveer 55 ha en is voor het grootste gedeelte gelegen in het voor het publiek opengestelde deel van de Waalsdorpervlakte en de Oude Rijs. Het gebied heeft zeer sterk te lijden van ongecontroleerde recreatiedruk en, voorzover het defensiegebied betreft, zeer slecht beheer in het algemeen. Bovendien is er in het kader van het Provinciaal Fietspadenplan een fietspad (nr 10) door het gebied geprojecteerd. Dit alles was aanleiding om in 1986 een verkennende inventarisatie van de broedvogels van kavel 84 uit te voeren. Inventarisatiebezoeken werden afwisselend gebracht door Leo van Dam, Caroline Fonhof, Herman van der Meer en Adri Remeus.

METHODE

Onder andere door de korte tijd van voorbereiding was het niet mogelijk om een territoriumkartering uit te voeren. Daarom werd voor de turf-methode gekozen. Daartoe werden tijdens de zeven bezoeken alle waarnemingen per soort bij elkaar opgeteld. Ruimtelijke aanvulling werd verkregen uit maandelijkse punt-/lijntransecttellingen die door Herman van der Meer in zuidoost en centraal Meijndel worden uitgevoerd. Het aantal territoria per soort is gelijkgesteld aan het hoogste aantal waarnemingen tijdens de bezoeken. Dit maximum diende wel te liggen tussen de datumgrenzen zoals die worden gehanteerd in het Broedvogel-monitoringproject (BMP) van SOVON. De waarnemingen tussen deze datumgrenzen zijn in de tabel onderstreept.

RESULTATEN EN DISCUSSIE

Door de gevolgde telmethode en doordat pas eind april kon worden begonnen, kan worden aangenomen dat het eindresultaat in veel gevallen te laag zal zijn uitgevallen. Desondanks valt het resultaat niet tegen (35 soorten met 179 territoria). Vooral het aantal Nachtegalen is hoog te noemen, zeker als bedacht wordt dat zij vrijwel beperkt zijn tot het natte berkenbos op de Waalsdorpervlakte. Ook overigens is dit bos(je) zeer rijk aan vogels.

Opvallend is het ontbreken van Boomleeuweriken die daar, gezien de terreinomstandigheden, zeker te verwachten zouden zijn. Dit zal wel een gevolg zijn van de ongebreidelde recreatie. Daarom ook zullen Scholekster Tapuit, Boompieper en Kievit wel beperkt zijn tot het niet voor het publiek toegankelijke deel van het terrein. De Huismussen zijn gebonden aan de gebouwen van TNO. De Spreeuwen kwamen als kolonie voor in het eikenbos in het noordelijke deel van het kavel (Oude Rijs).

Het door Defensie beheerde deel van het gebied verkeert in zeer slechte staat. Het is onderhevig aan sterke erosie doordat het kris-kras wordt doorsneden door wilde paden. Mensen, honden, paarden, terreinwagens en crossmotoren hebben vrij spel. De in de winter 1985/86 verharde paden zullen hierin geen verandering kunnen brengen. Integendeel, ze hebben de toegankelijkheid alleen maar vergroot. Als hier dan ook nog een fietspad doorheen komt, zonder dat daar afsluiting en/of doelmatig toezicht tegenover staat, kunnen we dit gebied wel afschrijven als natuurgebied van enige waarde.

DE BROEDVOGELS VAN KAVEL 84 IN 1986

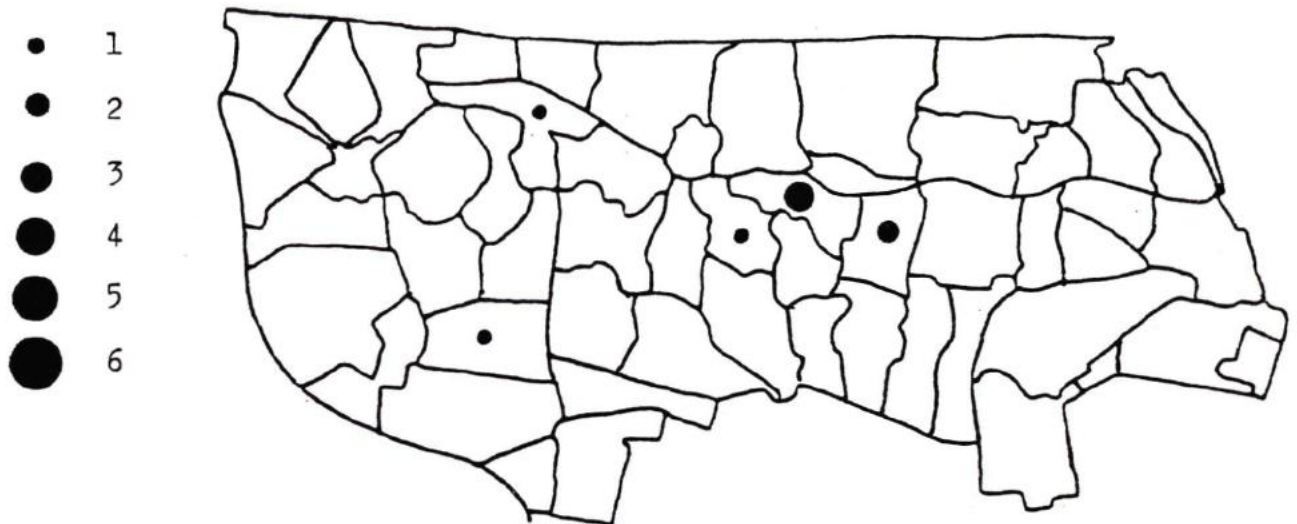
nr	DATUM	30/4	7/5	19/5	24/5	2/6	10/6	20/6	TERRIT.
029	Wilde Eend	1	0	0	0	0	0	0	1
035	Kuifeend	1	0	0	0	0	0	0	0
056	Torenvalk	0	0	0	1	0	0	1	1
063	Fazant	6	1	3	3	4	0	4	6
070	Scholekster	0	0	0	1	1	0	1	1
078	Kievit	0	0	0	1	0	0	0	0
115	Houtduif	7	3	11	6	9	2	2	11
118	Koekoek	1	1	1	2	2	0	1	2
129	Groene Specht	1	2	2	1	2	1	1	2
131	Grote Bonte Specht	0	0	0	0	1	0	1	1
141	Boompieper	1	0	0	1	0	1	0	1
152	Winterkoning	2	4	4	3	2	3	4	4
153	Heggenus	8	4	5	3	0	2	2	8
154	Roodborst	3	0	2	3	4	4	6	6
155	Nachtegaal	17	12	12	15	9	9	11	15
158	Gekraagde Roodstaart	2	1	1	2	2	1	2	2
161	Tapuit	3	0	0	0	1	0	3	3
163	Merel	2	4	2	4	4	1	7	7
165	Zanglijster	0	0	0	1	1	0	1	1
169	Sprinkhaanrietzanger	1	0	0	0	0	0	0	0
172	Bosrietzanger	0	0	0	1	0	0	0	0
173	Kleine Karekiet	0	0	0	1	0	0	0	0
176	Braamsluiper	1	0	0	0	1	0	0	1
177	Grasmus	1	5	6	5	8	3	2	8
178	Tuinfluit	0	2	3	1	3	2	3	3
179	Zwartkop	1	1	6	4	4	2	2	6
181	Tjiftjaf	2	3	3	3	0	2	3	3
182	Fitis	38	26	37	29	30	18	25	37
189	Glanskop	1	1	1	0	0	0	1	1
193	Pimpelmees	3	5	2	2	2	0	1	5
194	Koolmees	5	7	10	7	7	5	2	10
196	Boomkruiper	1	0	0	1	0	0	0	1
200	Vlaamse Gaai	2	2	0	0	0	0	1	2
201	Ekster	2	2	5	6	4	2	5	6
203	Kauw	0	7	5	2	4	4	1	0
205	Zwarte Kraai	1	2	3	4	2	2	2	4
208	Spreeuw	3	5	8	7	7	2	1	8
209	Huismus	0	2	1	0	2	3	2	3
214	Groenling	0	2	2	0	3	1	0	3
217	Kneu	2	1	0	2	0	0	5	5
221	Goudvink	0	0	0	1	0	0	0	1

Totaal 35 soorten met 179 territoria

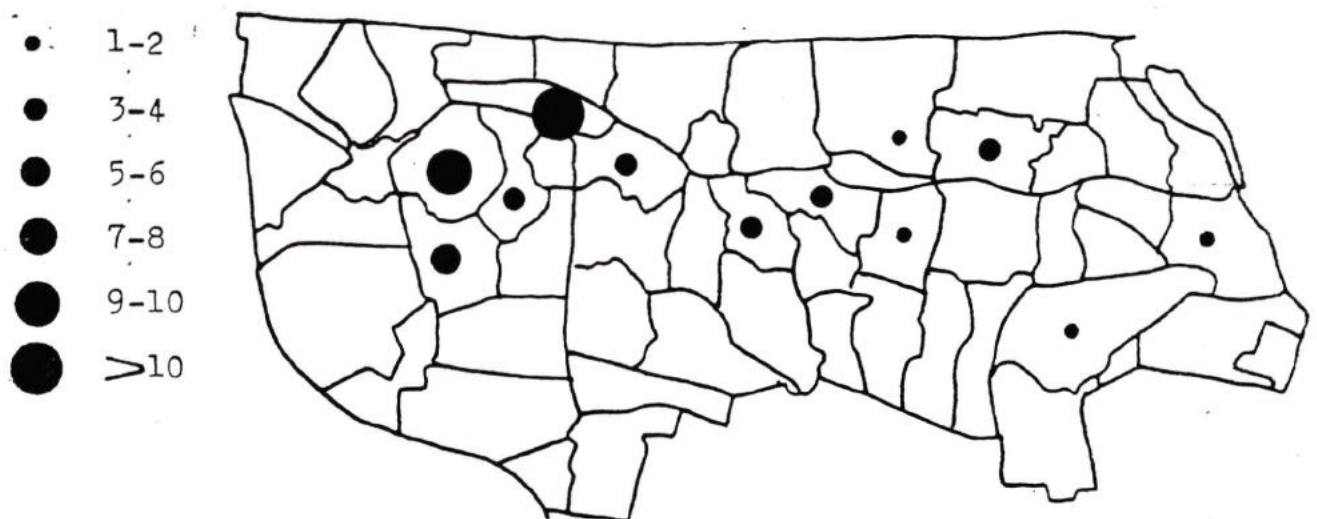
BIJLAGE 2

VERSPREIDINGSKAARTEN

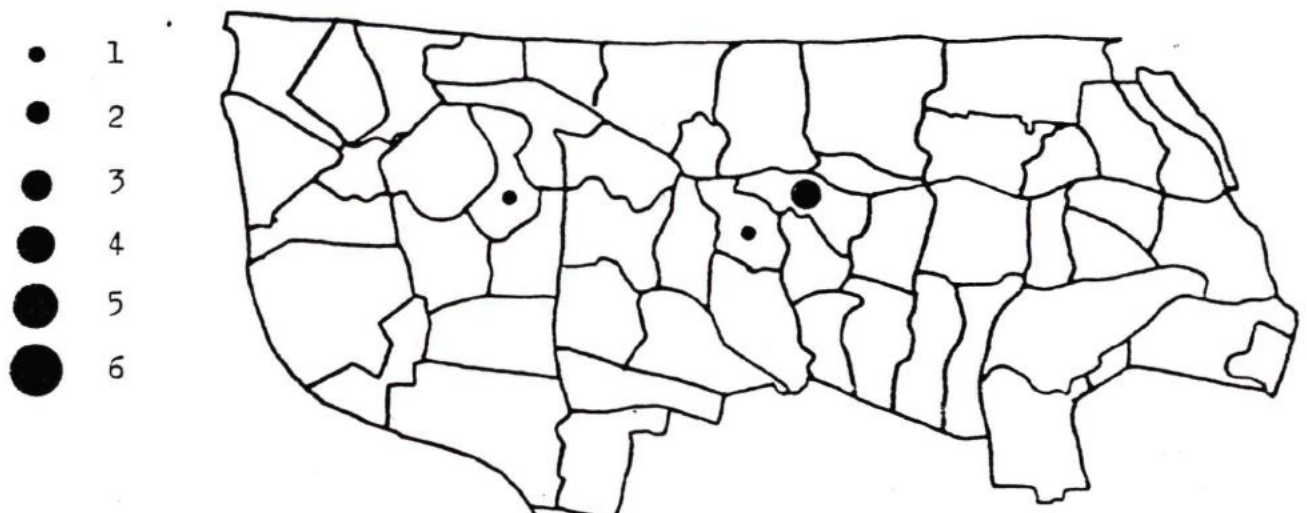
003 Dodaars
Aantal territoria 8

004 Fuut
Aantal territoria 47

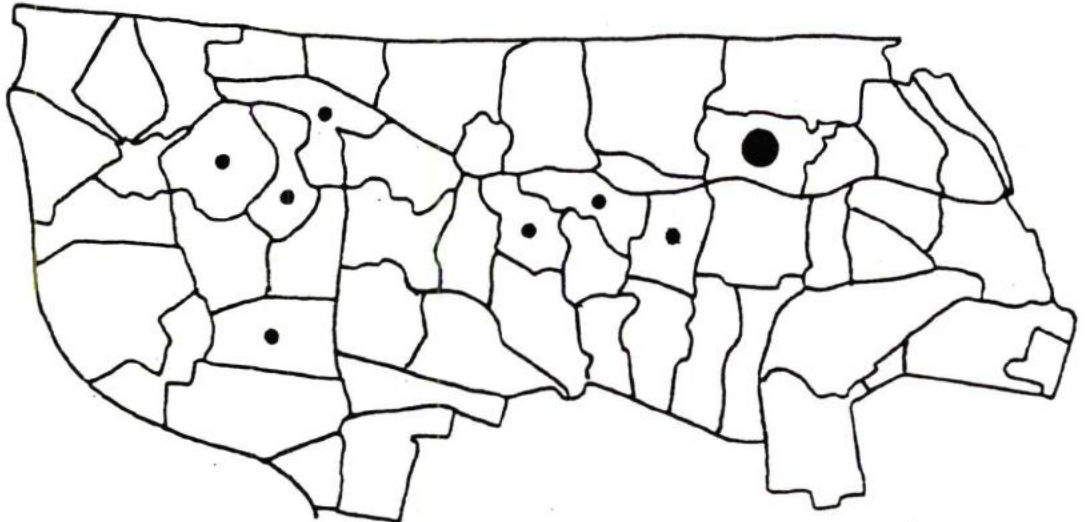

007 Geoorde Fuut
Aantal territoria 5

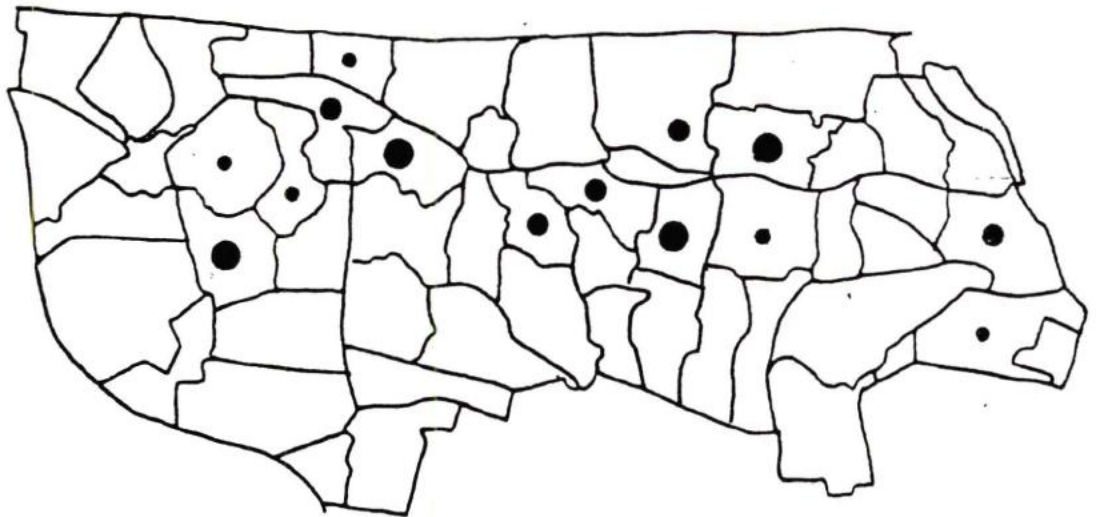
016 Knobbeltzwaan
Aantal territoria 11

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

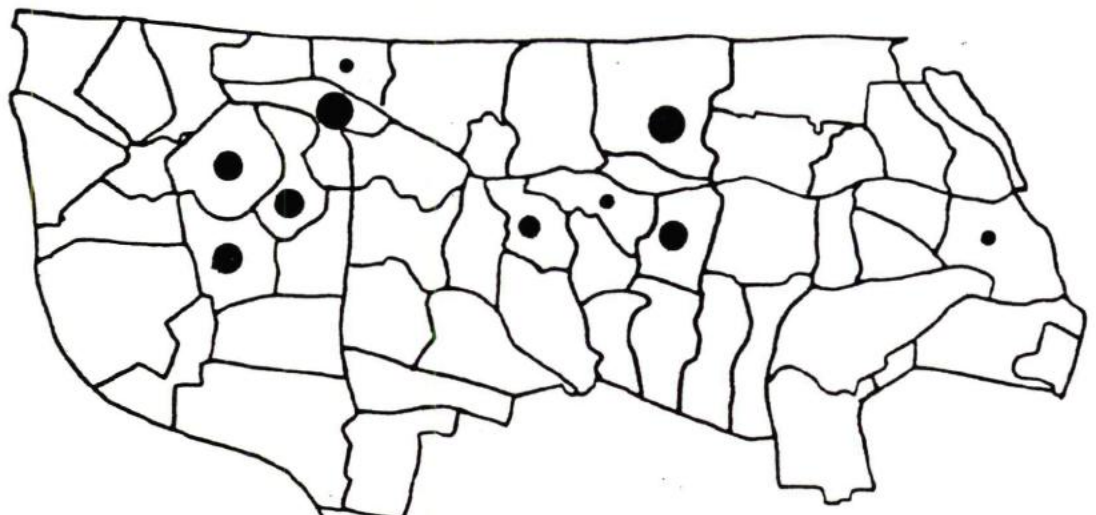
025 Bergeend
Aantal territoria 27

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

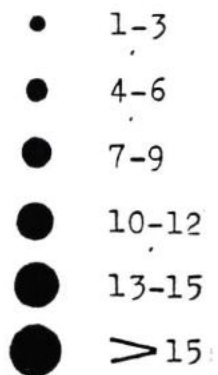

027 Krakeend
Aantal territoria 25

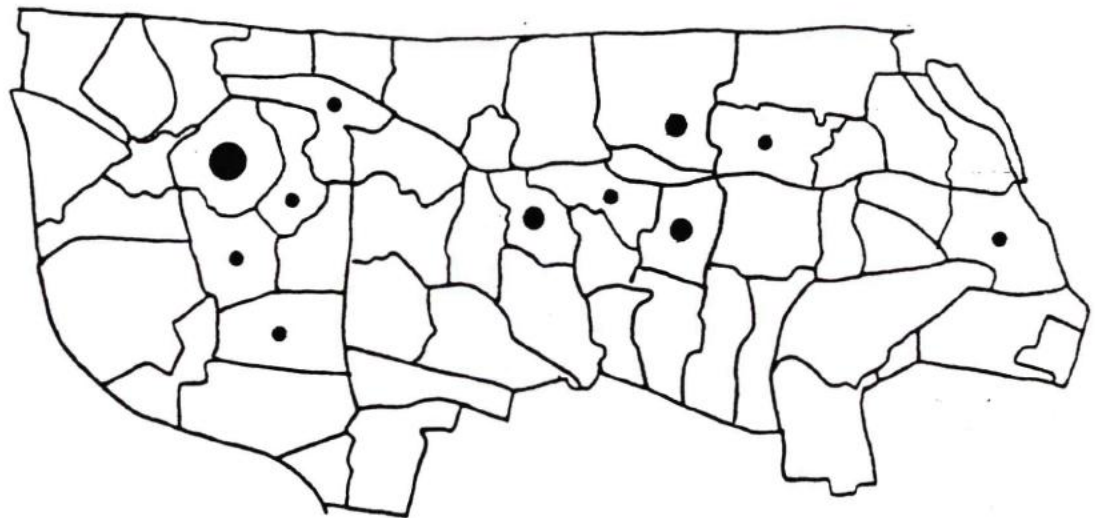
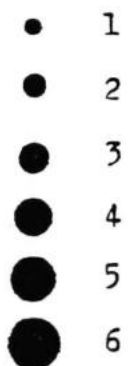
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

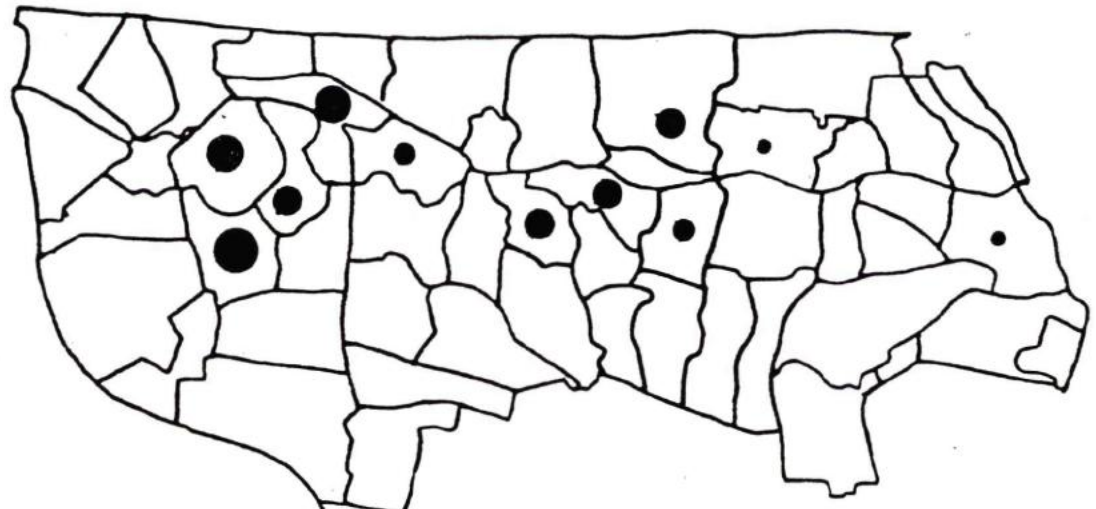
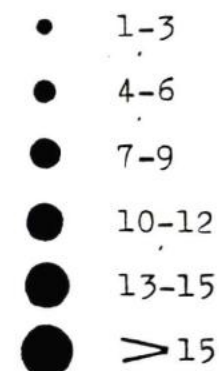
029 Wilde Eend
Aantal territoria 76

032 Slobeend
Aantal territoria 17

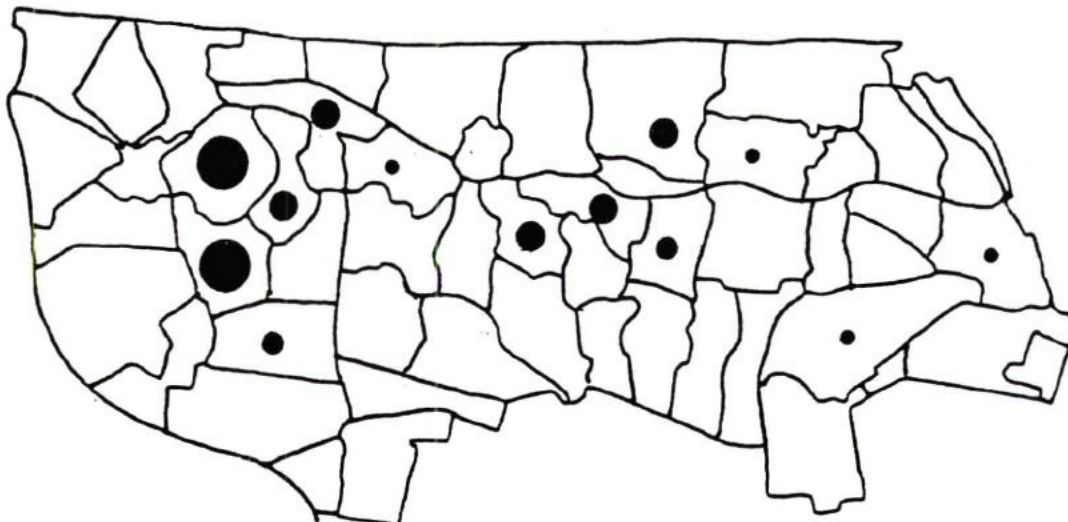

034 Tafeleend
Aantal territoria 83

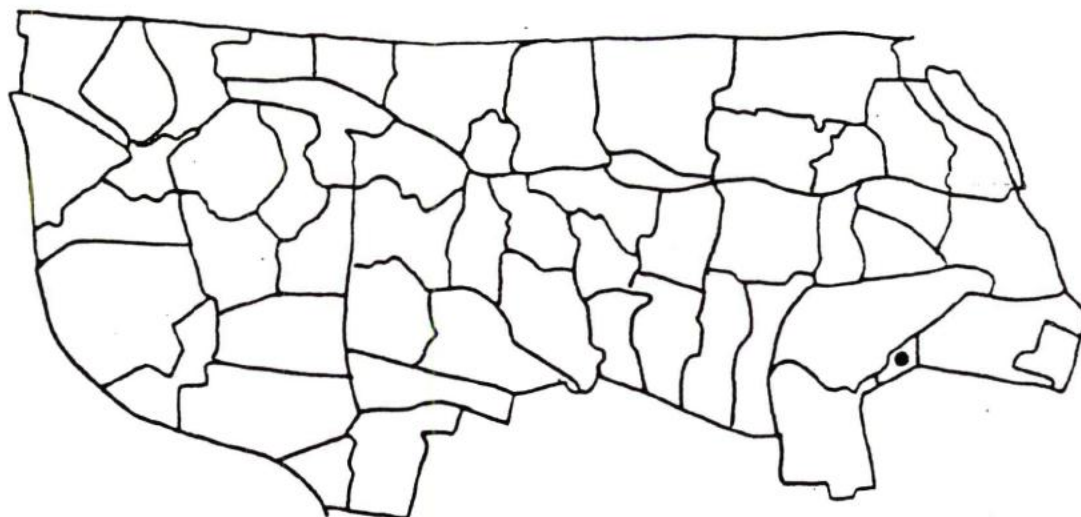
035 Kuifeend
Aantal territoria 155

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- > 25

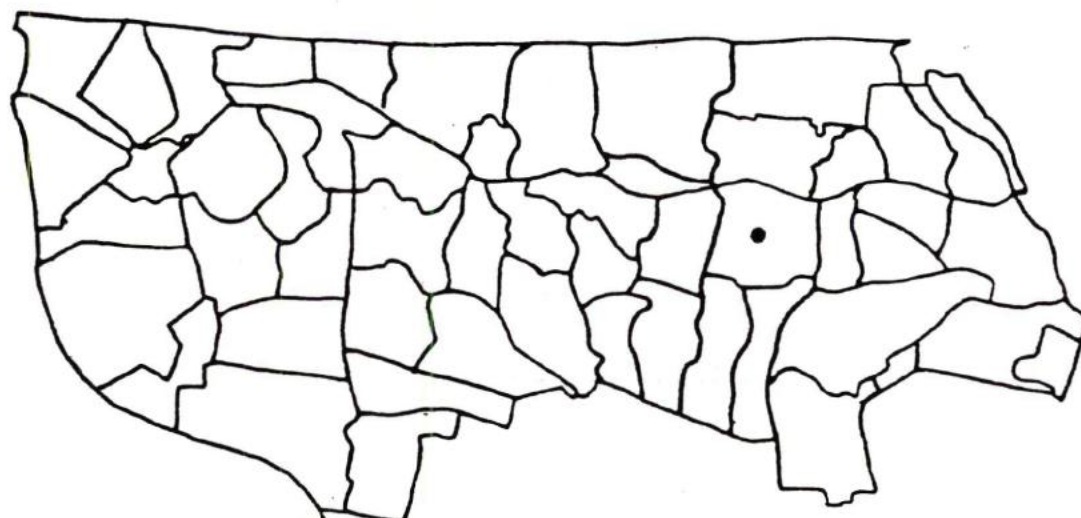
052 Sperwer
Aantal territoria 1

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

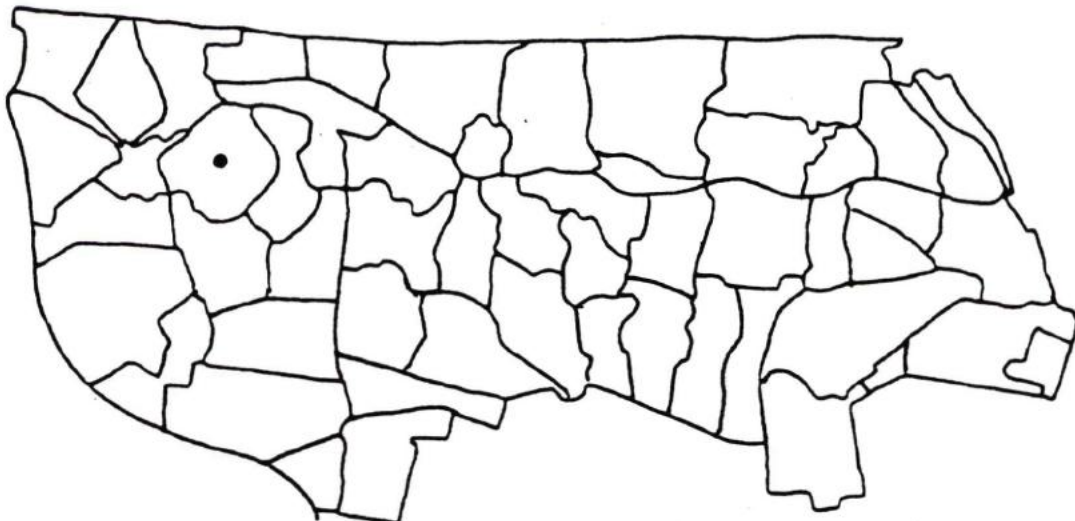
053 Buizerd
Aantal territoria 1

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

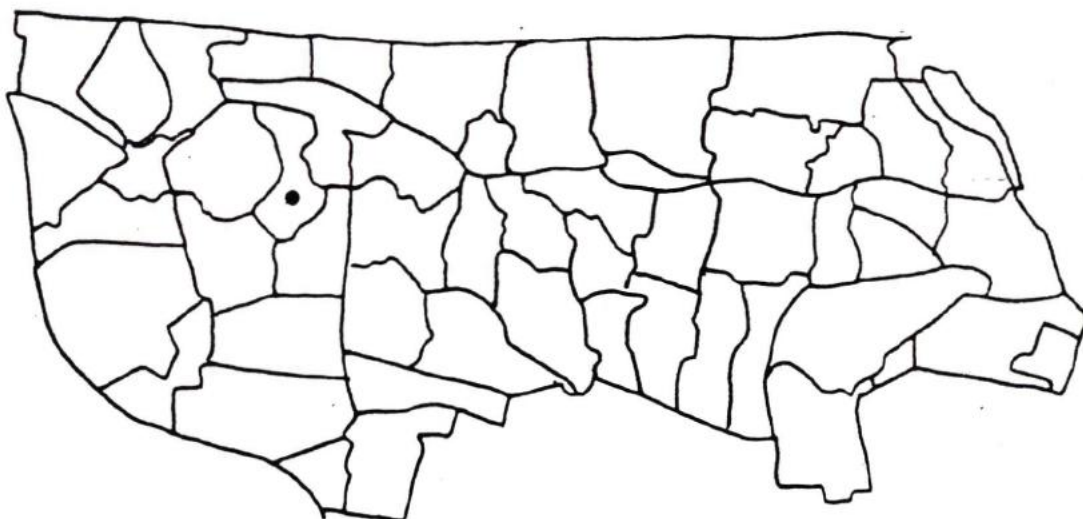
056 Torenvalk
Aantal territoria 1

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

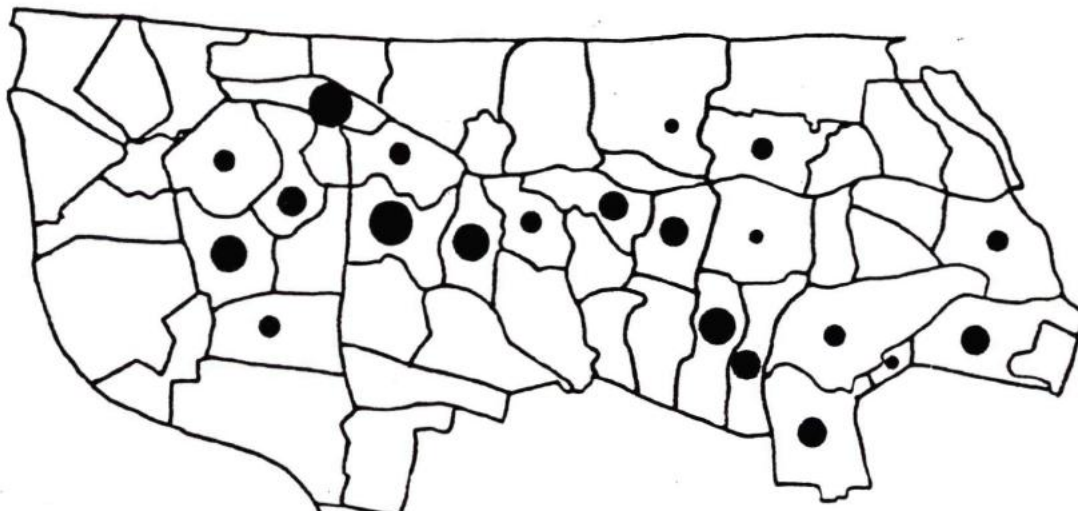
058 Boomvalk
Aantal territoria 1

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

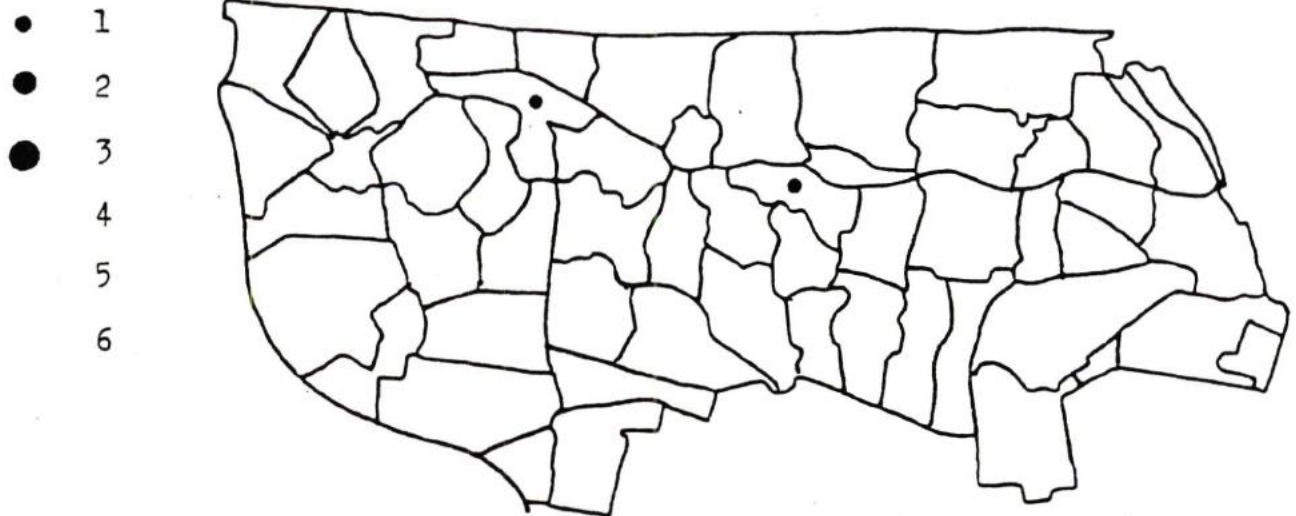

063 Fazant
Aantal territoria 150

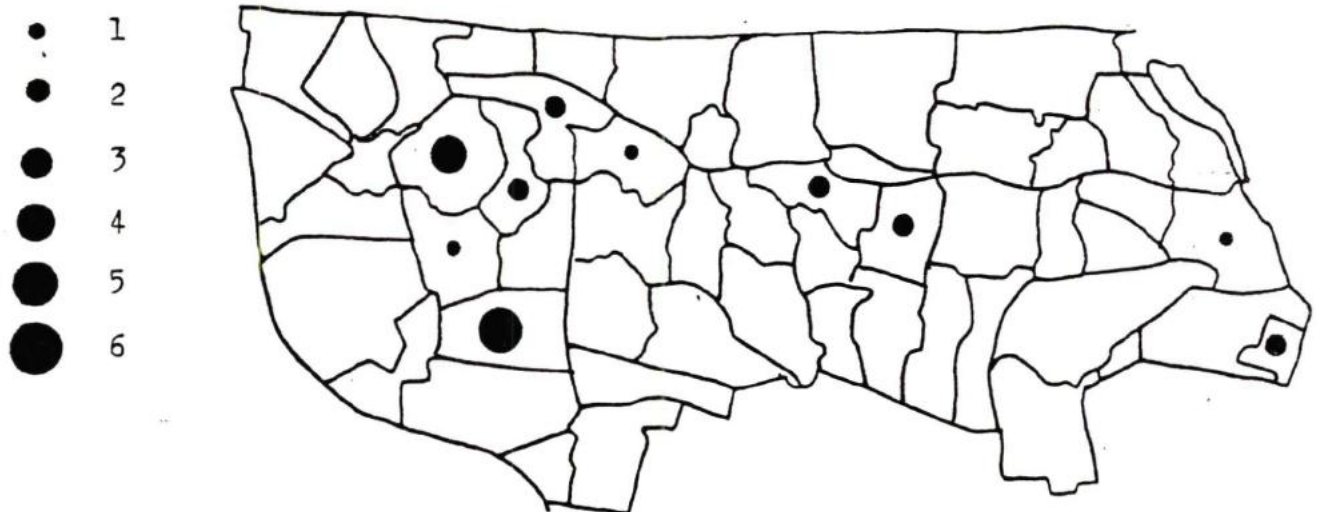
- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10-12
- 13-15
- > 15

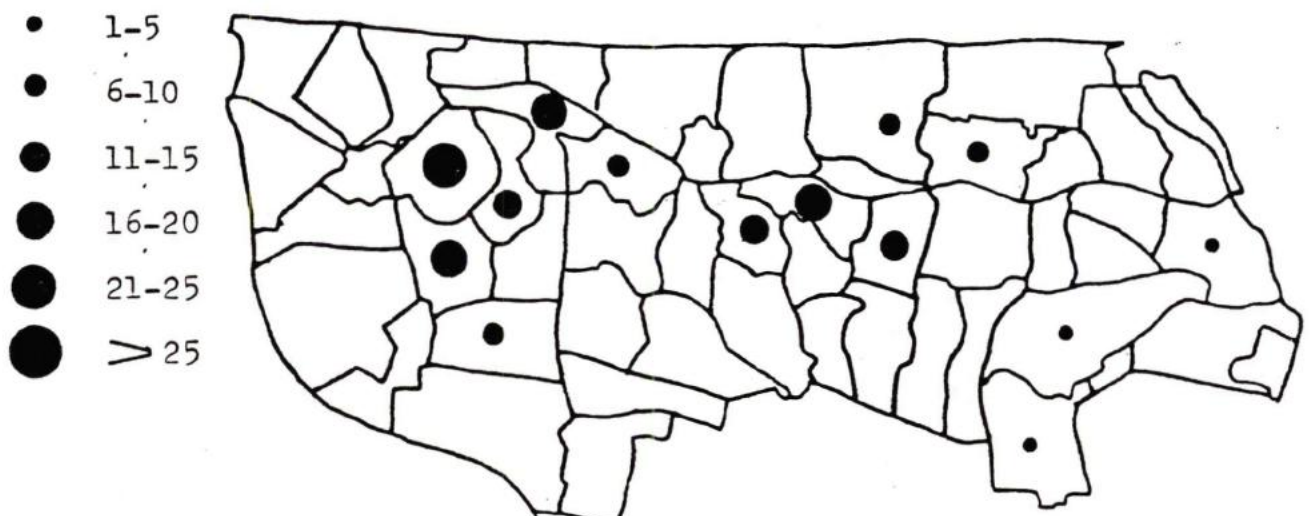
064 Waterral
Aantal territoria 2

067 Waterhoen
Aantal territoria 22

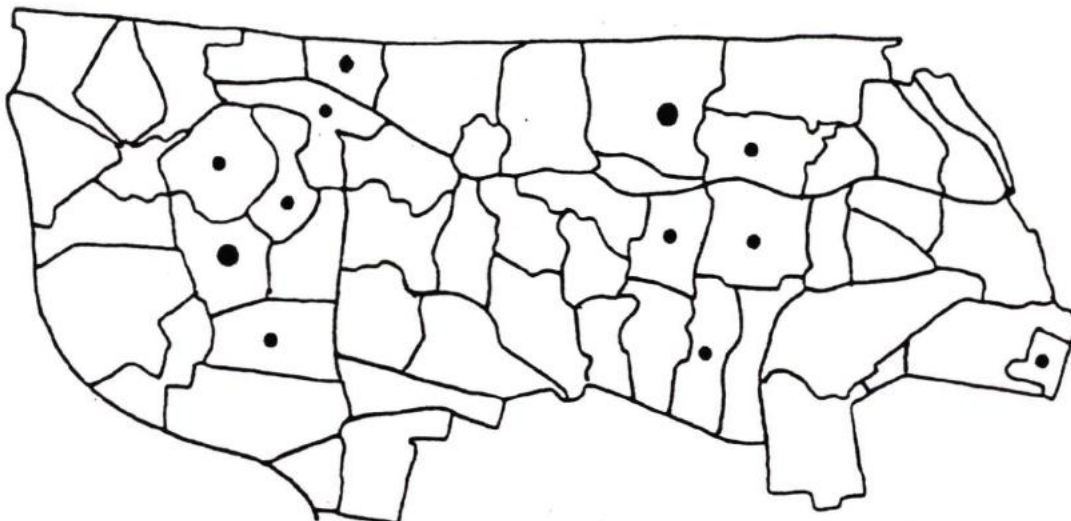

068 Meerkoet
Aantal territoria 159

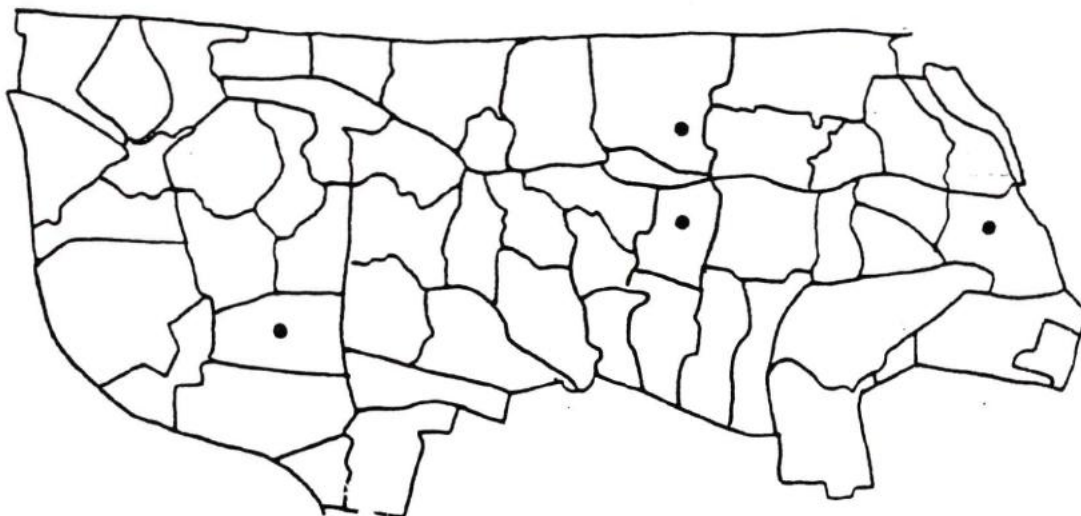
070 Scholekster
Aantal territoria 14

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

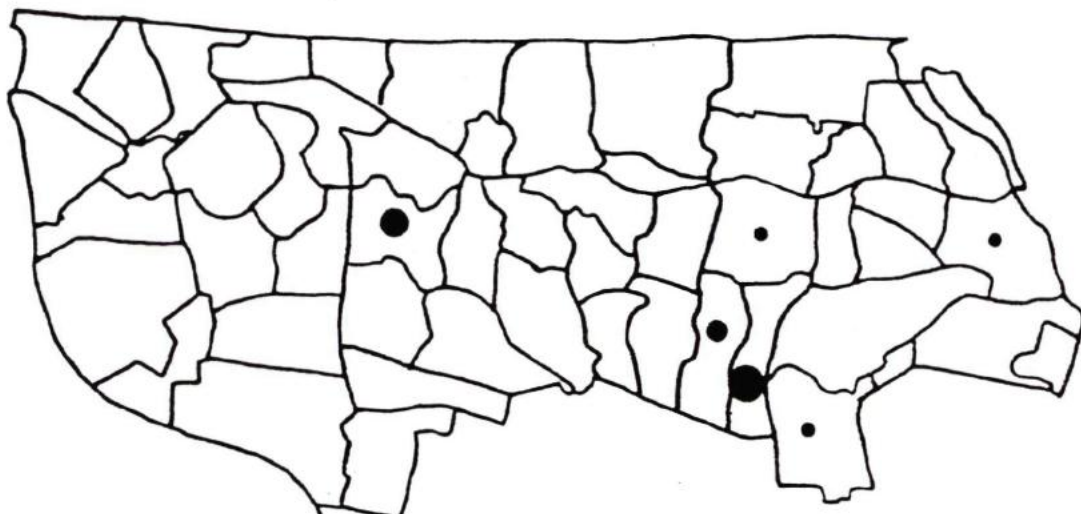
078 Kievit
Aantal territoria 4

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

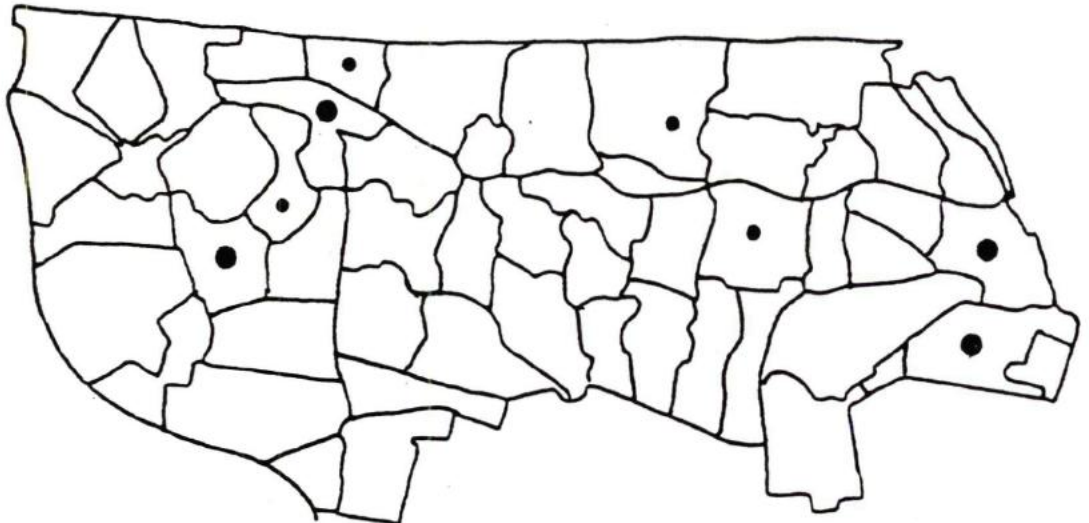
089 Houtsnip
Aantal territoria 12

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

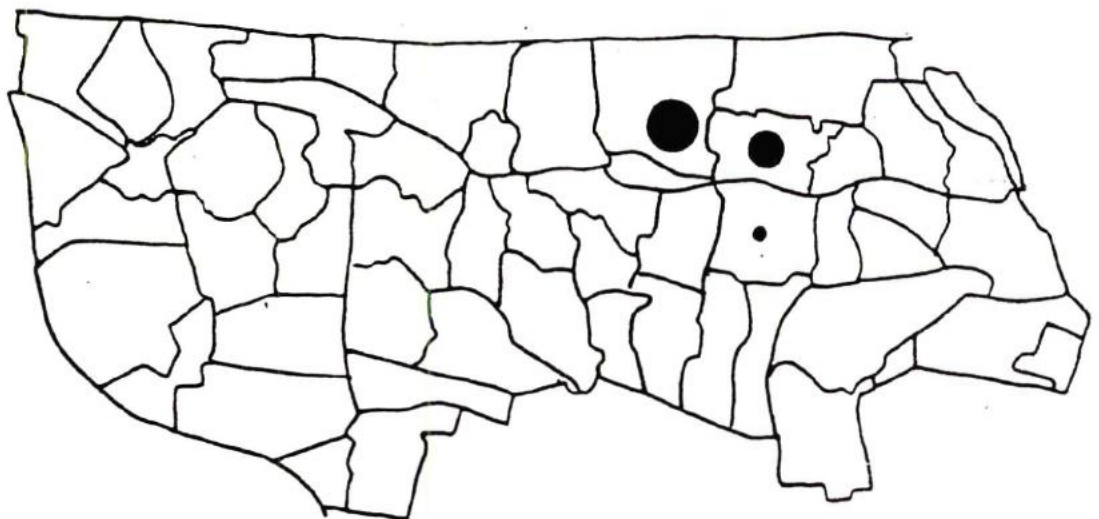
093 Wulp
Aantal territoria 12

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

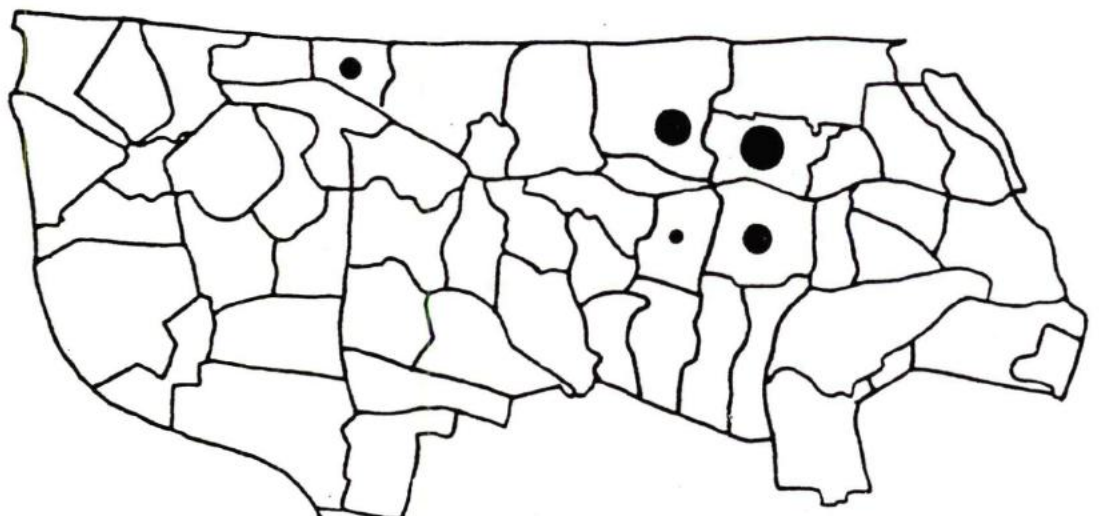
105 Stormmeeuw
Aantal territoria 15

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- >10

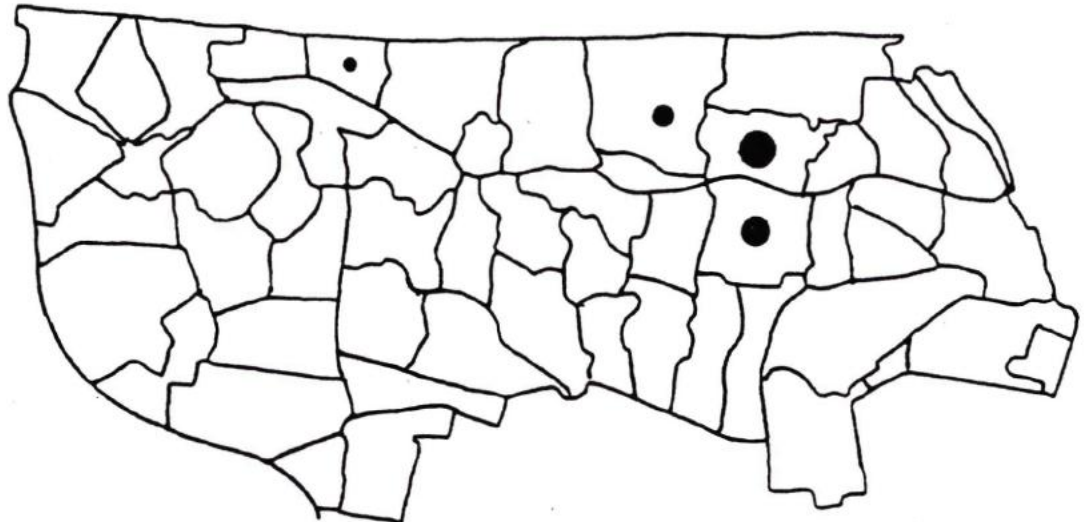
107 Zilvermeeuw
Aantal territoria 1068

- 4
- 106
- 111
- 400
- 447

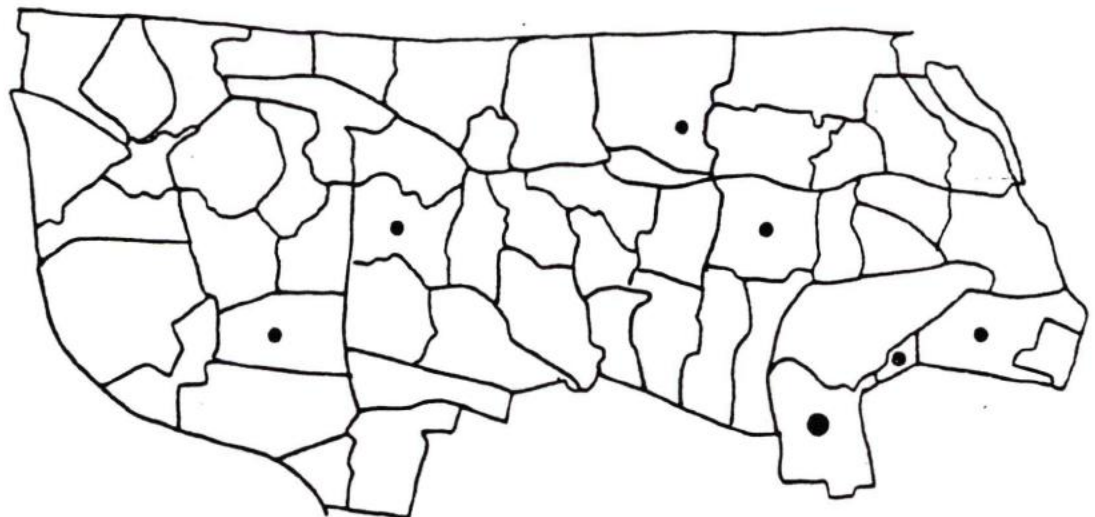
108 Kleine Mantelmeeuw
Aantal territoria 374

- 4
- 90
- 134
- 146

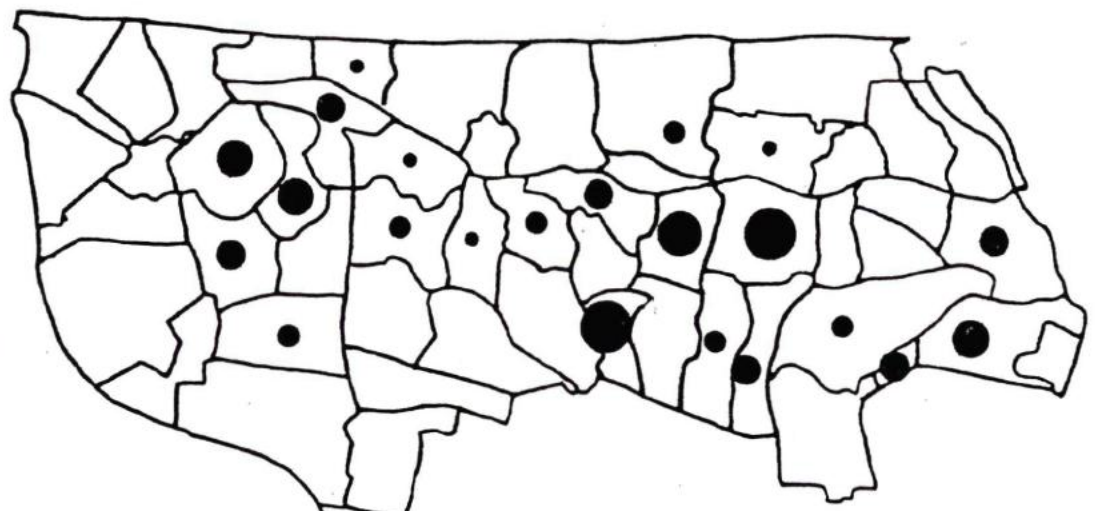
114 Holenduif
Aantal territoria 8

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

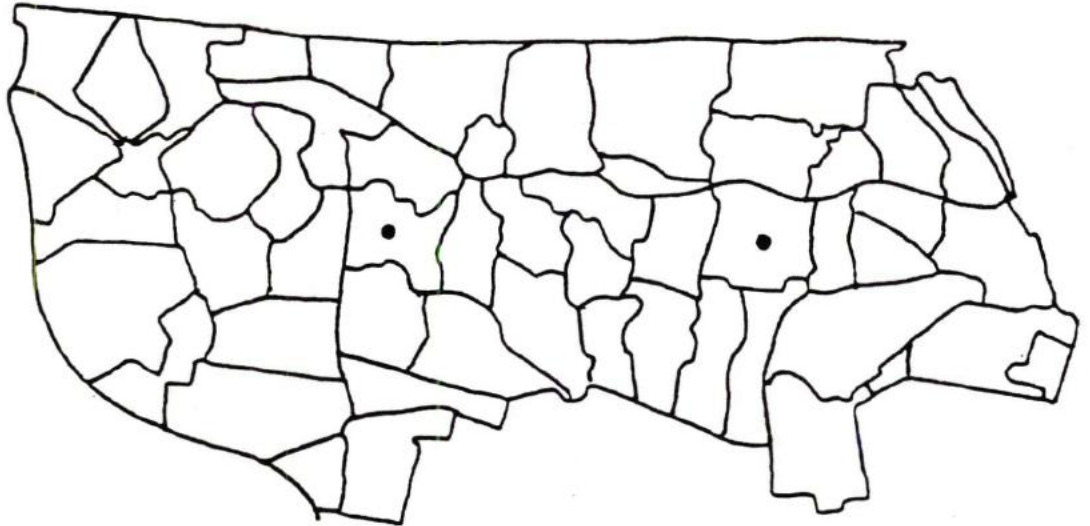
115 Houtduif
Aantal territoria 292

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- > 25

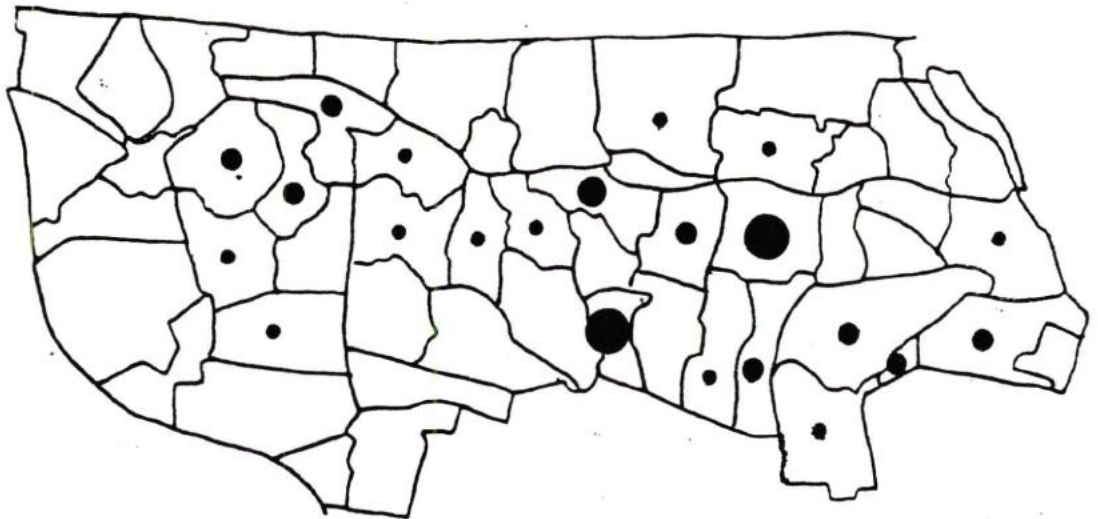
116 Turkse Tortel
Aantal territoria 2

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

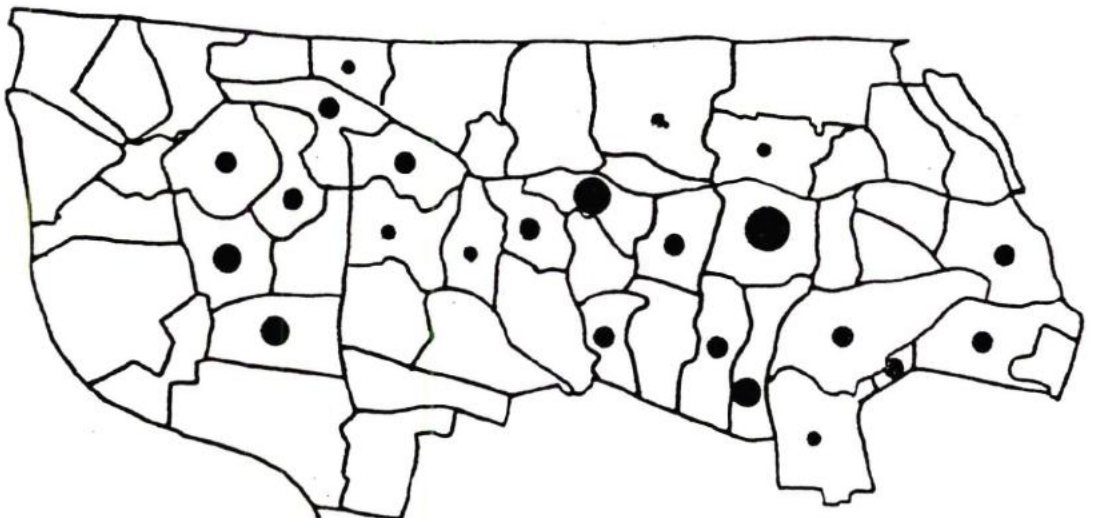
117 Tortelduif
Aantal territoria 89

- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10-12
- 13-15
- > 15

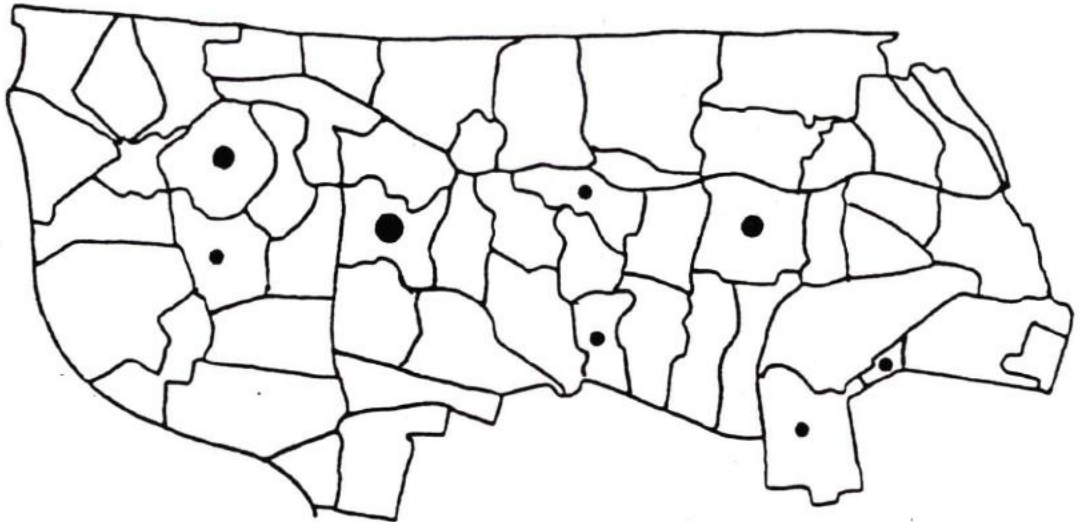
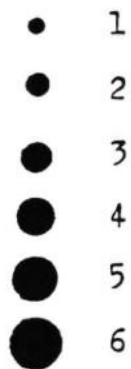

118 Koekoek
Aantal territoria 48

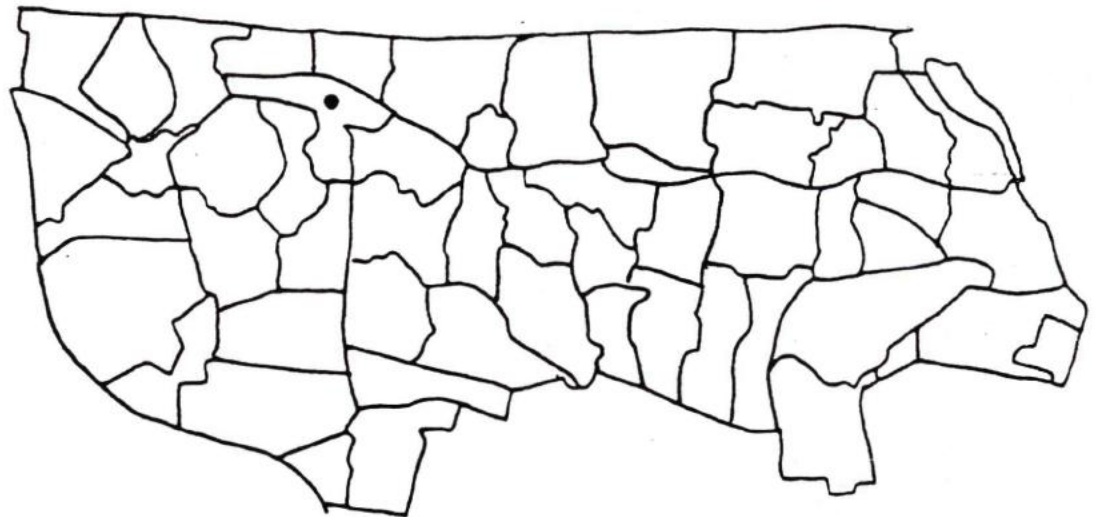
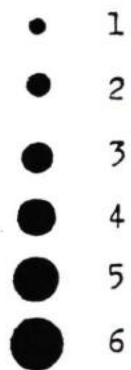
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

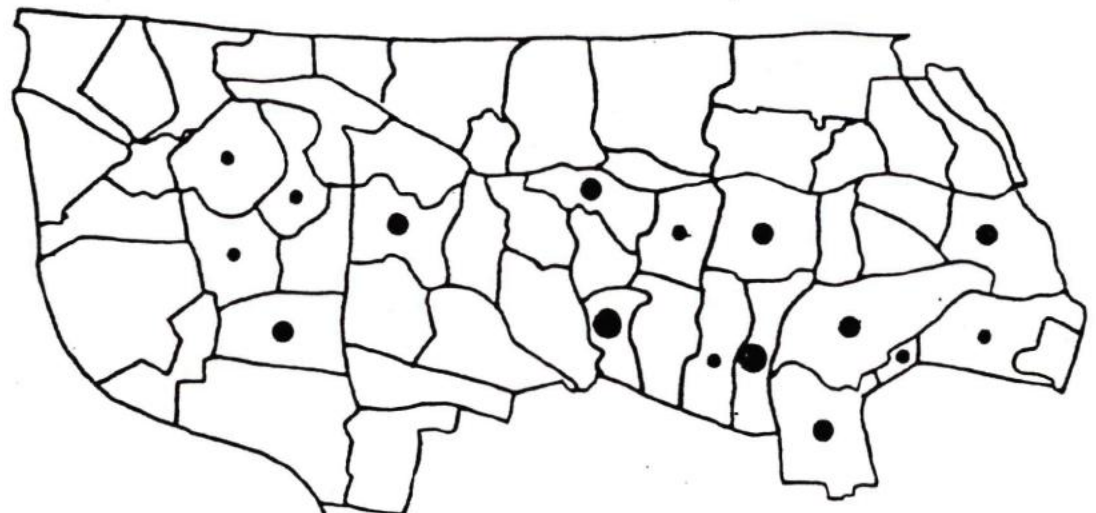
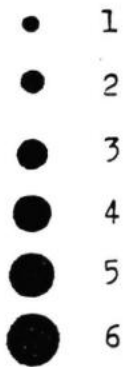
121 Bosuil
Aantal territoria 12

122 Ransuil
Aantal territoria 1

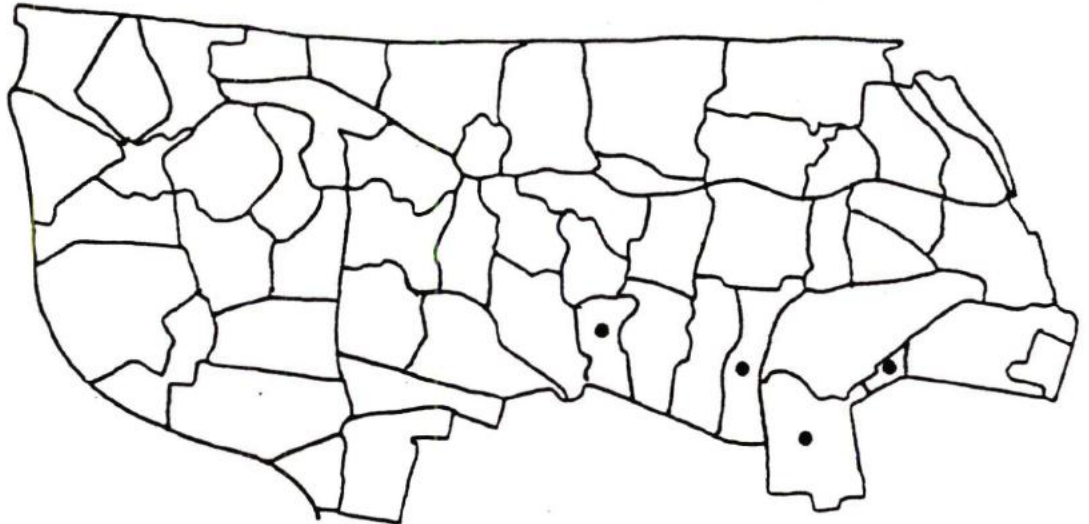

129 Groene Specht
Aantal territoria 27

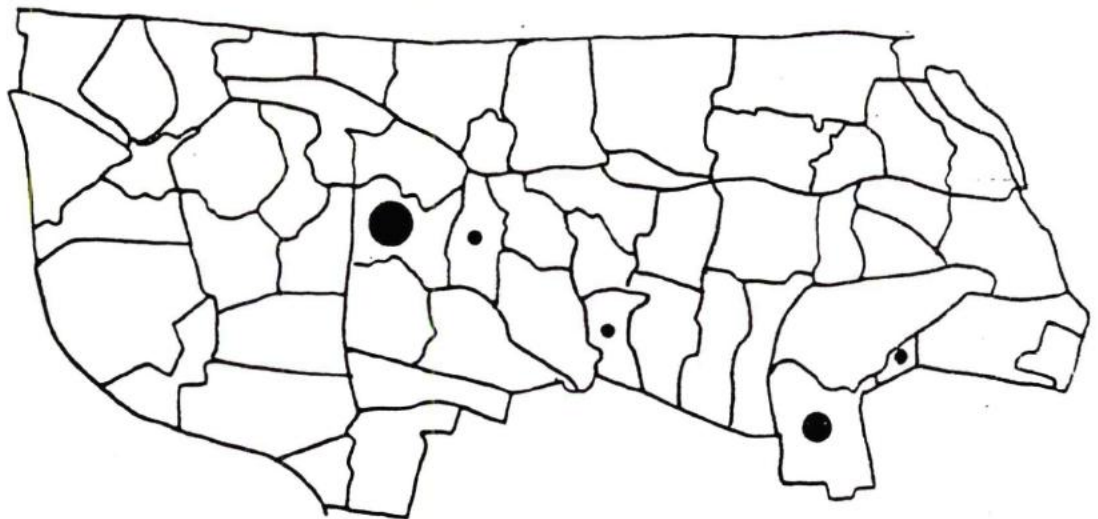
130 Zwarte Specht
Aantal territoria 4

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

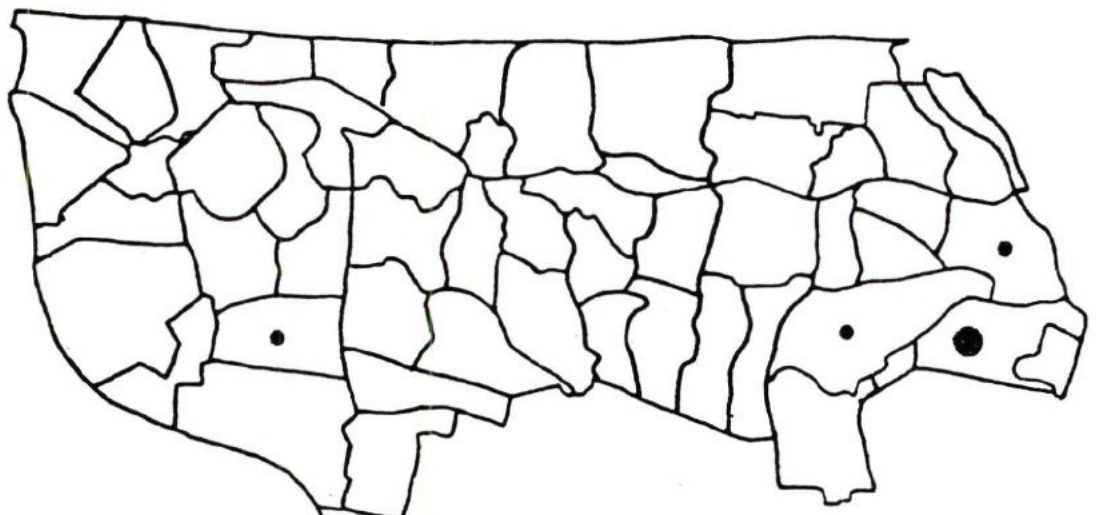
131 Grote Bonte Specht
Aantal territoria 11

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

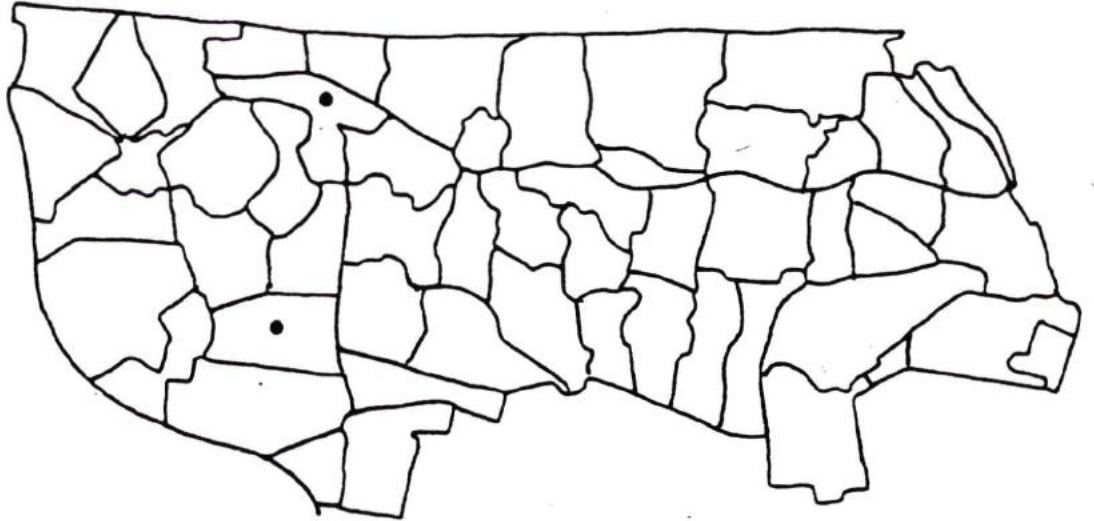
134 Boomleeuwerik
Aantal territoria 6

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

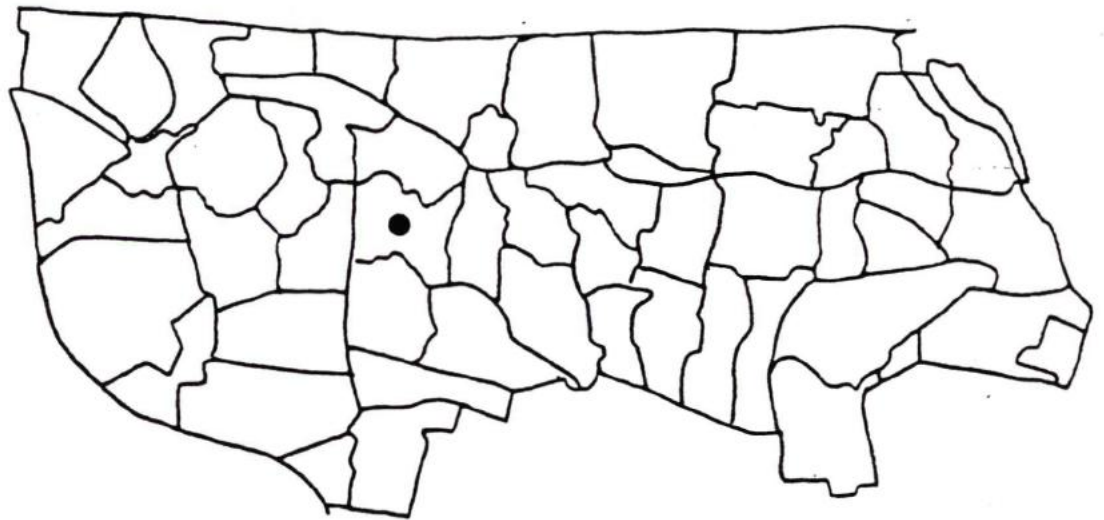
135 Veldleeuwerik
Aantal territoria 2

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

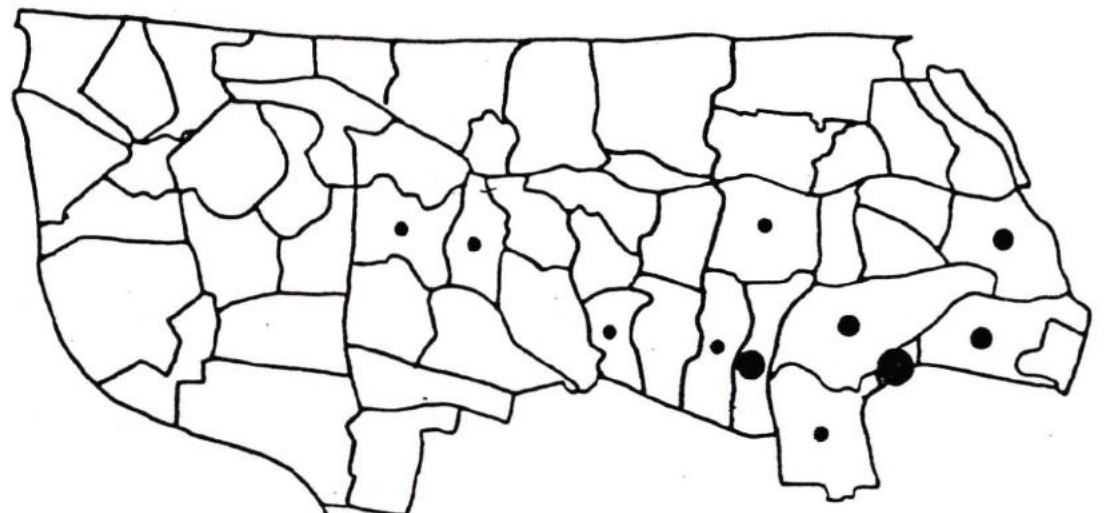
138 Boerenzwaluw
Aantal territoria 2

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

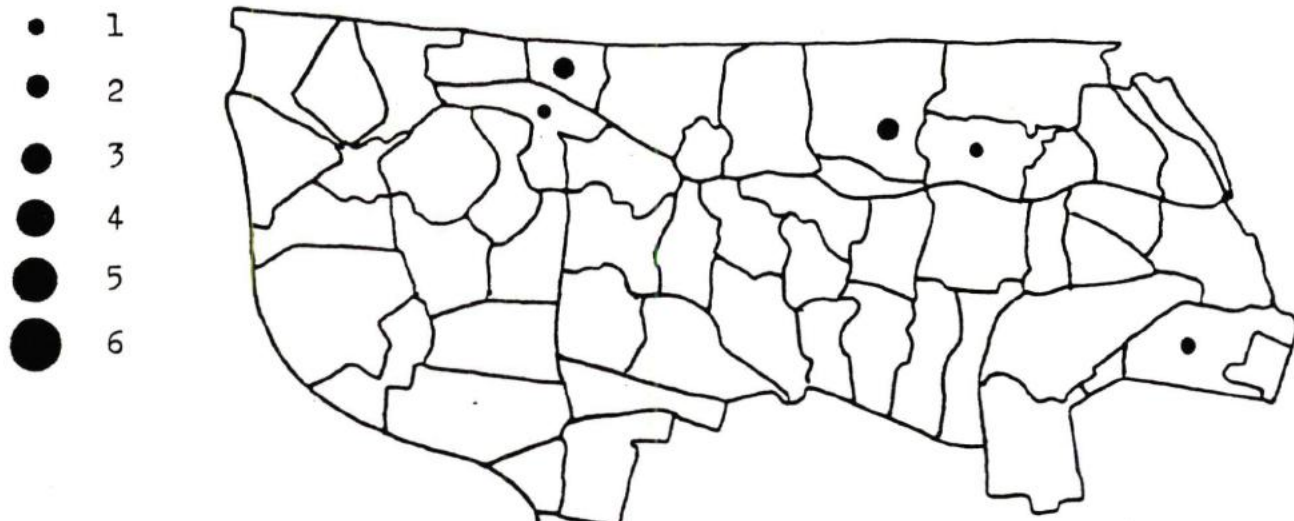

141 Boompieper
Aantal territoria 33

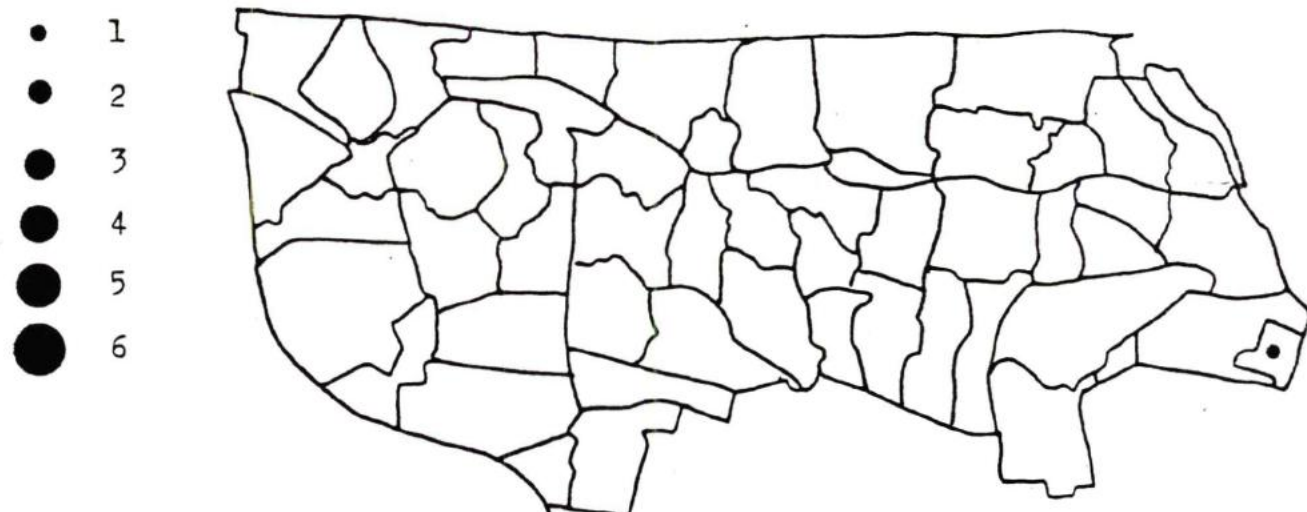
- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- >10

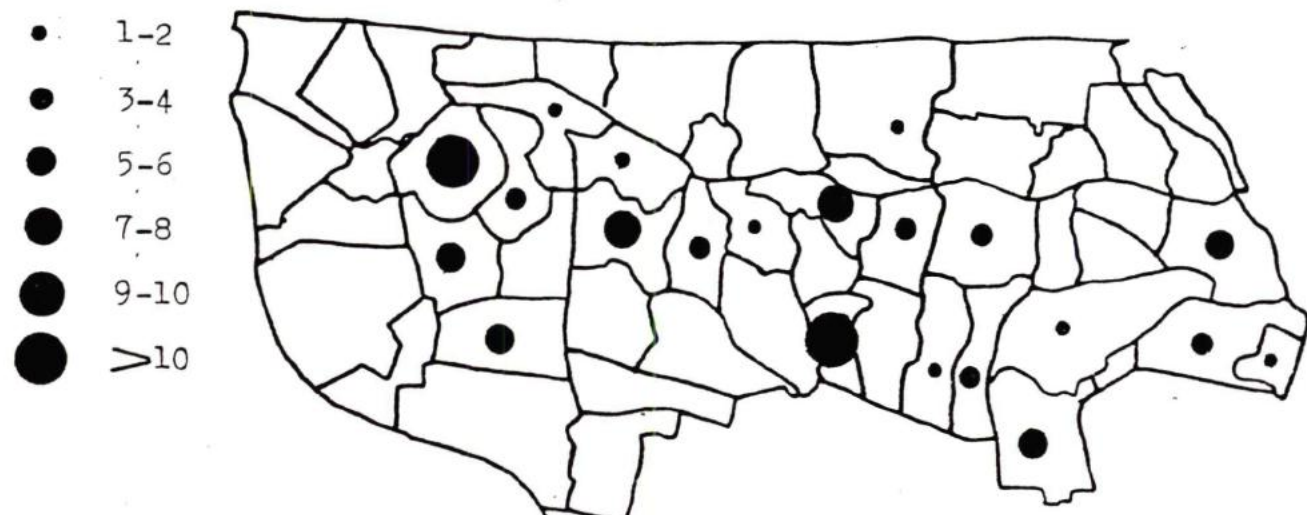
142 Graspieper
Aantal territoria 7

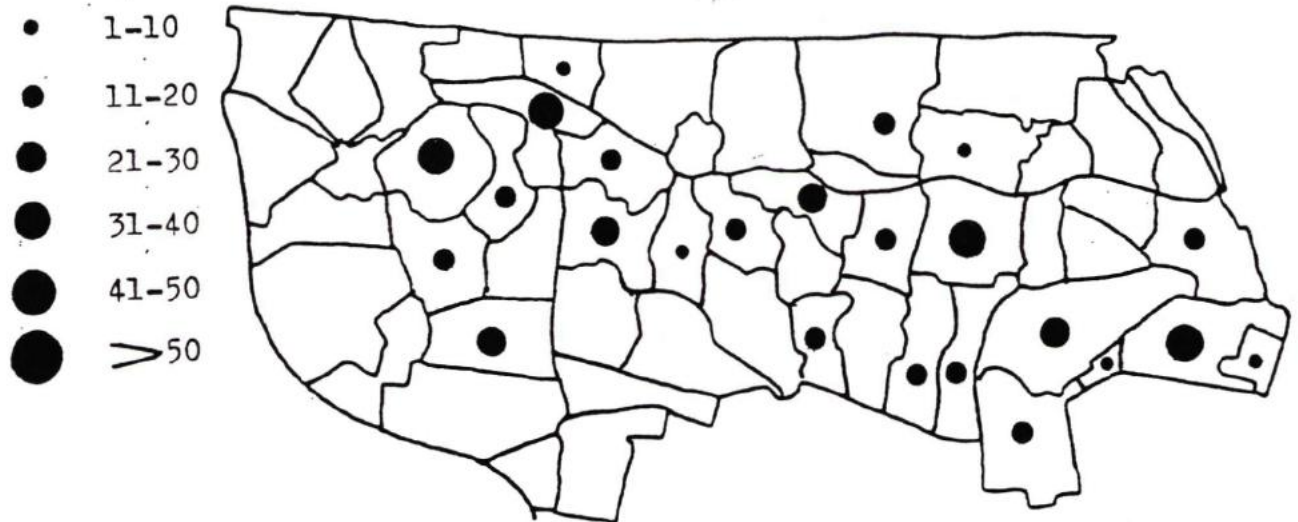
148 Witte Kwikstaart
Aantal territoria 1

152 Winterkoning
Aantal territoria 104

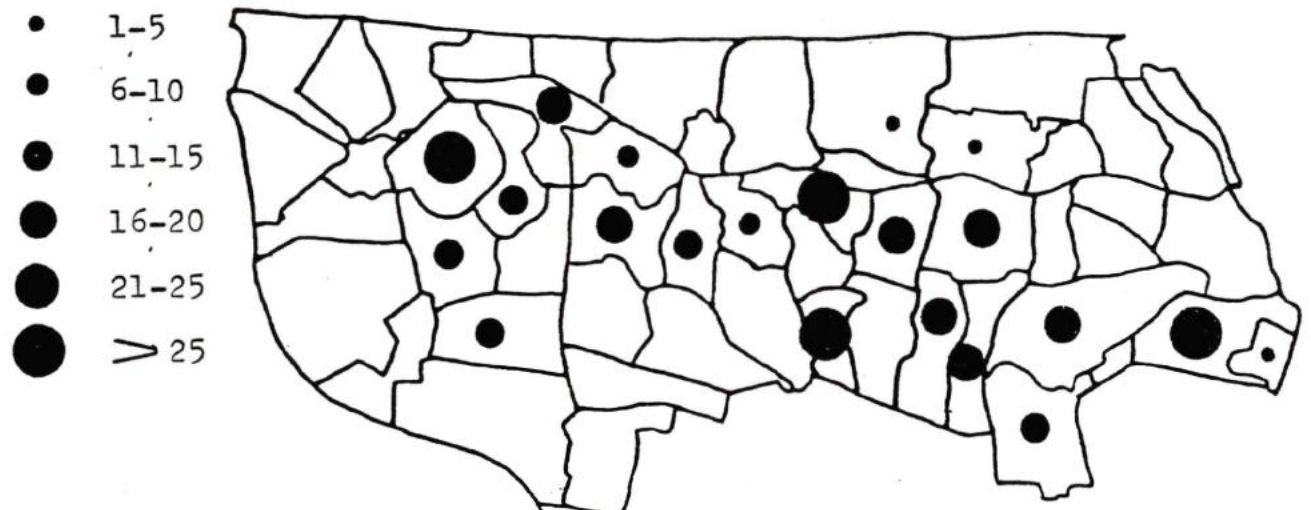
153 Heggemus
Aantal territoria 440

154 Roodborst
Aantal territoria 132

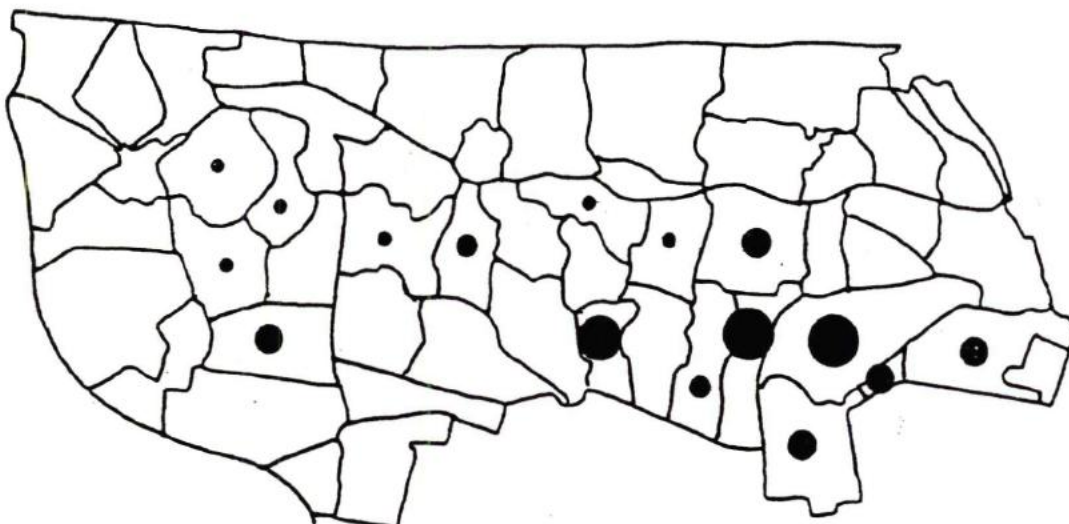

155 Nachtegaal
Aantal territoria 345

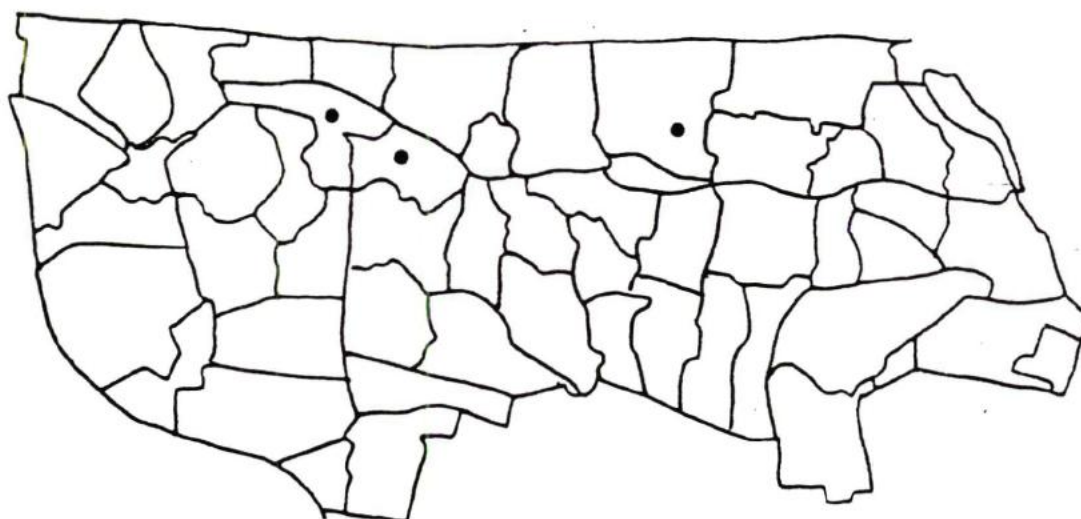
158 Gekraagde Roodstaart
Aantal territoria 87

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- >10

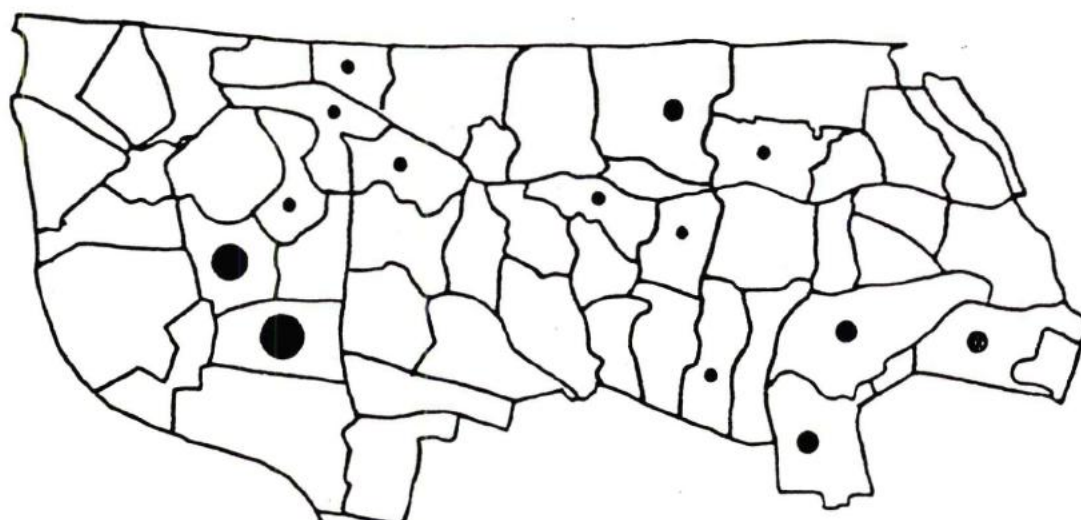
160 Roodborsttapuit
Aantal territoria 3

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

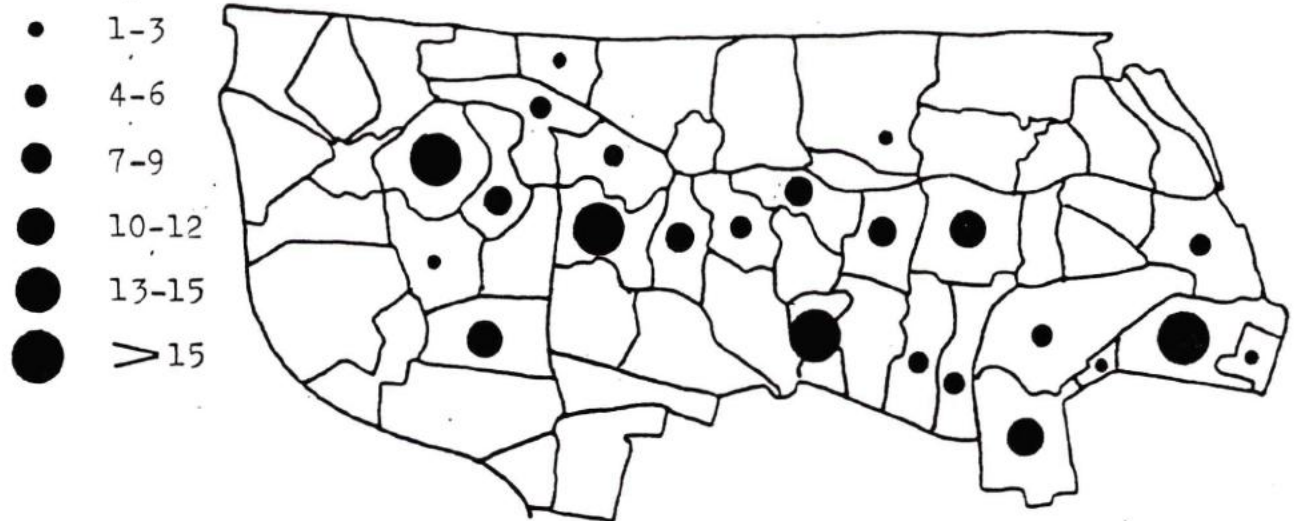

161 Tapuit
Aantal territoria 51

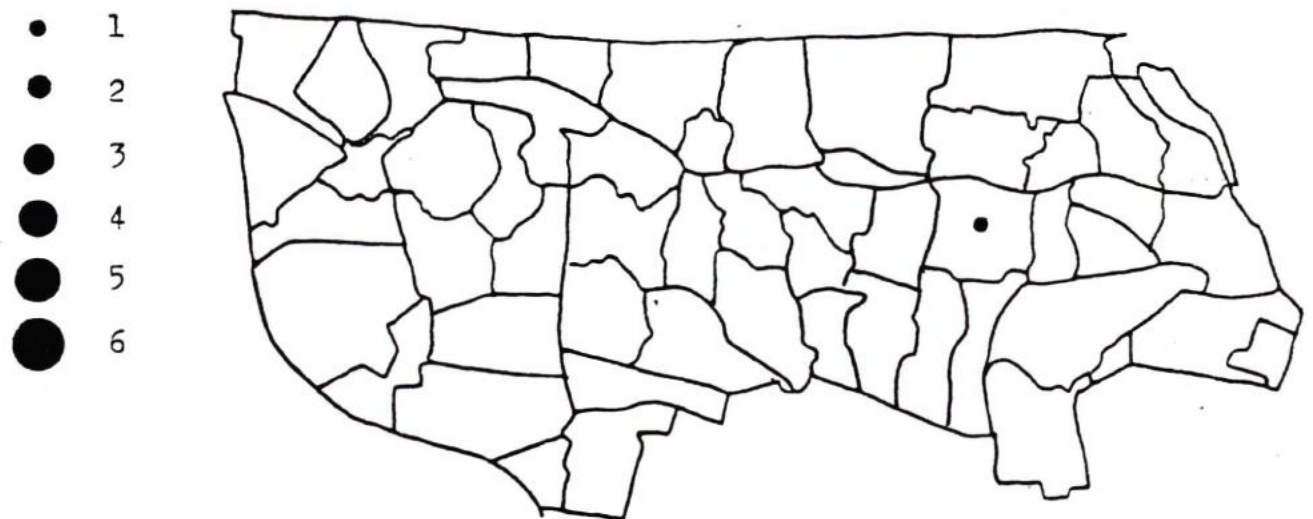
- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- >10

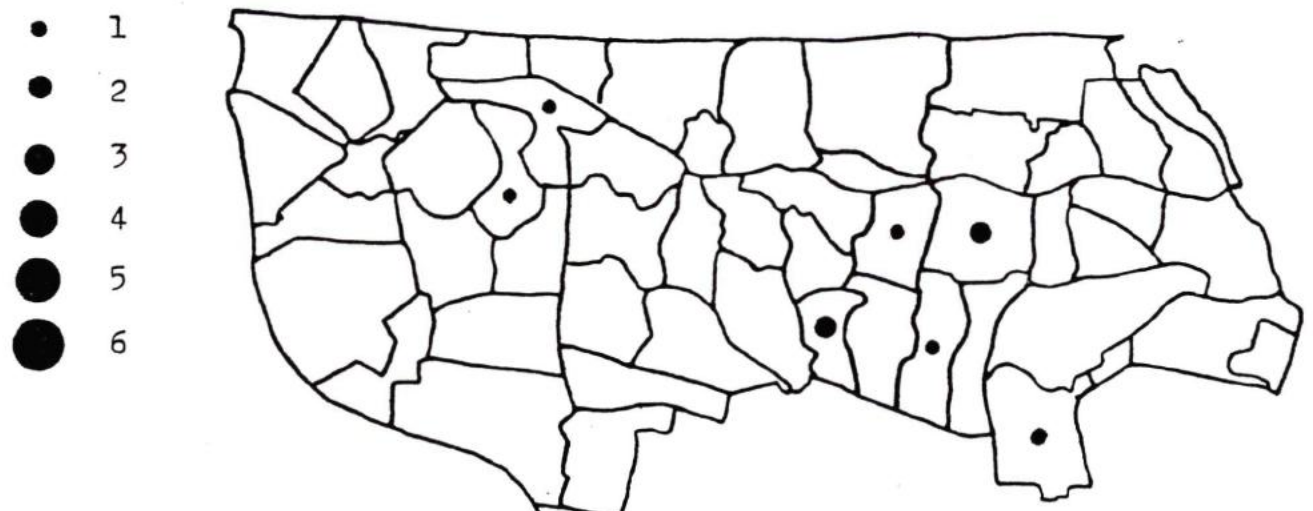
163 Merel
Aantal territoria 189

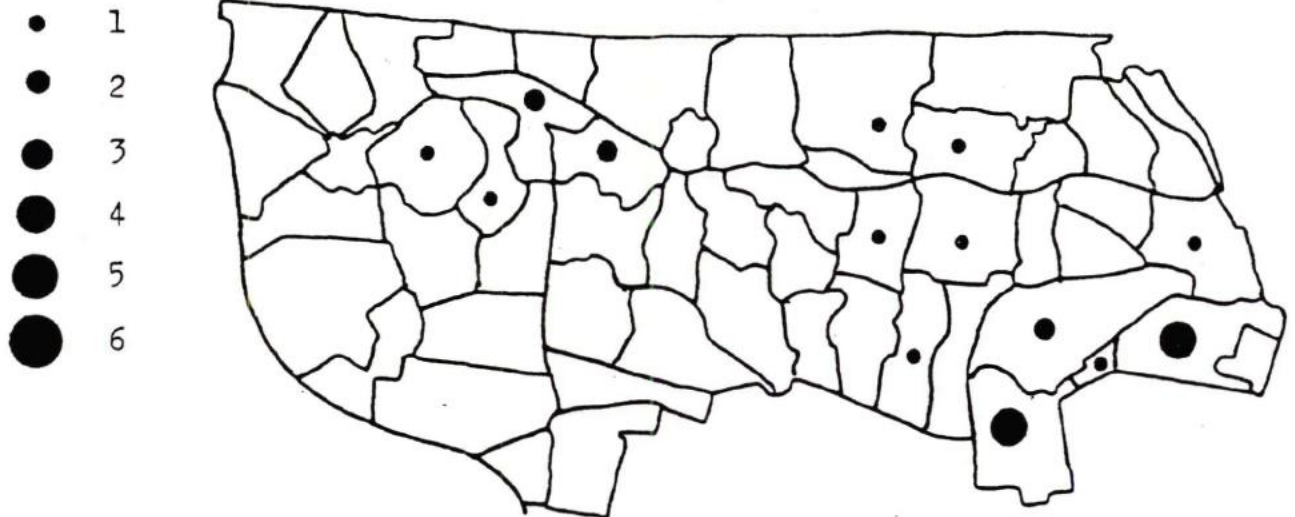
164 Kramsvogel
Aantal territoria 1

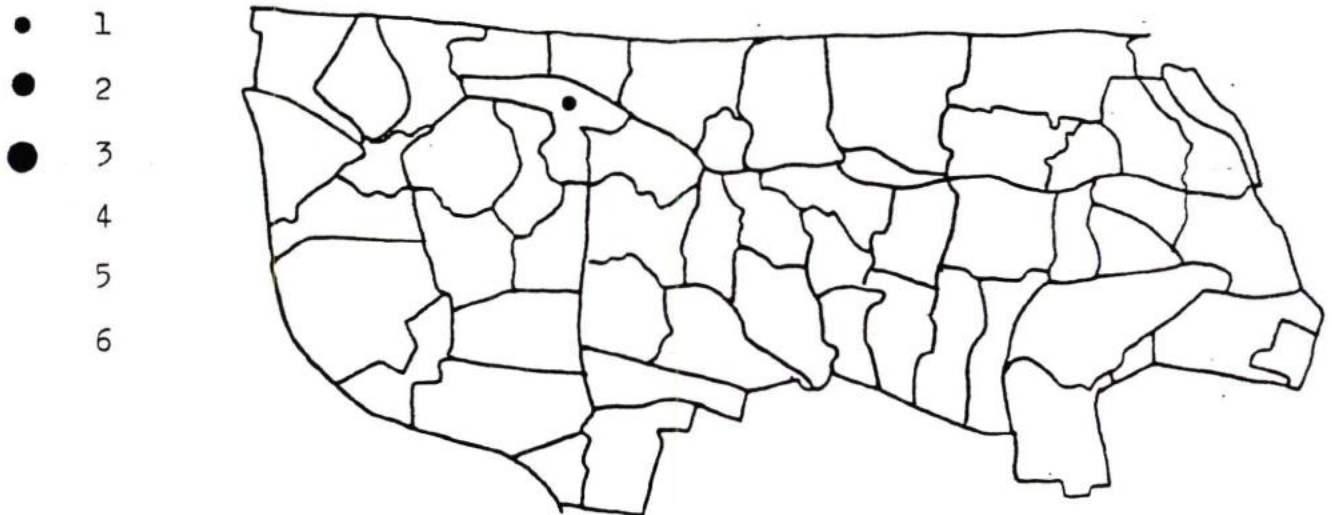
165 Zanglijster
Aantal territoria 9

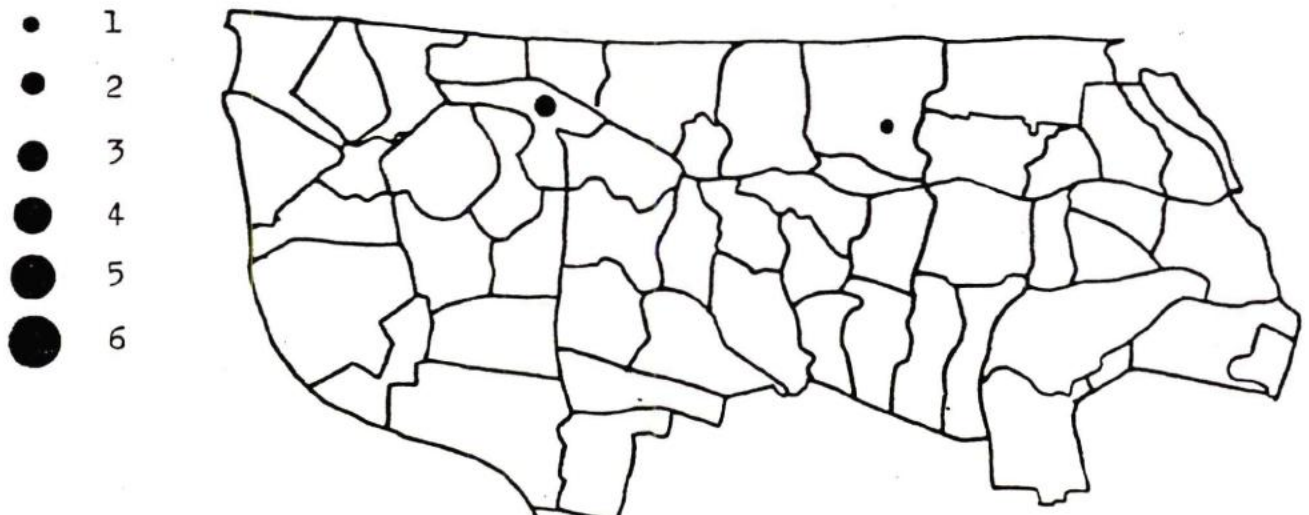
169 Sprinkhaanrietzanger
Aantal territoria 23

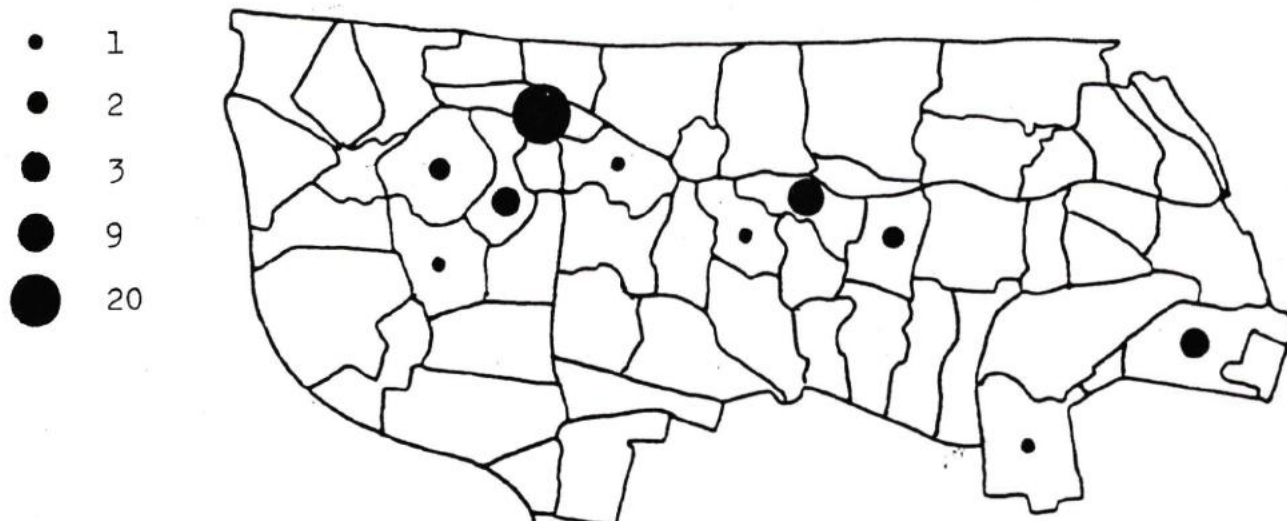
170 Snor
Aantal territoria 1

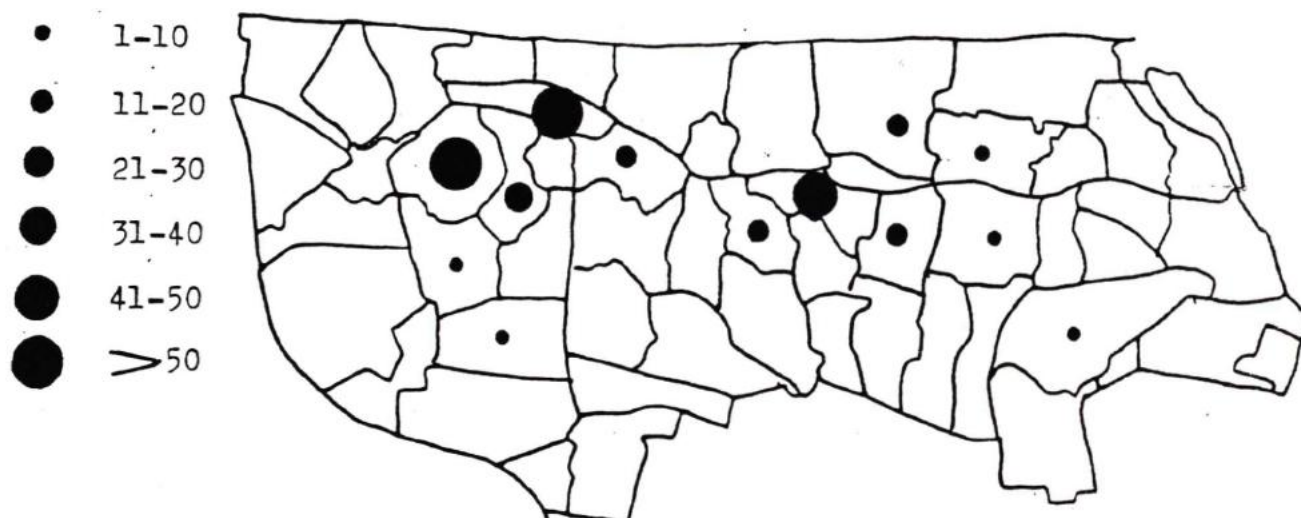
171 Rietzanger
Aantal territoria 3

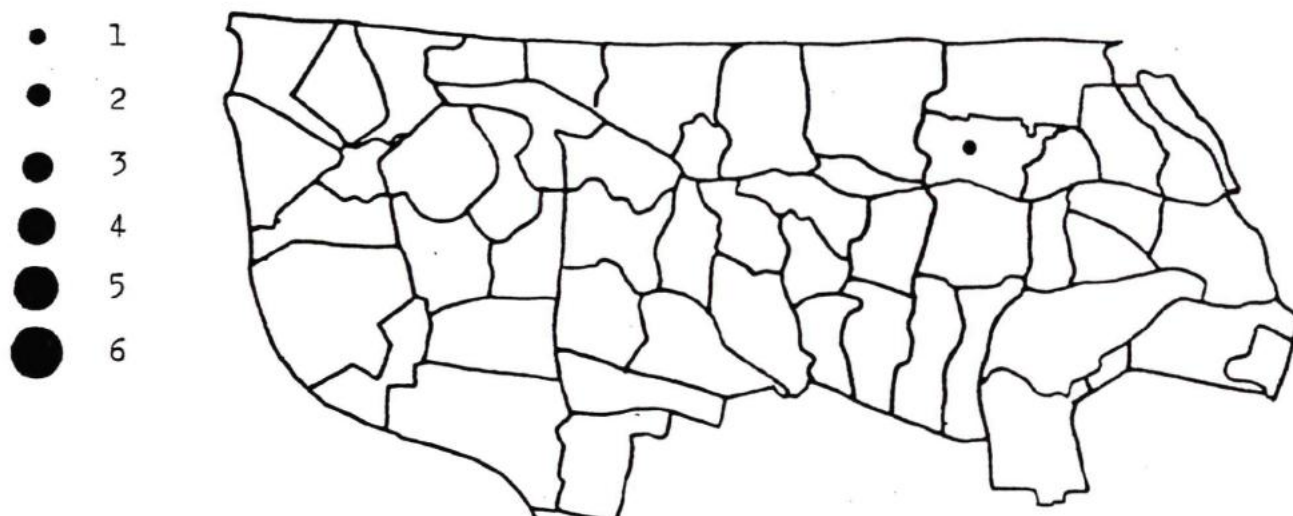
172 Bosrietzanger
Aantal territoria 43

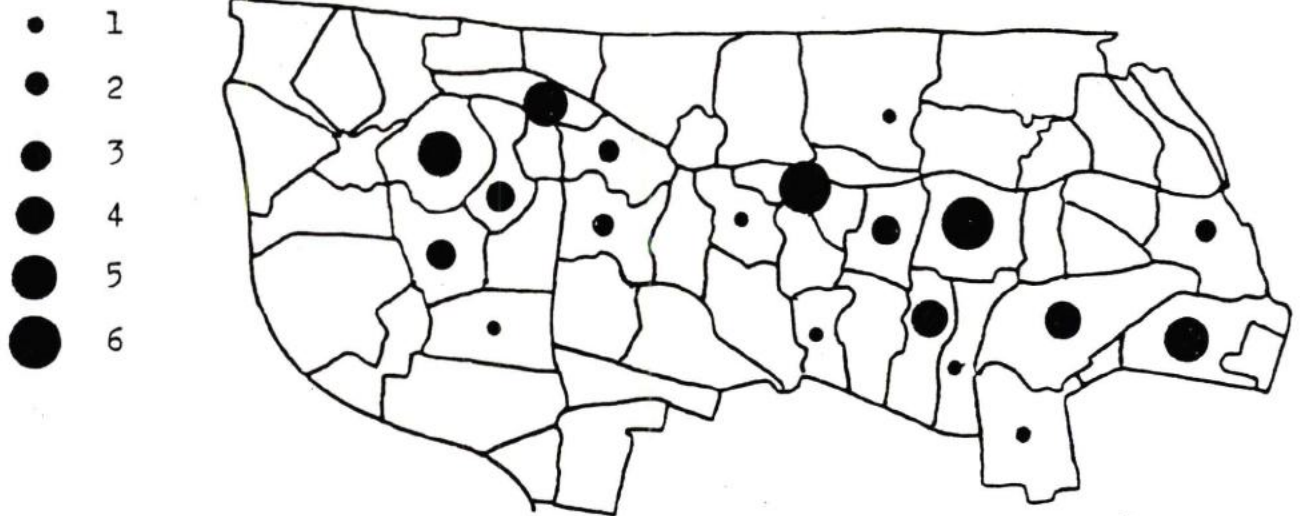
173 Kleine Karekiet
Aantal territoria 244

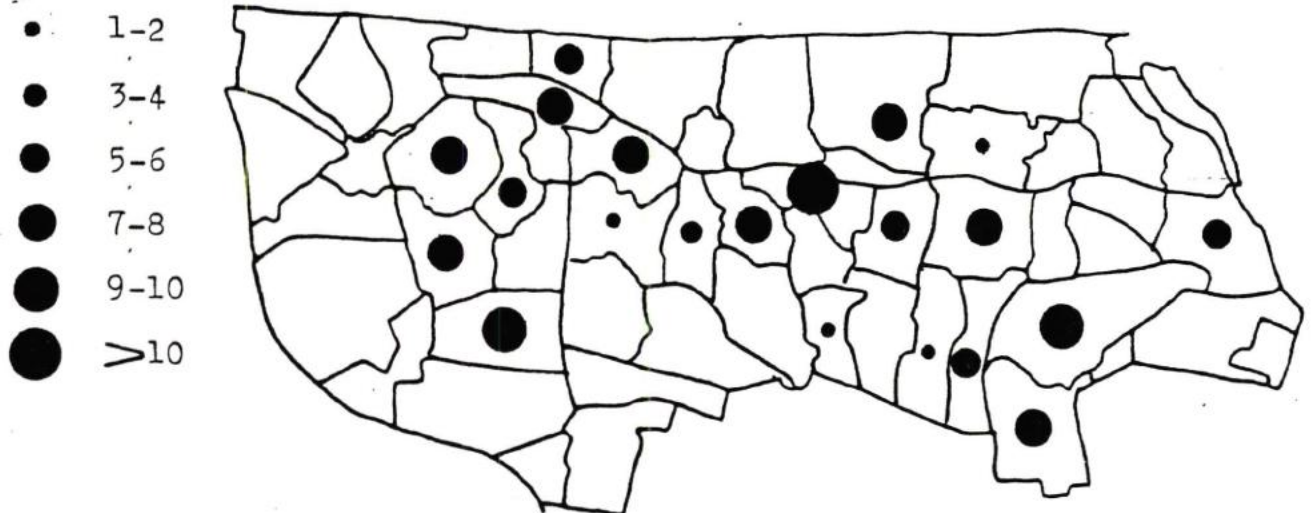
174 Grote Karekiet
Aantal territoria 1

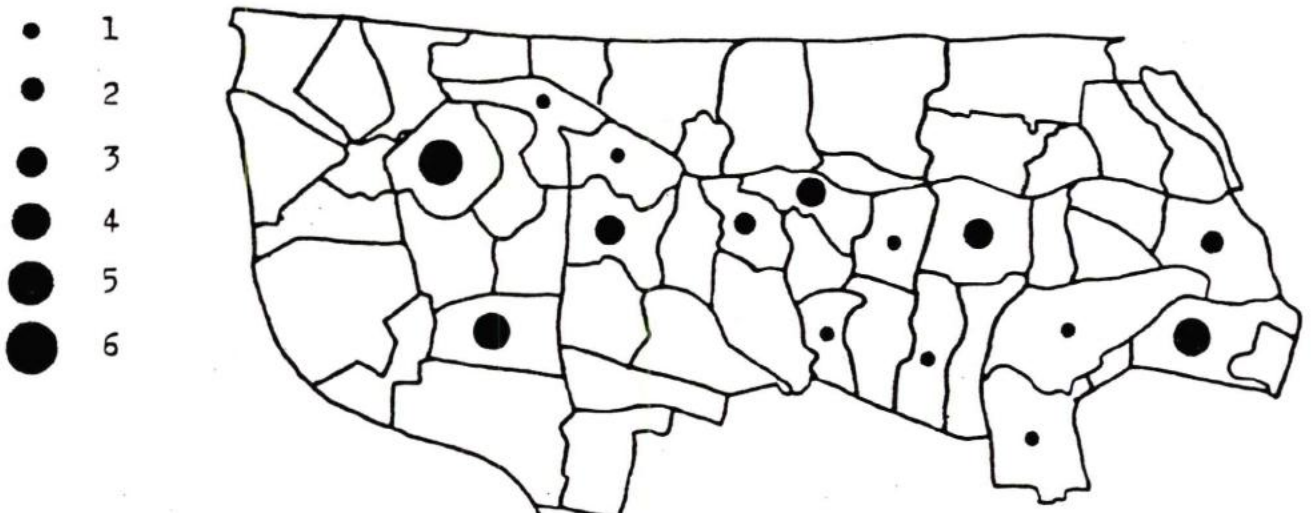
176 Braamsluiber
Aantal territoria 56

177 Grasmus
Aantal territoria 153

178 Tuinfluiter
Aantal territoria 33

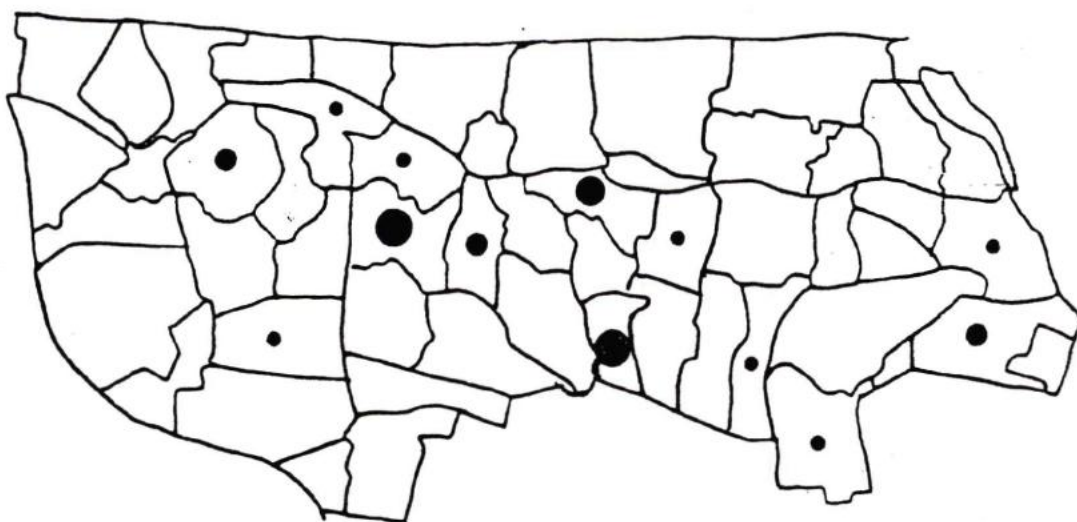
179 Zwartkop
Aantal territoria 102

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- >10

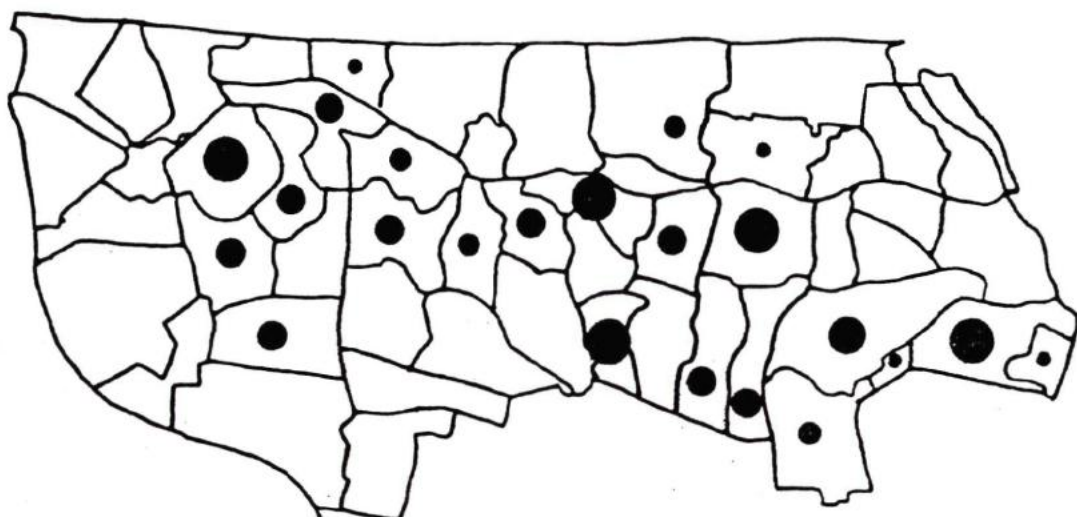
181 Tjiftjaf
Aantal territoria 39

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- >10

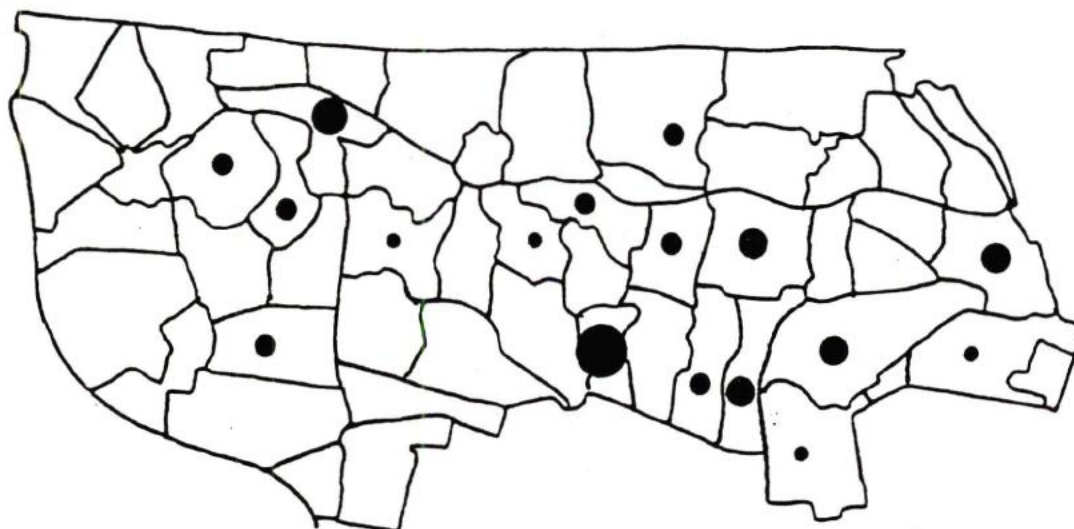
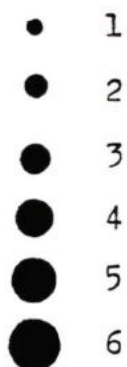

182 Fitis
Aantal territoria 1180

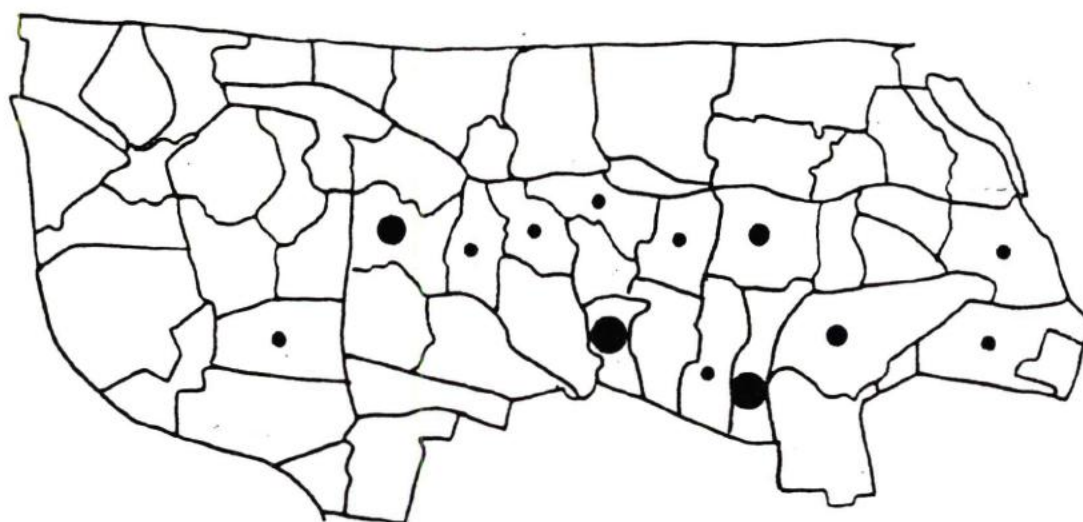
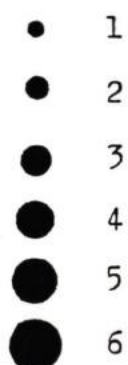
- 1-20
- 21-40
- 41-60
- 61-80
- 81-100
- >100

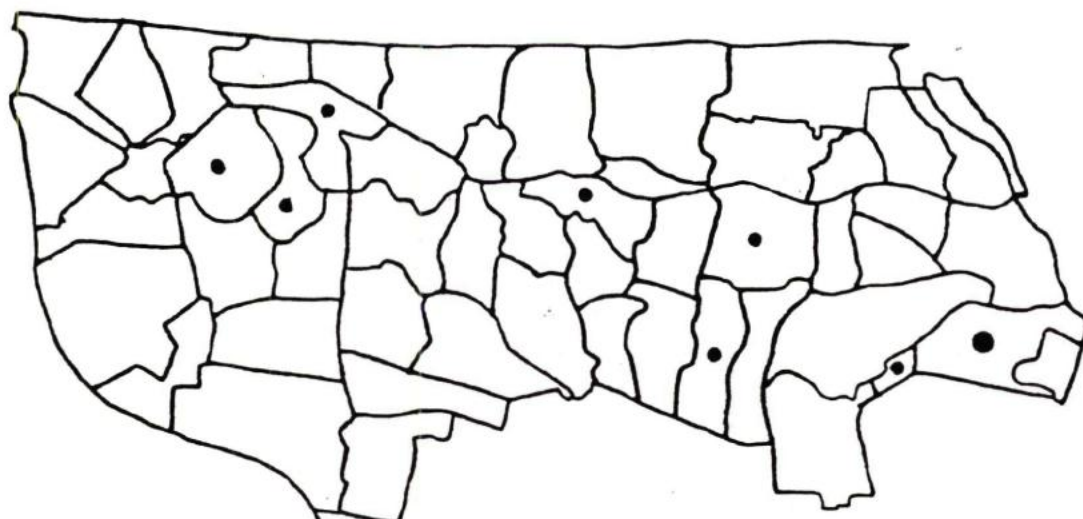
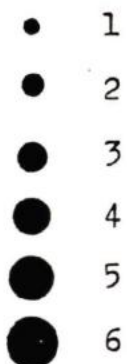
188 Staartmees
Aantal territoria 40

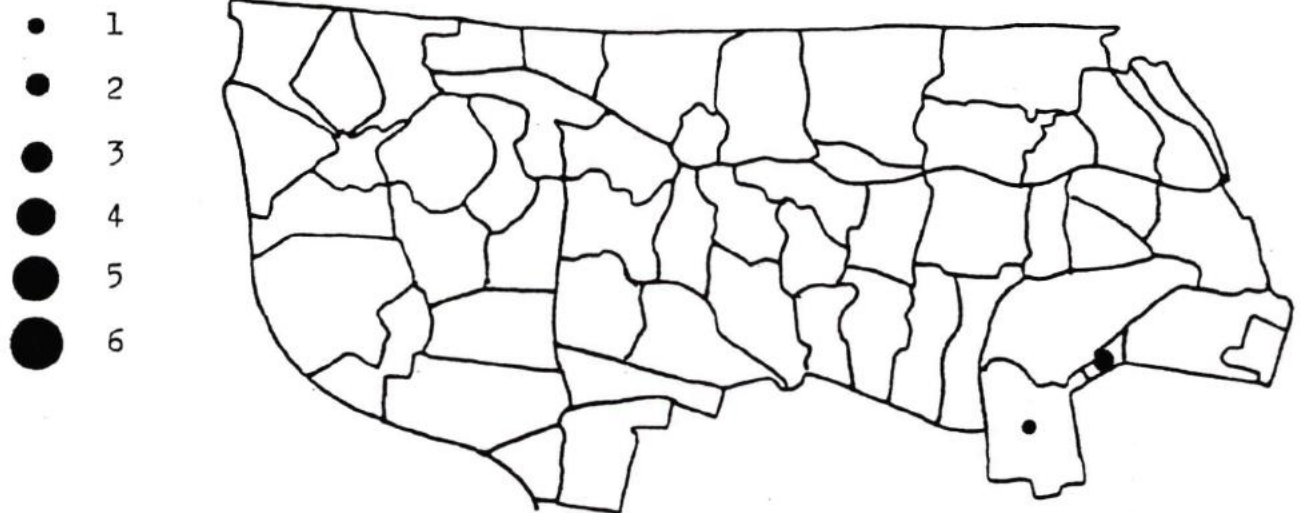
189 Glanskop
Aantal territoria 23

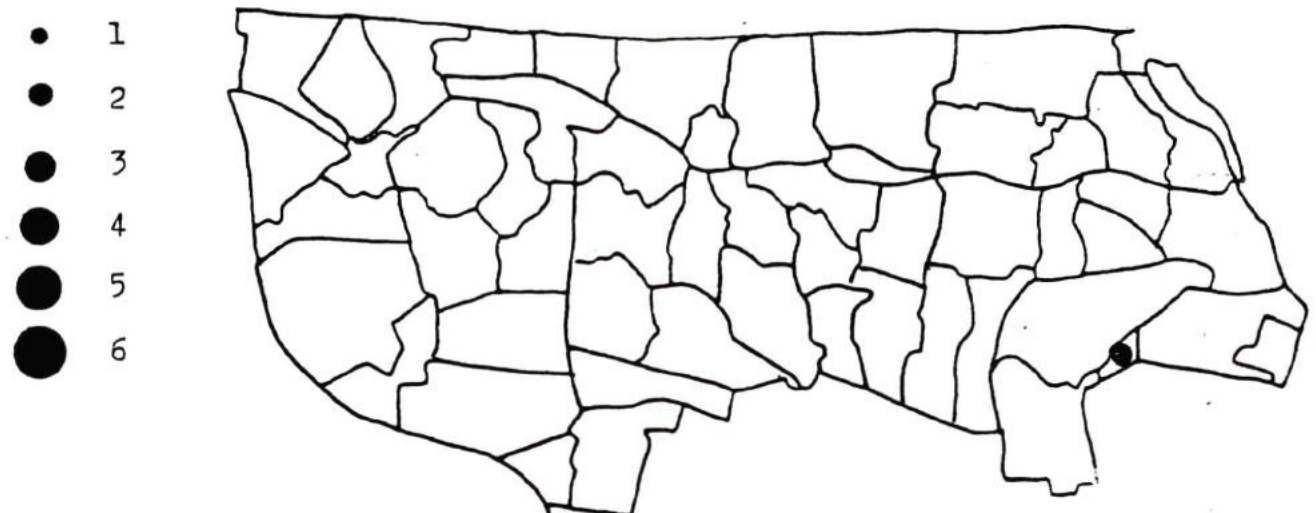
190 Matkop
Aantal territoria 9

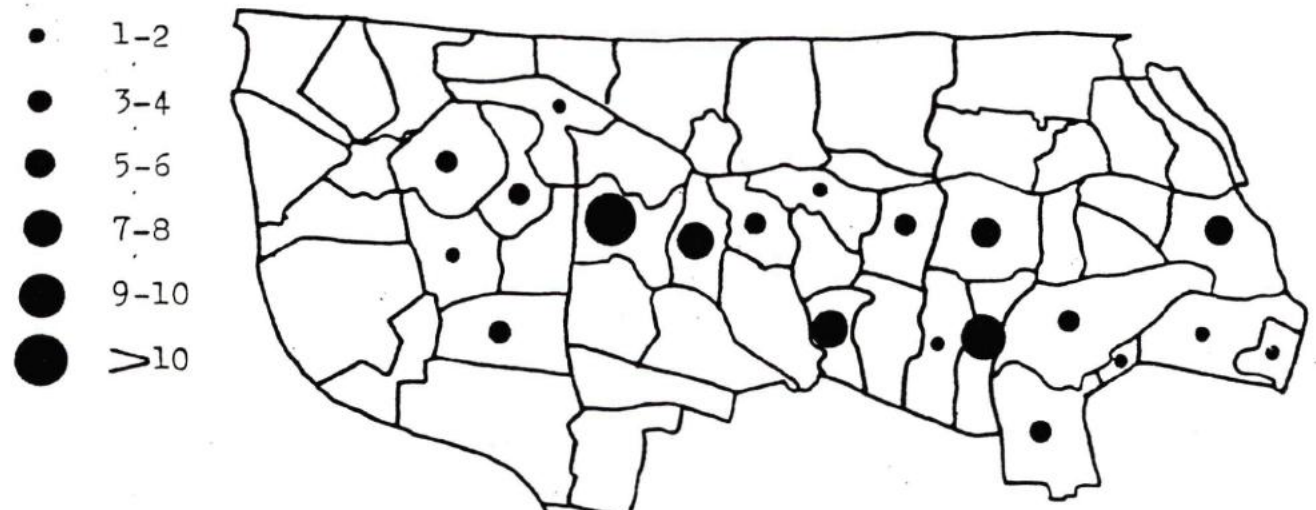
191 Kuifmees
Aantal territoria 3

192 Zwarte Mees
Aantal territoria 2

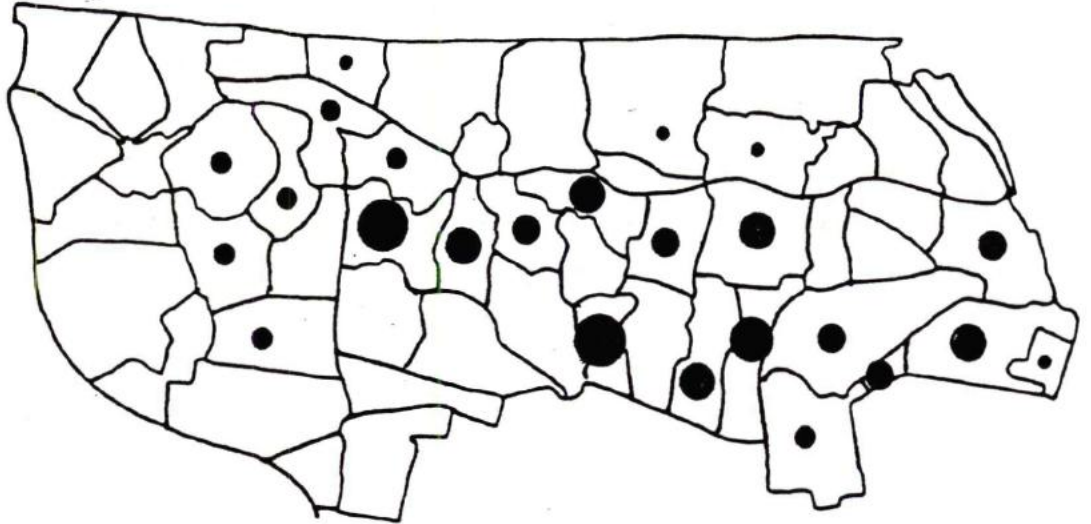

193 Pimpelmees
Aantal territoria 80

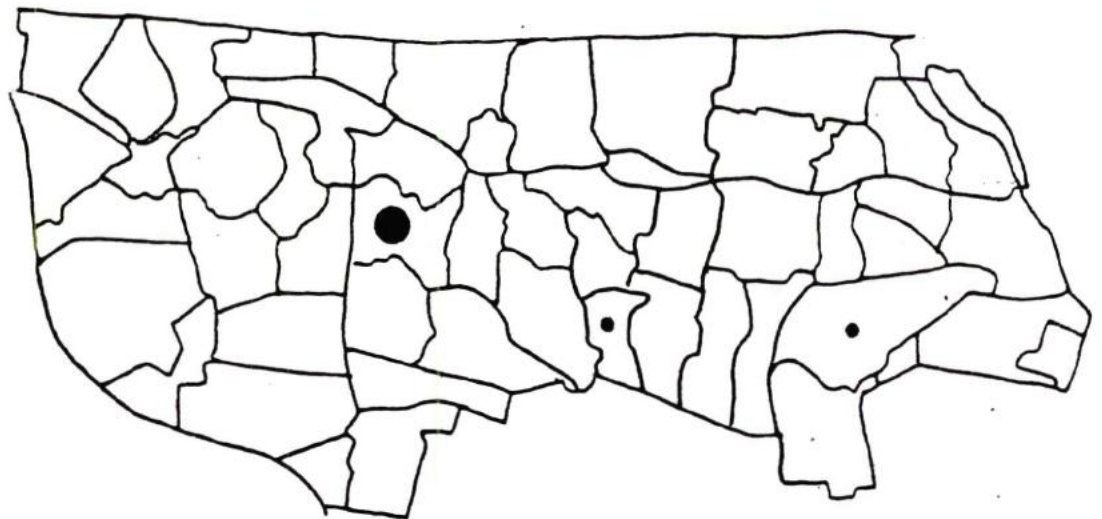
194 Koolmees
Aantal territoria 288

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- > 25

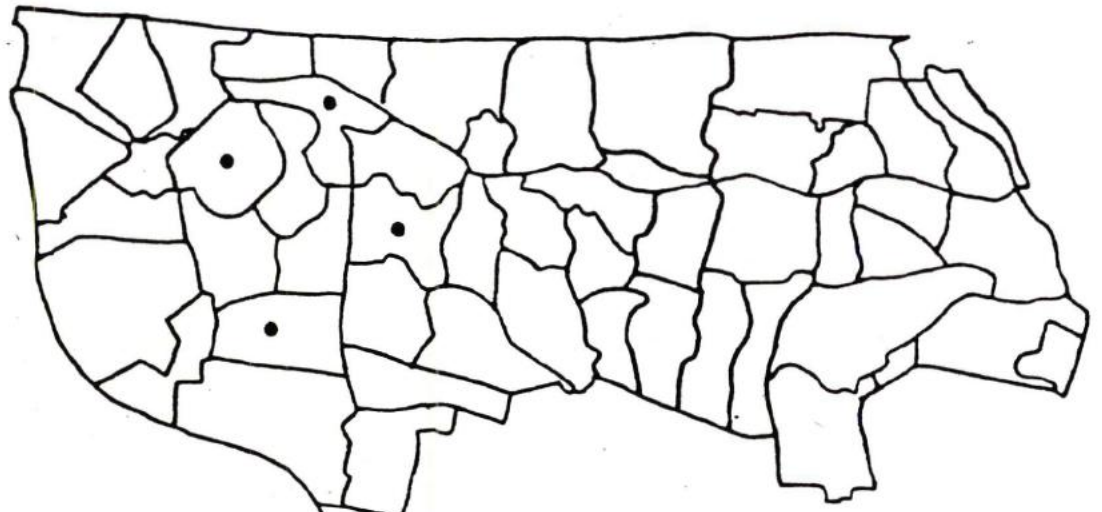
196 Boomkruiper
Aantal territoria 9

- 1
- 7

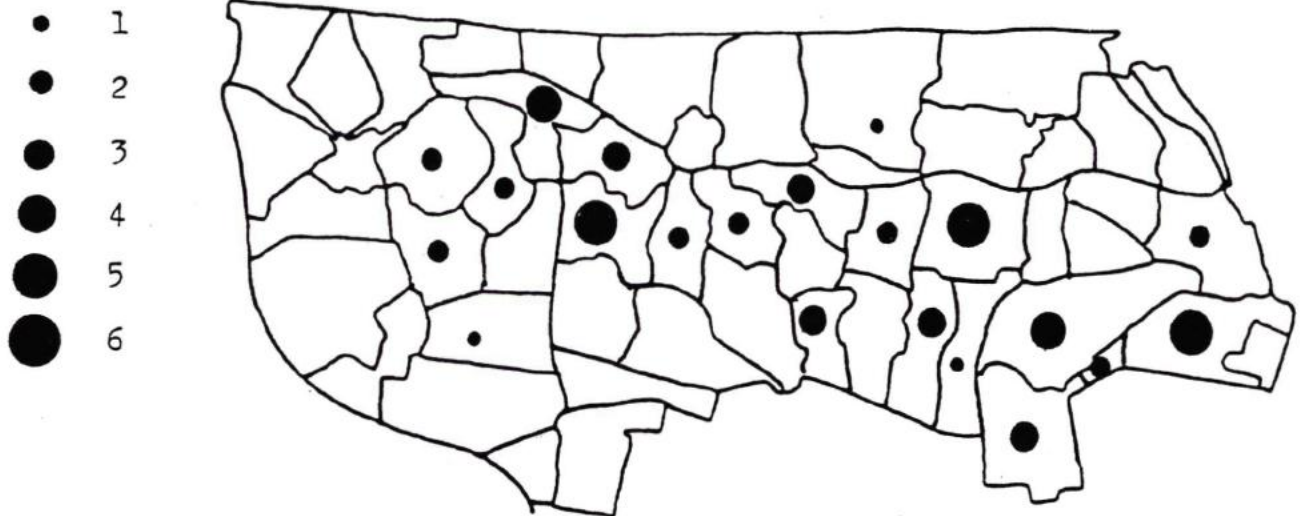

197 Wielewaal
Aantal territoria 4

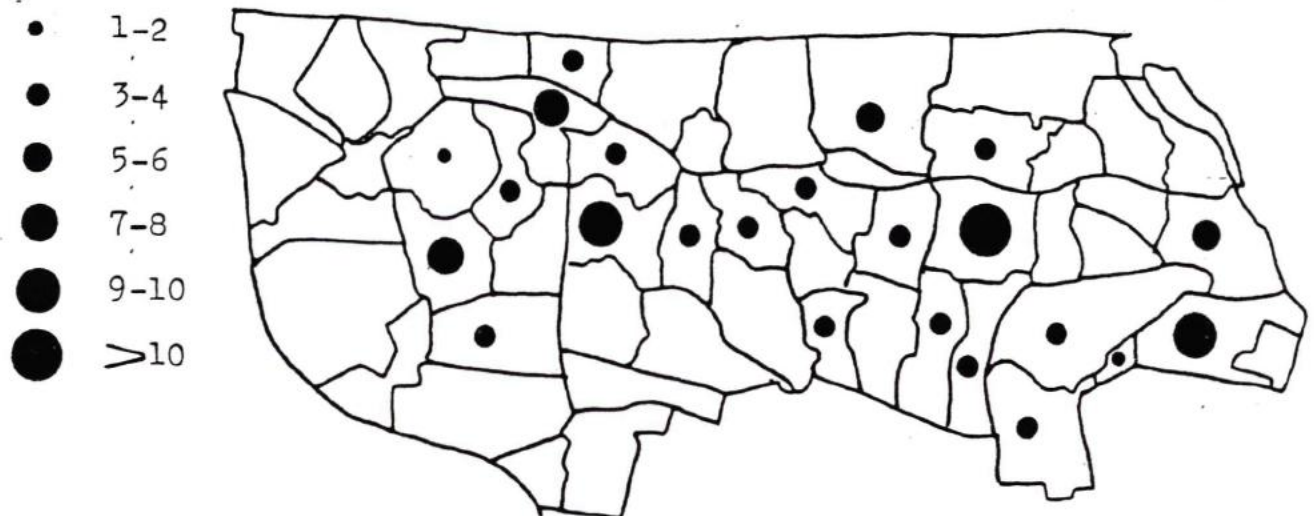
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

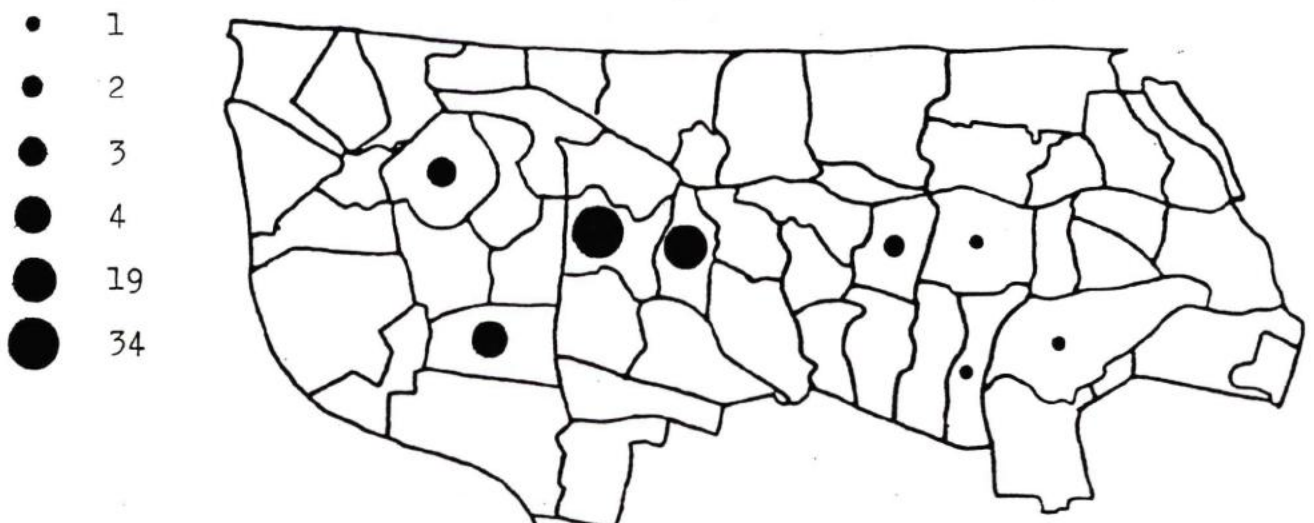
200 Vlaamse Gaai
Aantal territoria 57

201 Ekster
Aantal territoria 108

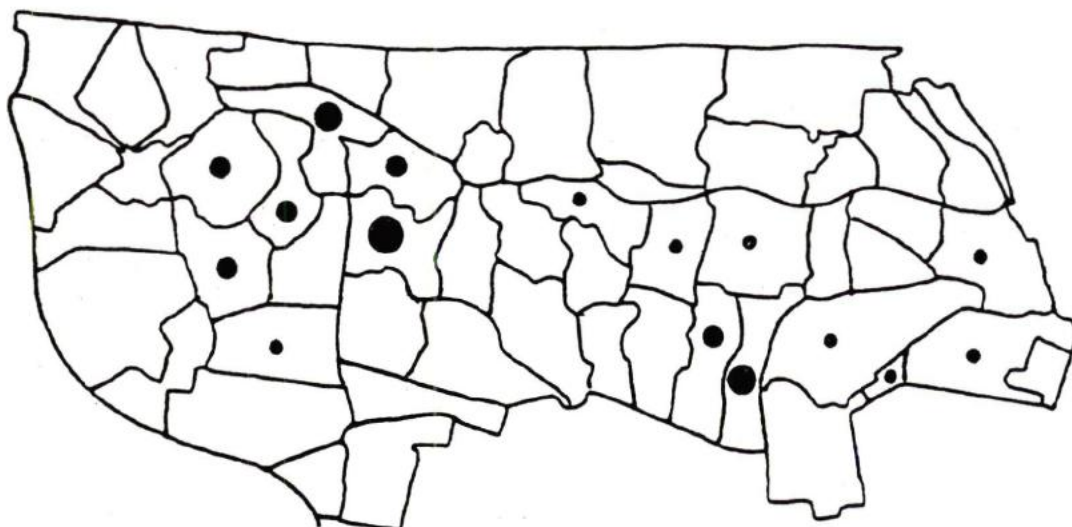

203 Kauw
Aantal territoria 69

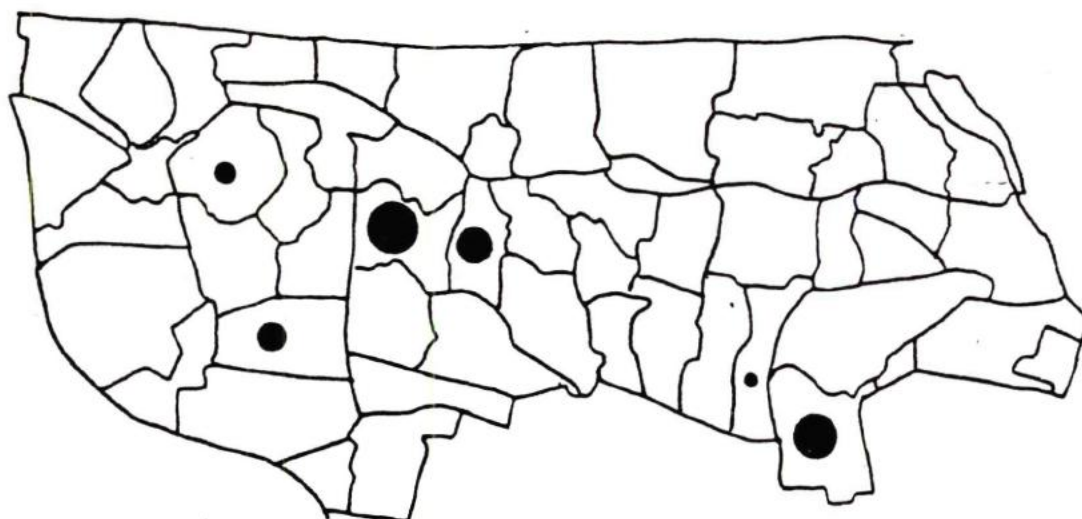
205 Zwarte Kraai
Aantal territoria 28

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

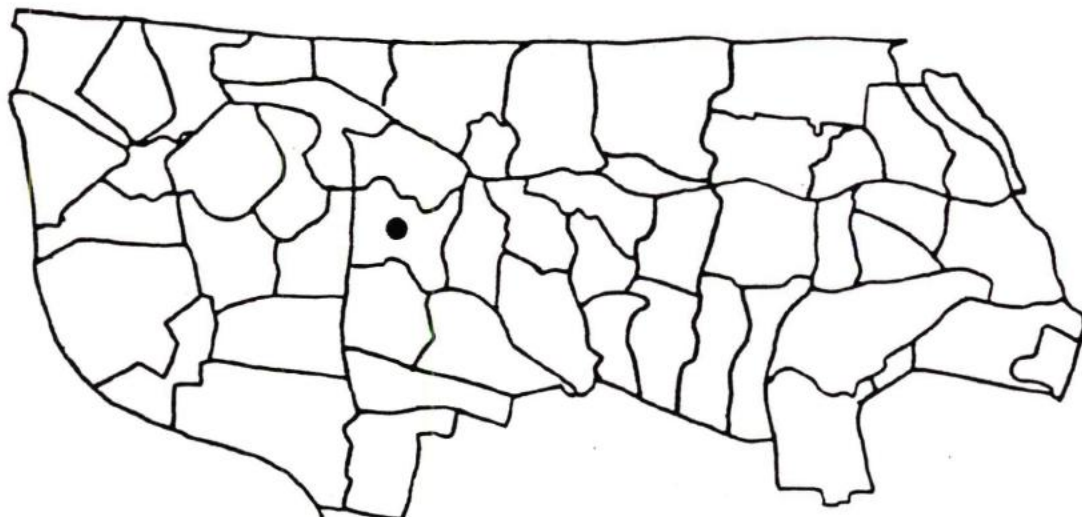
208 Spreeuw
Aantal territoria 52

- 1
- 4
- 5
- 9
- 16
- 17

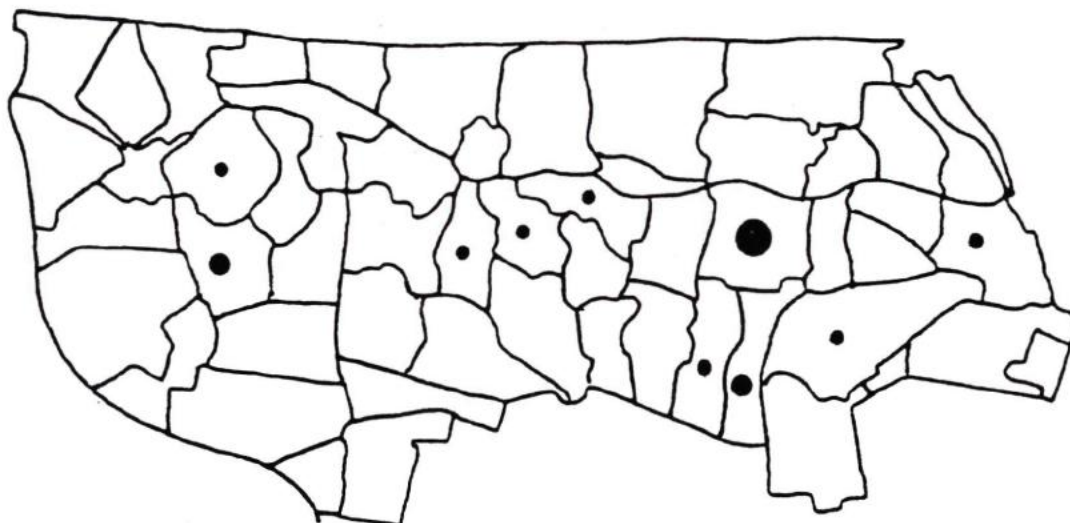
209 Huismus
Aantal territoria 21

- 21

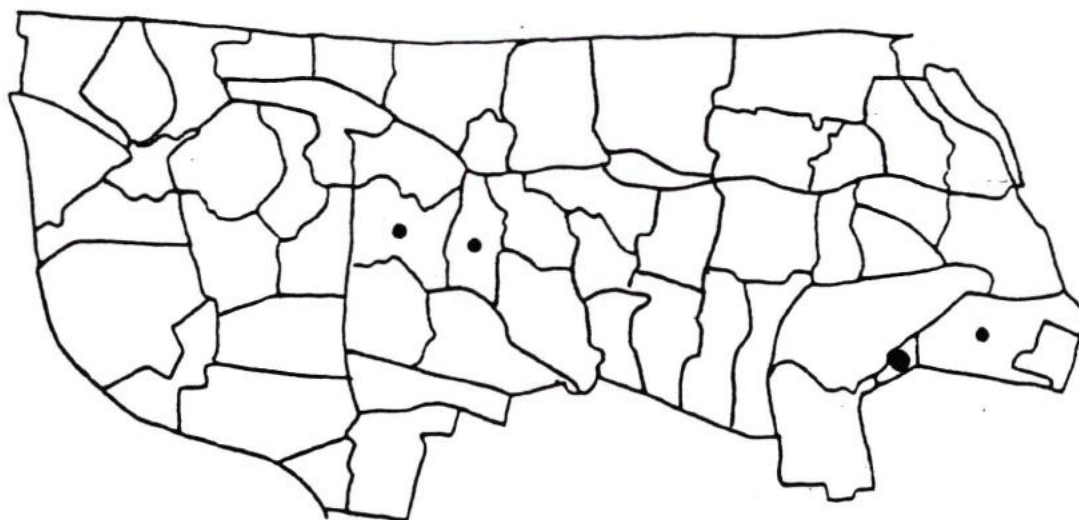
210 Ringmus
Aantal territoria 15

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

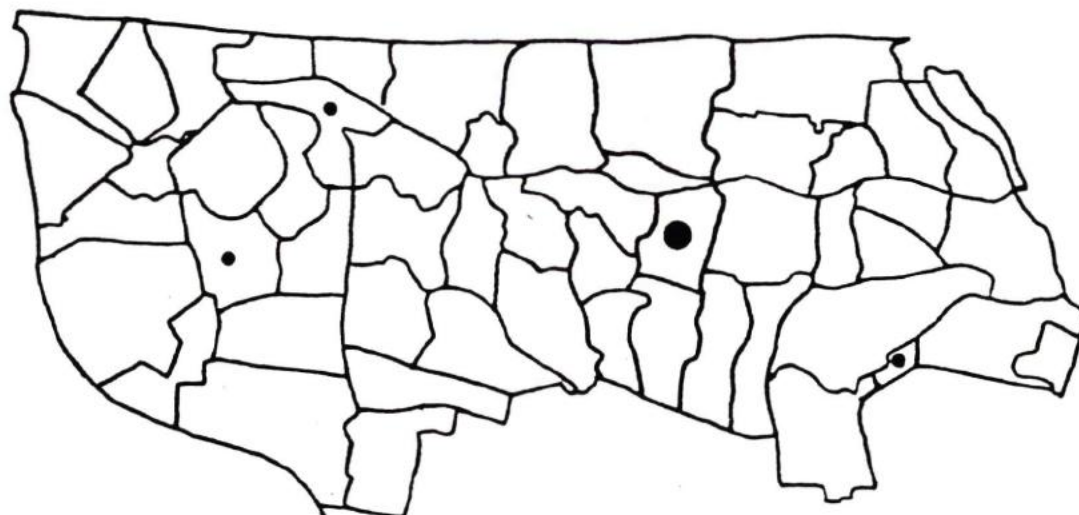
211 Vink
Aantal territoria 5

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

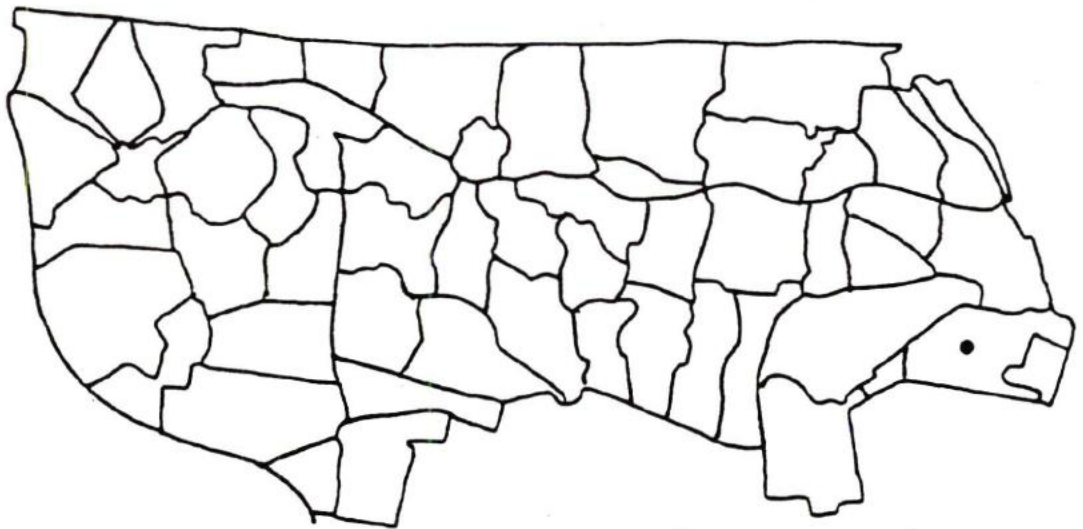
214 Groenling
Aantal territoria 6

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

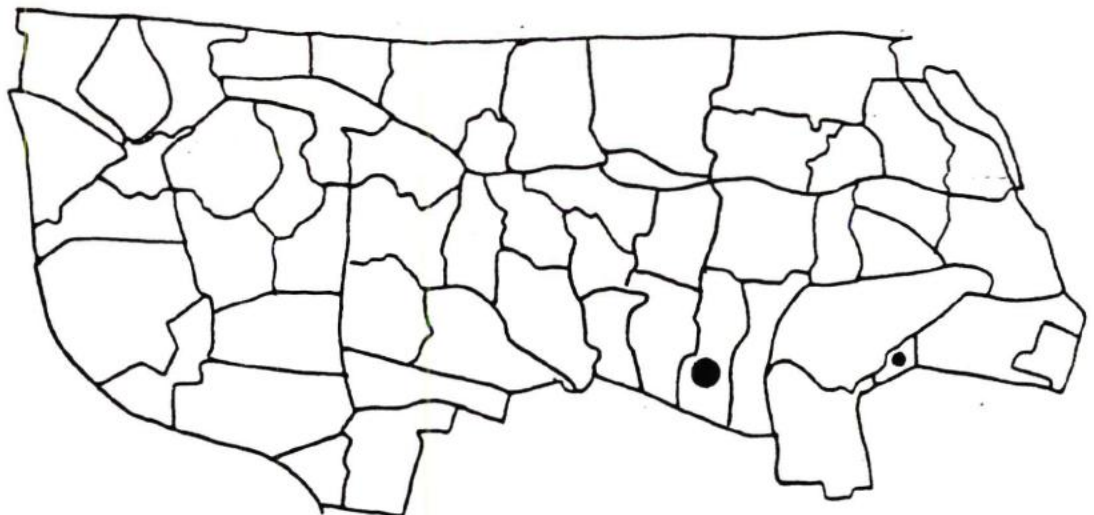
215 Putter
Aantal territoria 1

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

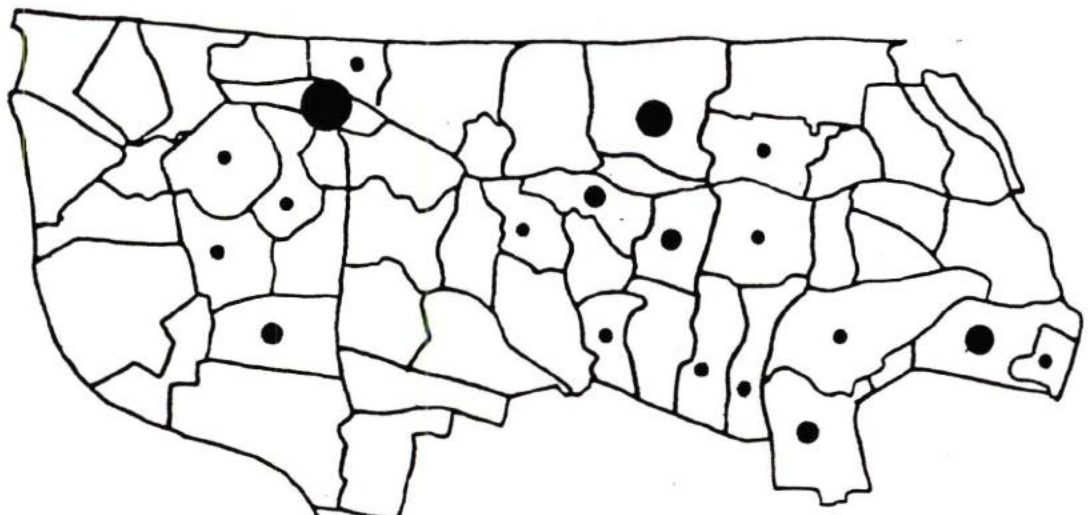
216 Sijs
Aantal territoria 8

- 1
- 7

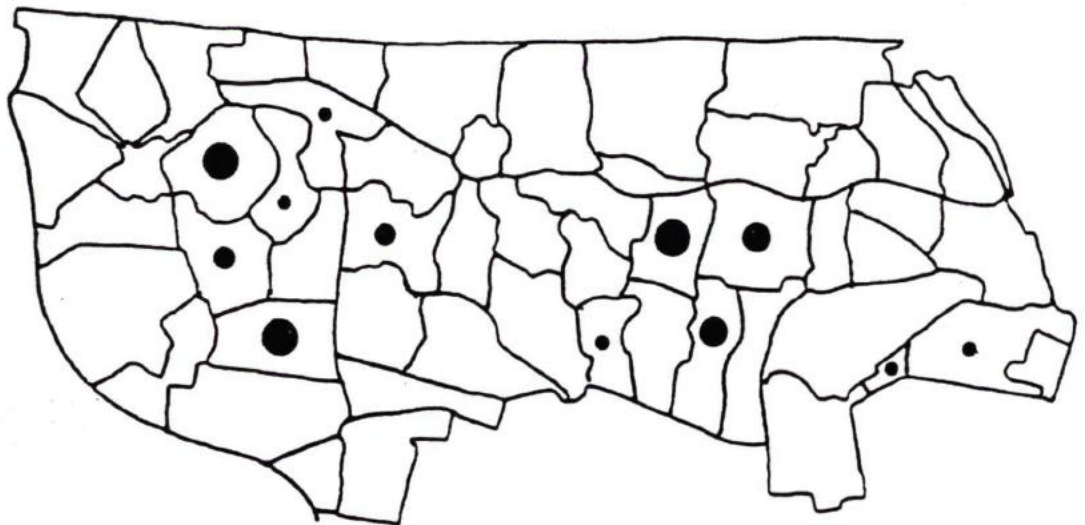
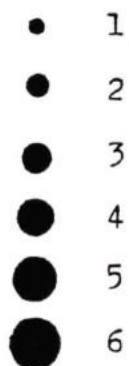

217 Kneu
Aantal territoria 68

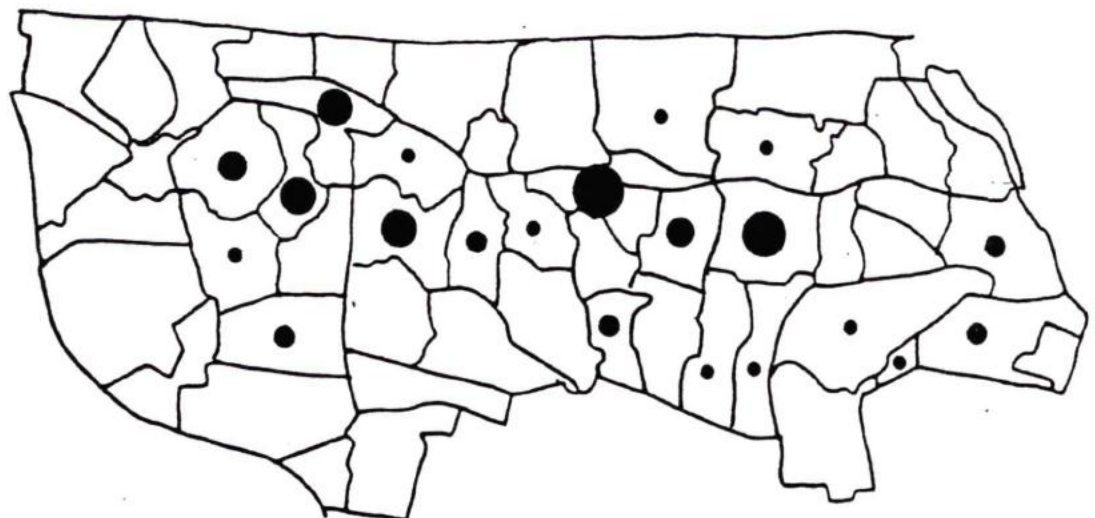
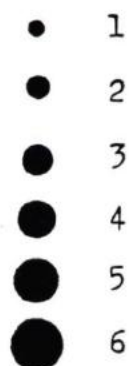
- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- ≥ 10

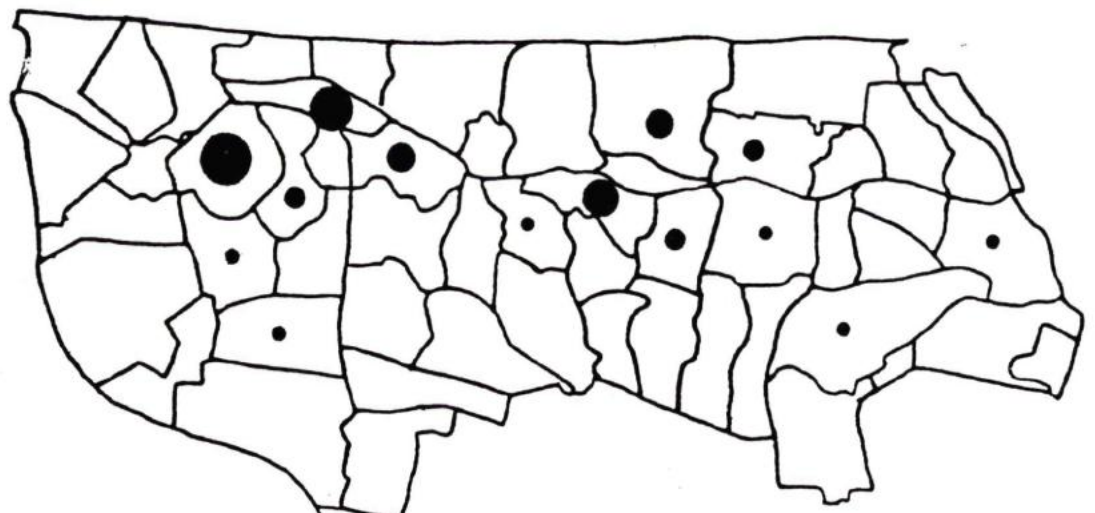
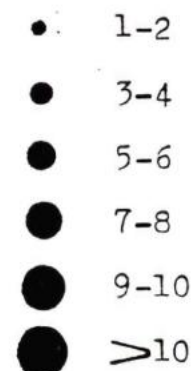
219 Barmsijs
Aantal territoria 27

221 Goudvink
Aantal territoria 48

227 Rietgors
Aantal territoria 57

446 Nijlgans
Aantal territoria 15

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

